SPĒLES UN UZDEVUMI LATVIEŠU VALODAS APGUVEI

Mācību materiāli darbam ar diasporas skolēniem

Latviešu valodas
aģentūra

Gunta Neimane

SPĒLES UN UZDEVUMI LATVIEŠU VALODAS APGUVEI

Mācību materiāli darbam ar diasporas skolēniem

Redaktore *Skaidrīte Ivanišaka*

Mākslinieces maketētāja *Anita Ozoliņa*

© Latviešu valodas aģentūra, 2017

Dzīvoju un strādāju Zviedrijā.
Pēc izglītības esmu žurnāliste un skolotāja. Strādājot ar valodu, cenšos, lai valodas mācīšana un mācīšanās ir aizraujoša un dinamiska. Pati runāju, rakstu un lasu četrās valodās:
latviešu, angļu, zviedru un krievu.

Mācību materiāla autore
Gunta Neimane

SATURS

IEVADS ... 6
1. VĀRDU UN BURTU SPĒLES ... 8
1.1. Vārdu minēšana ... 8
1.2. Brīvais krēsls ... 9
1.3. Uzmini, kas tas ir! ... 10
1.4. Kuģu lādēšana ... 10
1.5. Krāsas ... 11
1.6. Ko tu zini par ...? ... 12
1.7. Pastāsti, kas tas ir! ... 14
1.8. Vārdi kā draugi! ... 14
1.9. Trollītis ... 15
1.10. Mēmais šovs ... 16
1.11. Vārdu atskaņas ... 17
1.12. Es esmu īpašs ... 18
1.13. Padomā! ... 19
2. TEIKUMU SPĒLES ... 20
2.1. Jautājumi un atbildes ... 20
2.2. Jocīgi un pareizi teikumi ... 20
2.3. Jautrie teikumi ... 21
2.4. Detektīvs ... 23
2.5. Tas, kuram ir dzeltena jaka ... 25
2.6. Paplašini teikumu! ... 25
2.7. Ko tu par mani zini? ... 26
2.8. Es esmu tu ... 26
2.9. Dari, ko es saku! ... 27
2.10. Ko nedrīkst darīt mežā ... 29
3. RADOŠI RAKSTĪŠANAS, RUNĀŠANAS UN LASĪŠANAS UZDEVUMI ... 30
3.1. Brīvdienu kartīte ... 30
3.2. Esmu žurnālists ... 30
3.3. Laimīgākā diena manā mūžā! ... 32
3.4. Vissvarīgākais darbs ... 33
3.5. Ceļojums uz neapdzīvotu salu ... 34
3.6. Es viņus pazīstu: ievērojami cilvēki Latvijā ... 36
3.7. Jauniešu laikraksts: problēmu lappusīte ... 37
3.8. Mīlestība ... 39
3.9. Receptes ... 40
3.10. Brīvdienas ... 41
3.11. Vēstule Latvijas prezidentam ... 42
3.12. Lasītājs, stāstnieks, žurnālists, kovbojs ... 43
4. IETEIKUMI STUNDU VADĪŠANAI ... 45
4.1. Brāļu Grimmu pasaka „Kurpnieks un rūķīši” ... 47
4.2. Imanta Ziedoņa „Dzeltenā pasaka” ... 49
5. LUGA „KURPNIEKS UN RŪĶĪŠI”. Autores teksts pēc Brāļu Grimmu pasakas motīviem ... 51

PIELIKUMI

1. pielikums. Spēle „Vārdu minēšana” ... 55
2. pielikums. Spēle „Vārdu minēšana” ... 72
3. pielikums. Spēle „Vārdu minēšana” ... 88
4. pielikums. Spēle „Brīvais krēsls” ... 89
5. pielikums. Spēle „Kuģu lādēšana” ... 93
6. pielikums. Spēle „Pastāsti, kas tas ir!” ... 94
7. pielikums. Spēle „Pastāsti, kas tas ir!” ... 95
8. pielikums. Spēle „Mēmais šovs” ... 96
9. pielikums. Spēle „Vārdu atskaņas” ... 97
10. pielikums. Spēle „Vārdu atskaņas” ... 98
11. pielikums. Spēle „Es esmu īpašs” ... 99
12. pielikums. Spēle „Jautājumi un atbildes” ... 100
13. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 102
14. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 103
15. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 104
16. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 105
17. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 106
18. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 107
19. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 107
20. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 108
21. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 108
22. pielikums. Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi” ... 108
23. pielikums. Spēle „Jautrie teikumi” ... 109
24. pielikums. Spēle „Jautrie teikumi” ... 109
25. pielikums. Spēle „Detektīvs” ... 110
26. pielikums. Spēle „Detektīvs” ... 111
27. pielikums. Spēle „Detektīvs” ... 112
28. pielikums. Spēle „Detektīvs” ... 113
29. pielikums. Spēle „Tas, kuram ir dzeltena jaka” ... 114
30. pielikums. Spēle „Tas, kuram ir dzeltena jaka” ... 115
31. pielikums. Spēle „Ko tu par mani zini?” ... 116
32. pielikums. Spēle „Es esmu tu” ... 117
33. pielikums. Spēle „Dari, ko es saku!” ... 118
34. pielikums. Spēle „Brīvdienu kartītes” ... 119
35. pielikums. Spēle „Brīvdienu kartītes” ... 120
36. pielikums. Spēle „Esmu žurnālists” ... 121
37. pielikums. Spēle „Vissvarīgākais darbs” ... 122
38. pielikums. Spēle „Vissvarīgākais darbs” ... 123
39. pielikums. Spēle „Ceļojums uz neapdzīvotu salu” ... 127
40. pielikums. Spēle „Es viņus pazīstu: ievērojami cilvēki Latvijā” ... 128
41. pielikums. Spēle „Es viņus pazīstu: ievērojami cilvēki Latvijā” ... 129
42. pielikums. Spēle „Jauniešu laikraksts: problēmu lappusīte” ... 132
43. pielikums. Spēle „Mīlestība” ... 134
44. pielikums. Brāļu Grimmu pasaka „Kurpnieks un rūķīši” ... 135
45. pielikums. Brāļu Grimmu pasaka „Kurpnieks un rūķīši” ... 136
46. pielikums. Imanta Ziedoņa „Dzeltenā pasaka” ... 137
47. pielikums. Imanta Ziedoņa „Dzeltenā pasaka” ... 138

IEVADS

Mēs, kas dzīvojam ārpus Latvijas, arī esam Latvijas daļa. Mēs runājam latviešu valodā, dziedam latviešu valodā, domājam latviešu valodā un mācāmies latviešu valodā.

Zviedrijā skolēnam gan pamatskolā, gan ģimnāzijā ir tiesības vienu stundu nedēļā apgūt *mājas* valodu. Tas nozīmē, ka man kā latviešu valodas skolotājai ir viena stunda nedēļā, lai kopā ar skolēnu apgūtu gan latviešu valodas gramatiku, gan literatūru. Nākas, protams, izvērtēt, kā strādāt, lai latviešu valodas apguve radītu pozitīvas emocijas, un kā palīdzēt skolēnam ne tikai uztvert tekstos ietverto saturu, iegaumēt jaunos vārdus, bet arī rosināt skolēnus jaunapgūtos vārdus iesaistīt radošos lasīšanas vai rakstīšanas uzdevumos.

Skolēni ir tik dažādi, un vienotas *receptes* nav! Ir tādi, kam latviski runāt šķiet dabiski un pašsaprotami, jo mājās abi vecāki konsekventi runā tikai latviešu valodā. Dažiem latviski runā tikai mamma, bet ar tēvu bērns runā tēva valodā, savukārt skolā – zviedru valodā, tādējādi šiem skolēniem jau kopš bērnības ir divas vai pat trīs saziņas valodas. Katrs skolēns, ar kuru es tiekos, ir unikāls, un gandrīz katram ir vajadzīga *sava* latviešu valoda – gan materiālu izvēles, gan pieejas ziņā.

Lielākais darbs, protams, tiek veikts mājās, jo vecāki motivē savu bērnu apgūt latviešu valodu un ir viņam paraugs. Savukārt skolotājs ir skolēna palīgs šajā valodas apguves ceļā.

Mana pieeja latviešu valodas mācīšanā pamatojas uz to, lai:

- mācību materiāli ir skolēnam saistoši,
- mācību programma ir balstīta komunikatīvajā pieejā,
- mērķi un uzdevumi ir vērsti uz valodas praktisko apguvi,
- mācīšanā tiek izmantota tematiskā pieeja,
- valodas likumību apguve ir pakārtota saziņas prasmju apguvei,
- uzdevumi izkopj visas valodas komunikatīvās prasmes: klausīšanos, runāšanu, lasīšanu un rakstīšanu.

Lai šo pieeju nodrošinātu, savās nodarbībās izmantoju:

- vārdu spēles,
- teikumu spēles,
- radošus rakstīšanas un lasīšanas uzdevumus,
- darbu ar tekstu.

Vārdu spēles var izmantot gan klasē, gan mājās. Šajā materiālā esmu apkopojusi jau zināmās, kā arī veidoju jaunas spēles un uzdevumus, kas skolēnam

dotu iespēju atkārtot vārdus vēlreiz un vēlreiz, tos izrunājot, dzirdot, kā tos izrunā citi, un visbeidzot – mācoties arī vārdu pareizrakstību. Spēles ar vārdiem ir dinamisks un aizraujošs veids, kas veicina jauno vārdu iegaumēšanu un aktivizē jau esošo skolēna vārdu krājumu.

Teikumu spēles ļauj, interaktīvi komunicējot, apgūt latviešu valodas gramatiku, jo, atkārtojot vienu un to pašu jautājumu vai atbildi vairākas reizes, tiek iegaumētas pareizas valodas konstrukcijas.

Detektīvspēles, **problēmu lappusītes – tikai daži no radošiem rakstīšanas un lasīšanas uzdevumiem.** Tie rosina skolēnus diskutēt, argumentēt, apspriest, iesaistīties sarunās un veidot savu stāstījumu par uzdoto tēmu. Skolēnus aizrauj, ja valodas apguve tuvinās īstajai dzīvei, piemēram, izejot dabā, reālā vidē, jo tas ir kā apliecinājums, ka latviešu valoda ir ne tikai klases vai mājas sarunvaloda.

Darbs ar tekstu ir īpaši **svarīgs latviešu valodas apguv**ē, jo rakstu valoda, ko izmanto tekstos, atšķiras no skolēna ikdienā mājās lietojamās sarunvalodas. Skolotājam vispirms skolēnā ir jārada motivācija lasīt latviešu valodā, ar uzdevumu un jautājumu palīdzību jāieinteresē, radot intrigu par tekstu un palīdzot skolēnam saprast nezināmos vārdus un tekstā pausto domu.

Mēs varam lepoties un lepojamies ar latviešu valodu, kas ir viena no vecākajām pasaules valodām, varam būt un esam lepni ar savām tautasdziesmām, kas pasaules kontekstā atzītas par unikālām. Novēlu jums visiem – skolotājiem, vecākiem, skolēniem – vienmēr būt lepniem par savu latvietību!

1. VĀRDU UN BURTU SPĒLES

1.1. VĀRDU MINĒŠANA

Vecumposms: 4–9 gadi (atkarībā no bērna valodas prasmes).

Nepieciešamie resursi:

1) dažādi priekšmeti vai attēli ar priekšmetiem, piemēram, apģērbs, augļi, dārzeņi, dzīvnieki (*sk. 1. pielikumu*);

2) attēlos redzamo priekšmetu, augļu, dārzeņu, apģērbu nosaukumi

(*sk. 2. pielikumu*);

3) tēmai atbilstošas frāzes (*sk. 3. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, rakstīšana, lasīšana.

Metodiskie ieteikumi

1. solis.

Lai skolēns mācītos sadzirdēt un labāk iegaumēt jaunos vārdus minēšanas gaitā, skolotājs spēles sākumā nosauc visus uz galda esošos attēlus vai priekšmetus, norādot uz tiem, un saka: „Uz galda ir ...” Pēdējo min paslēptā attēla vai priekšmeta nosaukumu, sakot: „Uz galda nav …”

2. solis.

Skolēni savieto attēlu ar tam atbilstoša vārda kartīti.

3. solis.

Veido teikumu ar vairākiem vienas tēmas vārdiem un pieraksta to. Priekšmetu skaits ir atkarīgs no skolēnu vecuma un valodas prasmes līmeņa. Apgūstot, piemēram, tēmu „Skolas piederumi”, uz galda ir grāmata, darba burtnīca, pildspalva, zīmulis, lineāls, dzēšamgumija.

P I E M Ē R S

Man uz galda ir grāmata, ...

Pirms skolēns raksta vārdu, vēlams, lai viņš to būtu vairākas reizes dzirdējis un izlasījis. Tas skolēnam atvieglos apgūt tā pareizrakstību.

Spēles gaita

Skolotājs uz galda uzliek dažādus priekšmetus vai arī dažādu priekšmetu attēlus. Skolēni tos apskata un aizver acis. Viens priekšmets vai attēls tiek noslēpts. Kad skolēni atver acis, viņiem jāuzmin, kurš no priekšmetiem vai attēliem ir pazudis (noslēpts).

Vārdu apguves sākumposmā attēlus vai priekšmetus slēpj bērni, bet skolotājs min, jo tad skolēniem ir iespēja dzirdēt pareizi izrunātu jauno vārdu. Kad attēls vai priekšmets paslēpts, skolotājs atver acis, apskata atlikušos priekšmetus vai attēlus un cenšas nosaukt to, kurš paslēpts.

1.2. BRĪVAIS KRĒSLS

Vecumposms: 4–9 gadi.

Nepieciešamie resursi: krēsli, attēli ar puķēm, kokiem, dzīvniekiem utt. atkarībā no apgūstamās tēmas (*sk. 4. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, lasīšana.

Metodiskie ieteikumi

Pirms spēles skolotājs kopā ar skolēniem apskata apgūstamās tēmas, piemēram, „Puķes", attēlus, kuros redzamas dažādas puķes – salīdzina puķu attēlus, meklē atšķirības, atkārto nosaukumus. Šo spēli var izmantot, arī apgūstot tēmas par augļiem, dzīvniekiem, kokiem, dārzeņiem.

Ja tēma ir „Puķes", tad puķu attēli varētu būt izvēlēti atbilstoši gadalaikam, piemēram, pavasara, vasaras vai rudens puķes. Kad spēle izspēlēta vairākas reizes, skolēniem tiek lūgts piecu minūšu laikā uzrakstīt visus puķu nosaukumus, ko viņi atceras, un pastāstīt par savu mīļāko puķi.

Spēles gaita

Krēslus izkārto aplī. Katrs apsēžas uz sava krēsla. Viens skolēns stāv apļa vidū. Viens no krēsliem ir brīvs.

Katrs skolēns izvēlas sev vienu puķes attēlu un to nosauc. Kad spēle sākas, tas, kuram blakus ir brīvs krēsls, uzsit ar roku uz brīvā krēsla un nosauc kādu no viņa klasesbiedru izvēlētajiem puķu nosaukumiem. Skolēns, kura izvēlētā puķe ir nosaukta, steidzas apsēsties brīvajā krēslā. Arī tas skolēns, kurš stāv apļa vidū, cenšas ieņemt brīvo vietu.

Ja skolēns kļūdās, nosaucot puķi, tas skolēns, kas stāv vidū, apsēžas brīvajā krēslā, bet tas, kurš ir kļūdījies, ieņem viņa vietu apļa vidū.

1.3. UZMINI, KAS TAS IR!

Vecumposms: 5–13 gadi.

Resursi: dažādu ēdienu, augļu, dārzeņu, dzīvnieku attēli (*sk. 1. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, lasīšana, rakstīšana.

Metodiskie ieteikumi

Šī spēle attīsta skolēnu prasmi raksturot priekšmetus, nosaukt to pazīmes, tādējādi bagātinot skolēnu vārdu krājumu.

Spēles gaita

Uz galda ir otrādi apgriezti ēdienu vai citas apgūstamās tēmas, piemēram, augļu, dzīvnieku, puķu, attēli. Viens no skolēniem paņem attēlu tā, lai citi to neredz, un raksturo to trīs līdz piecos teikumos. Izvēlētā attēla raksturojumu skolēns var gan uzrakstīt uz lapiņas, gan pateikt uzreiz, ļaujot saviem klasesbiedriem uzminēt viņa raksturotā attēla vārdu.

P I E M Ē R S

Skolēns saka: „Tas ir dzeltens, tam ir garena forma, tas aug tur, kur ir silti. Man tas garšo brokastīs.” Pārējie min, līdz tiek nosaukta pareizā atbilde: „Tas ir banāns.”

1.4. KUĢU LĀDĒŠANA

Vecumposms: 4–9 gadi (atkarībā no bērna valodas prasmes).

Nepieciešamie resursi: alfabēta burti (*sk. 5. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās, rakstīšana.

Metodiskie ieteikumi

Lai paplašinātu skolēnu vārdu krājumu, skolotājs izdala lapas ar priekšmetu, dzīvu būtņu, parādību attēliem. Visiem attēlu vārdiem jāsākas ar vienu alfabēta burtu!

Visi kopā nosauc attēlotos vārdus. Tos vārdus, ko skolēni nezina, nosauc un uzraksta uz tāfeles skolotājs. Skolēni pieraksta tos savās burtnīcās vai darba lapās.

Spēles gaita

Visi skolēni sasēžas ap galdu. Uz galda izliktas alfabēta burtu kartītes tā, lai burti nav redzami. Jāņem vērā skolēnu vecumposms un viņu valodas prasmes līmenis. Ja tie ir jaunākie skolēni, tad no galda noņem burtus, ar kuriem varētu būt grūtības izdomāt vārdus.

1. variants.

Pirmais skolēns paņem aizklāto burtu. Tas, piemēram, ir burts „A". Skolēns sāk *kuģu lādēšanu* un saka: *„Es savā kuģī ielādēšu **a**pelsīnu."* Otrais skolēns turpina: *„Tu savā kuģī ielādēsi apelsīnu, bet es ielādēšu **a**nanasu."* Katrs nākamais skolēns atkārto iepriekšējā skolēna teikumu un turpina ar savu piemēru. Spēli turpina līdz brīdim, kamēr skolēnu vārdu krājums apsīkst un vairs nevar izdomāt vārdus, kas sākas ar izvēlēto burtu.

2. variants.

Skolotājs, piemēram, parāda burta kartīti un nosauc vārdu, kurā izvēlētais burts ir vidū. Spēles gaita ir tāda pati, kā norādīts 1. variantā.

1.5. KRĀSAS

Vecumposms: 4–9 gadi.

Nepieciešamie resursi: attēli vai priekšmeti dažādās krāsās, bumba, krāsas, baltas papīra lapas, otiņas.

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, rakstīšana, lasīšana.

Metodiskie ieteikumi

Pirms spēles sākšanas skolotājs lūdz skolēnus nosaukt krāsas un pieraksta to nosaukumus uz tāfeles. Kad skolēni sauc krāsas, skolotājs parāda attiecīgās krāsas attēlu vai priekšmetu nosauktajā krāsā. Skolotājs lūdz katram skolēnam nosaukt mīļāko krāsu un priekšmetus, pārādības, lietas, kas ir šajā krāsā, un pie attiecīgās krāsas nosaukuma uz tāfeles pieraksta nosauktos vārdus.

Spēles gaita

1. variants.

Skolēniem ir jāuzzīmē visi priekšmeti, parādības utt., kas ir viņu mīļākājā krāsā, un jāuzraksta to nosaukumi. Ja bērni vēl neraksta, katrs nosauc uzzīmētos

priekšmetus un lietas.

2. variants.

Skolēni sēž aplī. Vienam ir bumba. Skolēns met bumbu savam klasesbiedram un saka: „Sarkans." Tas, kurš noķer bumbu, atbild: „Uguns ir sarkana," – un met bumbu, nosaucot citu krāsu. Tas skolēns, kurš noķer bumbu, nosauc priekšmetu vai dzīvu būtni, kas ir atbilstošajā krāsā.

3. variants.

Katram skolēnam ir balta papīra lapa, uz kuras uzzīmēti lieli apļi, kas daļēji pārklāj viens otru. Skolotājs lūdz iekrāsot ar ūdens vai guašas krāsām apļus pamatkrāsās: sarkanā, dzeltenā un zilā. Tur, kur apļi pārklājas, krāsas tiek krāsotas viena otrai pāri. Skolēniem jāpastāsta, kādas krāsas tika iegūtas.

4. variants.

Katram skolēnam ir balta papīra lapa, uz kuras uzzīmēti vairāki apļi. Skolēni vairākās burciņās dažādās proporcijās – ¼, ½, – ielej vienu no pamatkrāsām, piemēram, zilu. Tad visās burciņās dažādās proporcijās, bet pieaugošā daudzumā pievieno baltu krāsu. Tiek iegūtas zilās krāsas dažādas nianses. Kādai no burciņām ar zilo krāsu var pievienot sarkanu vai dzeltenu krāsu. Skolēni ar iegūtajām krāsām iekrāso apļus. Salīdzina un izrunā, cik zilā krāsa var būt dažāda un kā tā mainās, ja pievieno baltu vai kādu citu krāsu atkarībā no pievienotās krāsas daudzuma.

Mājasdarbs

Skolēnam jāuzraksta pasaka par savu mīļāko krāsu, iesaistot tajā lietas, priekšmetus, parādības, kas ir šajā krāsā.

1.6. KO TU ZINI PAR ... ?

Vecumposms: no 7 gadiem.

Resursi: dzīvnieku attēli (*sk. 2., 5. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, gramatika – darbības vārdi, īpašības vārdi un kārtas skaitļa vārdi.

Spēles gaita

1. variants.

Uz galda izkārtoti otrādi apgriezti, piemēram, dzīvnieku, attēli. Skolēns paņem vienu attēlu, nosauc dzīvnieku un tam raksturīgāko īpašību vai pazīmi.

P I E M Ē R S

Vilks. Vilks ir pelēks. Vilkam ir stīva mugura.

2. variants.

Uz galda izkārtoti, piemēram, dzīvnieku (augļu, ziedu, koku utt.), attēli. Skolotājs ņem attēlu, parāda skolēniem un nosauc to, kas redzams attēlā. Ja skolotājs nosaucis pareizi, skolēni pieceļas kājās, ja neparezi, tad skolēni paliek sēžot.

3. variants.

Uz galda izkārtoti dzīvnieku attēli un alfabēta burti. Skolēniem jāsakārto dzīvnieku attēli zem atbilstošā burta. Tā var darīt ar visu apgūstamo tēmu vārdiem: puķu, ēdienu, koku nosaukumiem.

4. variants.

Tiek mācīti kārtas skaitļa vārdi un dzīvnieku nosaukumi vai citas tēmas.

Uz galda salikti 5–10 dzīvnieku attēli (atkarībā no vecuma grupas). Skolotājs ļauj skolēniem trīs minūtes tos apskatīt, bet pēc tam aizklāj. Skolēniem jānosauc attēlos redzētie dzīvnieki.

Skolēniem var piedāvāt ne tikai nosaukt visus dzīvniekus, bet nosaukt tos pareizā secībā, piemēram, pirmais bija vilks, otrā bija lapsa utt.

5. variants.

Mācās veidot stāstījumu pēc attēla.

Uz galda izkārtoti otrādi apgriezti apgūstamās tēmas, piemēram, dzīvnieku, attēli. Skolēns paņem attēlu, citiem to nerādot, un raksturo 3–5 teikumos. Klasesbiedriem jāuzmin, kas ir attēlā.

P I E M Ē R S

Tas ir liels dzīvnieks. Dzīvo mežā. Tas ir brūns.

6. variants.

Skolotājs vai kāds skolēns paņem viena dzīvnieka attēlu un, nerādot to, piestiprina citam skolēnam uz muguras. Skolēnam ir jāuzmin tā dzīvnieka nosaukums, kas viņam tika piestiprināts. Lai uzminētu, skolēns drīkst klasesbiedriem uzdot 20 jautājumus par dzīvnieku, bet tikai tādus, uz kuriem klasesbiedri drīkst atbildēt ar *jā* vai *nē*.

P I E M Ē R S

✓ Tas ir mājdzīvnieks? – Jā / Nē

✓ Vai tas ir liels? – Jā / Nē

✓ Vai tas ir brūns? – Jā / Nē

Tā var darīt arī ar citas apgūstamās tēmas vārdiem.

1.7. PASTĀSTI, KAS TAS IR!

Vecumposms: no 7 gadiem.

Resursi: kartītes ar dzīvnieku nosaukumiem un aprakstiem (*sk. 6., 7. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Spēles gaita

1. solis.

Katrs skolēns saņem kartīti ar dzīvnieka nosaukumu, ko citiem nerāda, un tabulu ar vārdiem, kas raksturo dzīvniekus. Skolēni tabulā sameklē atbilstošo kartīti ar trīs vārdiem, kas raksturo viņa dzīvnieku, un 5–15 teikumos pastāsta par šo dzīvnieku, iesaistot tabulā minētos vārdus, bet dzīvnieku pašu nenosaucot.

Katrs skolēns stāsta par izvēlēto dzīvnieku, nenosaucot to, bet pārējie cenšas uzminēt, kas tas ir.

2. solis.

Skolēni sadalās grupās pa 3–5. Viņi savās burtnīcās uzraksta vairākas grupas no 3–5 dzīvniekiem, kurus, viņuprāt, vieno kopīgas lietas vai pazīmes.

Katra grupa prezentē savu darbu un pamato, kas šiem dzīvniekiem ir kopīgs vai kāpēc tie, skolēnuprāt, ir līdzīgi.

P I E M Ē R S

- ✓ Lācis, kamielis, zilonis. – Tie ir lieli dzīvnieki.
- ✓ Govs, vista, trusis. – Tie ir mājdzīvnieki vai mājlopi un dzīvo kūtī.
- ✓ Kamielis, zilonis, krokodils. – Tie visi dzīvo Āfrikā.
- ✓ Kaķis, vilks, tīģeris. – Tiem visiem ir astes.

1.8. VĀRDI KĀ DRAUGI!

Vecumposms: no 9 gadiem.

Resursi: nav nepieciešami.

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, lasīšana.

Spēles gaita

Skolotājs nosauc un uzraksta uz tāfeles kādu vārdu, bet skolēni turpina saukt citus vārdus, kas viņiem saistās ar doto vārdu.

P I E M Ē R S

Skolotāja vārds – *mašīna.*
Skolēni nosauc vārdus, kas viņiem saistās ar mašīnu: *sēdeklis, stūre, ritenis, motors, satiksme, gaismas, vadītājs, ceļš, policija, autobuss, taksometrs, ritenis, eļļa, benzīns, atslēga.*

1. solis.

Skolēni pamato, kāpēc un kādā veidā viņu izvēlētie vārdi saistīti ar skolotāja nosaukto vārdu.

P I E M Ē R S

Mašīna un benzīns ir *draugi*, jo mašīna nevarētu braukt, ja tai nebūtu degvielas.

1.9. TROLLĪTIS

Vecumposms: no 7 gadiem.

Resursi: lapas, pildspalvas.

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās; gramatika – lietvārda skaitlis.

Spēles gaita

1. varianta 1. *solis.*

Skolotājs: „Es sākšu zīmēt cilvēku. Ko es zīmēšu vispirms?" Skolēni sauc, skolotājs zīmē un pieraksta ķermeņa daļu nosaukumus uz tāfeles.

Pēc tam skolotājs lasa skolēniem stāstu par trollīti. Pirmo reizi skolēni stāstu tikai klausās.

T R O L L Ī T I S

Manam trollītim ir trīs galvas, divi kakli, garš, garš ķermenis un septiņas kājas. Pirmajai galvai ir četras acis, otrajai – nav nevienas acs, bet trešā galva ir ļoti liela ar mazu muti, mazītiņu degunu un trīs acīm. Vidējā acs ir daudz lielāka par pārējām divām.

Trollītim ir garš, garš kakls, un tas ir resns. Kreisā roka ir garāka par labo roku.

Labajai rokai ir trīs pirksti, bet kreisajai rokai ir septiņi pirksti. Trollītim ir sešas kājas. Ārējās kājas ir resnākas nekā pārējās iekšējās kājas. Trollītim ir gara aste ar pušķi galā, kurā ir iesieta sarkana lentīte.

1. varianta 2. solis.

Skolotājs lasa stāstu otro reizi, skolēni cenšas uzzīmēt skolotāja trollīti. Kad stāsts izlasīts, visi salīdzina zīmējumus.

1. varianta 3. solis.

Skolotājs lūdz skolēnus uzzīmēt savus trollīšus.

1. varianta 4. solis.

Skolotājs vienam no skolēniem lūdz izstāstīt, kā izskatās viņa trollītis. Skolēns stāsta par savu trollīti, pārējie uzmanīgi klausās un zīmē. Visi kopā salīdzina savus zīmējumus ar stāstījuma autora zīmējumu.

2. variants.

Skolēni skolotāja vadībā raksta kopīgu stāstu par trollīti. Izmantojot metamo kauliņu, skolotājs nosaka, cik trollītim būs galvu. Ja ar metamo kauliņu uzmet 6, tad jāzīmē sešas galvas.

P.S. Jāzīmē tik galvu (kāju, roku, kaklu), cik uzrāda metamais kauliņš.

Katrs skolēns pēc kārtas pasaka vienu teikumu par grupas trollīša izskatu. Visi zīmē grupas trollīti. Kad stāsts galā, salīdzina zīmējumus.

3. variants.

Uz tāfeles vai baltas papīra lapas jāuzzīmē trollītis.

Viens skolēns ar aizsietām acīm stāv pie tāfeles, bet pārējie diktē, kādā secībā un kas jāzīmē. Jautrība ir lielāka, ja secība ir jaukta.

P I E M Ē R S

- ✓ Uzzīmē kaklu!
- ✓ Uzzīmē ovālu vēderu!
- ✓ Uzzīmē labo aci!

1.10. MĒMAIS ŠOVS

Vecumposms: no 9 gadiem.

Resursi: darbības vārdu, apstākļa vārdu un lietvārdu kartītes (*sk. 8., 18. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās; gramatika – darbības vārdi un apstākļa vārdi.

Spēles gaita

Viens no skolēniem izvelk darbības vārda kartīti un apstākļa vārda kartīti. Skolēnam ar kustībām maksimāli precīzi jāattēlo vārdi, atklājot abu vārdu (darbības vārda un apstākļa vārda) vienoto nozīmi. Pārējie skolēni vienas minūtes laikā cenšas uzminēt, kas tā ir par darbību (darbības vārds) un kādā veidā šī darbība notiek (apstākļa vārds).

Tieši tādā pašā veidā var strādāt ar lietvārdiem, tos apvienojot ar darbības vārdiem un apstākļa vārdiem, ja nepieciešams.

Katra komanda uzraksta, piemēram, 10 lietvārdus un 10 darbības vārdus (*var izmantot 10. un 20. pielikumu*). Tad otras komandas pārstāvis dodas pie pretējās komandas, izvelk vienu lietvārda un/vai vienu darbības vārda kartīti. Skolēns dodas atpakaļ pie savas komandas un attēlo vārdus tā, lai komandas biedri tos varētu nosaukt. Uzvar tā komanda, kas iegūst vairāk punktu.

P I E M Ē R S

- ✓ Skolēnam nākas attēlot lietvārdu „zilonis” un darbības vārdu „žāvājas”.
- ✓ Nākamais solis – pievienot apstākļa vārdu.
- ✓ Zilonis žāvājas bailīgi.

1.11. VĀRDU ATSKAŅAS

Vecumposms: no 11 gadiem.

Resursi: bumba, vārdu un attēlu kartītes (*sk. 9., 10. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Metodiskie ieteikumi

Lai veidotu skolēnu izpratni par atskaņām, tiek strādāts ar attēliem.

Katrs skolēns saņem zīmējumu komplektu. Skolēnam komplektā jāsameklē divi attēli, kuru nosaukumi veido abu attēlu vārdu atskaņas, un vārdi jānosauc.

P I E M Ē R S

Zīmējumu komplektā ir mājas un kājas attēls. Skolēni nosauc šos vārdus.

Spēles gaita

1. variants.

Kad visi attēli ir izskatīti un izrunāts, kas ir atskaņas, var sākties spēle.

Krēsli, uz kuriem sēž skolēni, izvietoti aplī atbilstoši spēles dalībnieku skaitam. Skolēns, kuram ir bumba, nosauc vārdu un met bumbu klasesbiedram. Klasesbiedrs saķer bumbu, nosauc vārdu, kas veido atskaņu nosauktajam vārdam, un met bumbu nākamajam, nosaucot jaunu vārdu.

Metot bumbu, skolēni mēģina atcerēties vārdus, kas bija kartītēs, vai sauc jaunus vārdus un meklē jaunas atskaņas.

2. variants.

Skolēniem jāuzraksta dzejolis ar komplektā dotajiem vārdiem vai paša izvēlētajiem vārdiem ar atskaņām. Ierosmei skolotājs var nolasīt O. Vācieša dzejoli „Viens pa ceļu gāja" vai kādu citu.

3. variants.

Skolēniem jāizdomā jaunas atskaņas.

1.12. ES ESMU ĪPAŠS

Vecums: no 9 gadiem.

Resursi: baltas papīra lapas vai skolēna burtnīca un pildspalva; īpašības vārdu saraksts.

(*sk. 11. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās; gramatika – īpašības vārds.

Metodiskie ieteikumi

Skolotājs strādā ar īpašības vārdu sarakstu, pārrunājot tajā iekļauto vārdu nozīmi, ja nepieciešams, tos skaidrojot.

Skolotājs lūdz skolēnus no īpašības vārdu saraksta izvēlēties tos 10–15 vārdus,

kas viņuprāt, ir būtiski, lai cilvēku varētu uzskatīt par īpašu. Darbam tiek atvēlētas piecas minūtes. Kad katra individuālais īpaša *cilvēka* īpašību saraksts ir gatavs, skolēni to nolasa un argumentē savu izvēli.

Spēles gaita

Katrs skolēns uz baltas papīra lapas vai savā burtnīcā uzraksta savu vārdu (var rakstīt arī vārdu un uzvārdu) vertikāli – pa vienam burtam katrā rindā. Skolēni atbilstoši vertikāli uzrakstītajam sava vārda (un uzvārda) katram burtam raksta savas īpašības, prasmes vai vaļaspriekus, kas sākas ar viņa vārda (un uzvārda) katras rindas pirmo burtu un raksturo rakstītāju, padarot skolēnu īpašu pārējo vidū.

Pirms tam, ja nepieciešams, skolotājs un skolēni izlasa un pārrunā tabulā piedāvātos īpašības vārdus.

1.13. PADOMĀ!

Vecumposms: 4–9 gadi.

Resursi: nav nepieciešami.

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, lasīšana, rakstīšana.

Spēles gaita

Skolotājs uz tāfeles uzraksta vienu jautājumu. Skolēni sauc priekšmetus un lietas, kas viņiem asociējas ar jautājumā ietverto informāciju. Šo darbu var veikt gan pāros, gan individuāli.

Skolotājs skolēnu atbildes pieraksta uz tāfeles. Skolēnus var rosināt nezināmos vārdus ierakstīt / iezīmēt savās burtnīcās.

J a u t ā j u m i u n u z d e v u m i

- ✓ Kuras lietas ir apaļas?
- ✓ Nosauc lietas, kuras ir lielākas nekā tu!
- ✓ Nosauc lietas, kuras ir garākas nekā tu!
- ✓ Nosauc lietas, kuras trokšņo!
- ✓ Nosauc lietas, kuras ir izgatavotas no papīra!
- ✓ Nosauc lietas, uz kurām tu vari apsēsties!
- ✓ Nosauc lietas, kurām ir rokturis!

2. TEIKUMU SPĒLES

2.1. JAUTĀJUMI UN ATBILDES

Vecumposms: no 9 gadiem.

Nepieciešamie resursi: darba lapa (*sk.12. pielikumu*) un baltas papīra lapas.

Valodas darbības prasmes: runāšana, rakstīšana, lasīšana, klausīšanās.

Spēles gaita

Skolēnam ir jautājumi, kurus viņš uzdod klasesbiedram, bet saņemtās atbildes raksta tabulā (*sk. 14. pielikumu*).

Skolēns pieraksta sava klasesbiedra sniegtās atbildes uz jautājumu.

Kad visi ir iztaujāti un atbildes pierakstītas, skolēni apsēžas pie galda un atstāsta, ko viņi ir uzzinājuši par savu klasesbiedru, pēc savas izvēles min pārsteidzošākās vai jocīgākās atbildes.

P I E M Ē R S

Mārtiņa mīļākā nedēļas diena ir pirmdiena, jo viņš **pēc brīvdienām skolā** atkal gib satikt savus draugus.

2.2. JOCĪGI UN PAREIZI TEIKUMI

Vecumposms: no 13 gadiem.

Resursi: piecas kaudzītes ar lietvārdu, īpašības vārdu, darbības vārdu, apstākļa vārdu, prievārdu kartītēm un darba lapas (*sk. 13.–22.* pielikumu).

Valodas darbības prasmes: runāšana, rakstīšana, lasīšana, klausīšanās, gramatika – vārdšķiras.

Metodiskie ieteikumi

Pirms sākt šo spēli, kas ir paredzēta vārdšķiru atkārtošanai, skolotājs ar skolēniem apgūst vai atkārto visu par lietvārdu, apstākļa vārdu, darbības vārdu, īpašības vārdu un prievārdu. Nodarbībās skolotājs izmanto darba lapas (*sk. 15.–19.* pielikumu).

Spēles gaita

Katrs skolēns no katras vārdšķiras kaudzītes (*sk. 20.–24.* pielikumu) paņem pa vienam vārdam: vienu lietvārdu, vienu darbības vārdu, vienu īpašības vārdu un vienu apstākļa vārdu. No izvēlētajiem vārdiem skolēns izveido teikumu.

P.S. Zaļas krāsas burtiem rakstītas 42 lietvārdu kartītes, brūnas krāsas burtiem – īpašības vārdu, sarkanas krāsas burtiem – darbības vārdu, zilas krāsas burtiem – apstākļa vārdu kartītes. Tā kā lietvārdu ir divreiz vairāk, tad, ja vēlas turpināt spēli, pārējo vārdšķiru vārdus izmanto divas reizes.

P a p i l d u z d e v u m s

Skolotājs piedāvā skolēnam paplašināt teikumu, iesaistot tajā prievārdus un vēl otru lietvārdu.

2.3. JAUTRIE TEIKUMI

Vecumposms: no 13 gadiem.

Resursi: vārdšķiru tabulas (*sk. 23., 24. pielikumu*), garenas, ērti sarullējamas lapiņas.

Valodas darbības prasmes: lasīšana, rakstīšana, klausīšanās; gramatika – vārdšķiras.

Metodiskie ieteikumi

Uz tāfeles vai uz lielas lapas stabiņā uzrakstīti jautājumi un īsa instrukcija par veicamo uzdevumu.

P A R A U G S

Jautājumi	**Vārdšķiras**
✓ Kas?	Lietvārds *vai* vietniekvārds
✓ Ar ko?	
✓ Kur?	
✓ Kādā veidā?	Apstākļa vārds
✓ Ko darīja?	Darbības vārds

Skolotājs un skolēni pārrunā katru jautājumu, nosaucot lietvārdu vienskaitļa un daudzskaitļa nominatīvā, instrumentālī un lokatīvā, kā arī darbības vārdus kopā ar veida apstākļa vārdiem. Ja nepieciešams, treniņam var izmantot pievienotās

lietvārdu, darbības vārdu un veida apstākļa vārdu tabulas.

Vispirms skolēni nosauc darbības vārdus nenoteiksmē, bet pēc tam – pagātnē, tiem pievienojot veida apstākļa vārdus.

Skolotājs soli pa solim parāda spēles gaitu: nosauc jautājumu un min atbildi, tad noloka lapiņu, nolasa nākamo jautājumu un iespējamo atbildi, visbeidzot – nolasa visu teikumu kopumā.

P I E M Ē R S

- ✓ Kas? – ĀBOLS.
- ✓ Ar ko? – Ar čību.
- ✓ Kur? – Pagultē.
- ✓ Kādā veidā? – Priecīgi.
- ✓ Ko darīja? – Spēlēja hokeju.
- ✓ Ābols ar čību pagultē priecīgi spēlēja hokeju.

Spēles gaita

Katram skolēnam tiek izdalīta baltas lapas strēmele. Skolēniem tiek paskaidrots, ka lapa jātur vertikāli, lai ir ērti uzrakstīt vārdu un nolocīt tā, lai nākamais skolēns, kuram tiek padota lapiņa, neredz, ko ir uzrakstījis iepriekšējais skolēns.

Uz šīm lapiņām katrs skolēns rakstīs vārdu, nolocīs lapiņu un pados tālāk.

1. solis.

Skolotājs lūdz, lai katrs uz lapiņas uzraksta vārdu, kas sniedz atbildi uz jautājumu *kas?*. Drīkst rakstīt jebkuru lietvārdu, piemēram, dzīvnieka, augļa nosaukumu, bet nevajadzētu rakstīt klātesošo vai kāda cita cilvēka vārdu. Kad tas izdarīts, visi noloka lapiņu tā, lai nav redzams uzrakstītais vārds, un savu lapiņu katrs padod blakussēdētājam pa labi. Pats saņem lapiņu no blakussēdētāja, kurš ir pa kreisi.

2. solis.

Skolotājs lūdz, lai katrs uz lapiņas uzraksta vārdu, kas sniedz atbildi uz jautājumu *ar ko?*. Skolēni raksta lietvārdu instrumentālī, tad noloka lapiņu uz leju, lai uzrakstītais vārds nav redzams, un katrs padod savu lapiņu blakussēdētājam pa labi. Pats saņem lapiņu no blakussēdētāja pa kreisi.

3. solis.

Skolotājs lūdz, lai katrs uz lapiņas uzraksta vārdu, kas sniedz atbildi uz jautājumu *kur*?. Visi raksta, piemēram, zem galda, somā utt. Atkarībā no skolēnu vārdu krājuma iepriekš var uzrakstīt piemērus: somā, zem galda, aiz krēsla, pagultē. Skolēni noloka lapiņas, un katrs savu lapiņu padod pa labi. Pats saņem lapiņu no

blakussēdētāja pa kreisi.

4. solis.

Skolotājs lūdz, lai skolēni raksta vārdu, kas sniedz atbildi uz jautājumu *kādā veidā*?. Visi raksta apstākļa vārdus. Katrs skolēns nolocīto lapiņu padod tālāk. Pats saņem lapiņu no blakussēdētāja pa kreisi.

5. solis.

Skolotājs lūdz, lai katrs skolēns uzraksta uz lapiņas vārdu, kas sniedz atbildi uz jautājumu *ko darīja*?. Visi raksta darbības vārdus pagātnes 3. personā. Atkarībā no skolēnu vārdu krājuma iepriekš var uzrakstīt piemērus: brauca, skrēja, lēca, rakstīja utt. Nolocīto lapiņu katrs skolēns padod tālāk. Pats saņem lapiņu no blakussēdētāja.

6. solis.

Katrs skolēns atritina saņemto lapiņu un nolasa kolektīvi uzrakstīto teikumu.

P I E M Ē R S

- ✓ Bebrs ar pildspalvu somā priecīgi lasīja.
- ✓ Brilles ar čemodānu somā skaudīgi brīnījās.
- ✓ Narcise ar papagaili aiz televizora braši kliedza.

2.4. DETEKTĪVS

Vecumposms: 7–11 gadi.

Resursi: attēli no žurnāliem vai zīmējumi; vārdu kartītes ar teikumiem un vārdiem (*sk. 25., 26., 27., 28. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās.

Metodiskie ieteikumi

Spēle veicina apģērbu, krāsu, ķermeņa daļu nosaukumu apguvi, kā arī runāšanas, klausīšanās, rakstīšanas, lasīšanas prasmju izkopšanu. Pirms spēles sākuma skolēni skolotāja vadībā atkārto iepriekš apgūtās tēmas, lai aktivizētu vārdu krājumu.

U z d e v u m s

- ✓ Raksturot pašam sevi.

„Es esmu zēns, man ir tumši, īsi mati un brūnas acis. Man ir sportisks augums."

„Es esmu meitene, man ir gaiši, gari mati un zilas acis. Es esmu slaida."

✓ Pastāstīt, kas šodien tev mugurā.

„Man šodien mugurā …"

Spēles gaita

Skolotājs izliek uz galda no žurnāliem izgrieztus attēlus, kuros redzami dažādi cilvēki – vīrieši, sievietes, meitenes un zēni – veci, jauni, skaisti, neglīti, tievi un resni. Skolēni izvēlas kādu no attēliem, neko nesakot un nevienam to nerādot. Citi skolēni nedrīkst redzēt, kurš attēls tiek paņemts.

Katrs skolēns uzraksta stāstījumu par savu attēlu pēc iepriekš iedota parauga. Kad stāstījums ir uzrakstīts, sākas detektīvspēle.

Visi attēli tiek nolikti atpakaļ un atklāti. Skolēns lasa vai stāsta par savu pirms tam izvēlēto attēlu, raksturojot cilvēka izskatu un apģērbu. Kad stāstījums pabeigts, pārējie cenšas uzminēt, kuram attēlam stāstījums atbilst.

P I E M Ē R S

✓ Viņš ir vīrietis.

✓ Viņš ir garš.

✓ Viņam ir brūnas acis.

✓ Viņam ir gari mati

✓ Viņam ir brūni mati.

✓ Viņš ir slaids.

✓ Viņam ir dzeltens krekls.

✓ Viņam ir zilas bikses un melnas kurpes.

Uzmini, kurš tas ir!

2.5. TAS, KURAM IR DZELTENA JAKA

Vecumposms: 7–15 gadi.

Resursi: divas kaudzītes ar kartītēm: pirmajā kaudzītē dažādi teikumi

(*sk. 29. pielikumu*), otrajā – instrukcijas (*sk. 30. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: klausīšanās, runāšana, lasīšana.

Metodiskie ieteikumi

Šo spēli var izmantot kā labu iesildīšanās vingrinājumu nodarbības ievaddaļā vai atslodzes laikā, jo tā ir jautra un pietiekami dinamiska.

Spēles gaita

Vispirms skolēns izvelk vienu kartīti ar teikumu, kurā norādītas klasesbiedru kopīgās vai kāda individuālās pazīmes, un nolasa to. Tie, uz kuriem var attiecināt aprakstu, pieceļas.

Tad skolēns no citas kaudzītes izvelk otru kartīti ar instrukciju un izlasa to. Tie, kas piecēlušies, izpilda instrukciju, kas minēta kartītē.

P I E M Ē R S

- ✓ Pieceļas tie, kas dzimuši ziemā!
- ✓ Nosauc savu vārdu! – Mani sauc Samanta.

2.6. PAPLAŠINI TEIKUMU!

Vecumposms: 7–17 gadi.

Resursi: bumba vai priekšmets, ko var padot tālāk.

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, lasīšana.

Spēles gaita

Skolotājs uzraksta uz tāfeles vai pasaka vienu vārdu, piemēram, „Ej!”, un padod priekšmetu vai bumbu skolēnam, kuram ar šo vārdu jāveido teikums. Katrs skolēns pasaka vienu vārdu, turpinot iesākto teikumu. Skolotājs raksta teikumus stabiņā uz tāfeles.

Spēle notiek tik ilgi, kamēr katrs skolēns ir izteicies.

P I E M Ē R S

1. Ej!
2. Ej gulēt!

3. Saku: ej gulēt!
4. Dusmīgi saku: ej gulēt!
5. Dusmīgi saku: ātri ej gulēt!
6. Dusmīgi saku: ātri ej gulēt istabā!

2.7. Ko tu par mani zini?

Vecumposms: 7–17 gadi.

Resursi: galda spēle (*sk. 31. pielikumu*), metamais kauliņš, atkarībā no spēles dalībnieku skaita divi vai vairāki nelieli priekšmeti, kurus var izvietot uz spēles laukuma un pārvietot, piemēram, pogas.

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās, rakstīšana.

Spēles gaita

Spēlē piedalās divi skolēni vai vairāk.

Pirmais spēli sāk tas skolēns, kurš ar metamo kauliņu uzmetis vislielāko skaitli. Viņš met vēlreiz metamo kauliņu un uzliek savu spēles kauliņu, piemēram, pogu, uz spēles laukuma un nolasa jautājumu vai teikumu, kas ierakstīts spēles laukumā. Skolēns atkarībā no uzdevuma atbild uz jautājumu vai pabeidz doto teikumu.

Spēli turpina nākamais spēlētājs.

Spēle tiek pabeigta, kad visi spēlētāji ir nonākuši pēdējā laukumā.

Noslēdzot spēli, skolēni uzraksta atbildes uz visiem vai vismaz daļu no spēlē minētajiem jautājumiem.

2.8. ES ESMU TU

Vecumposms: 7–17 gadi.

Resursi: teikumu kartītes (*sk. 32. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās, rakstīšana.

Spēles gaita

Skolotājs katram skolēnam izdala kartītes ar nepabeigtiem teikumiem.

Skolēni sadalās pāros. Katram skolēnam jāiedomājas, ka viņš ir solabiedrs, un solabiedra vietā jāpabeidz teikums, ierakstot to burtnīcā. Pēc tam katrs skolēns savam solabiedram nolasa uzrakstītos teikumus, kurus bija centies pabeigt it kā solabiedra vietā. Savukārt solabiedrs pasaka, kā viņš būtu pabeidzis šo teikumu. Ja solabiedra atbildes atšķiras, skolēns tās ieraksta burtnīcā. Visbeidzot skolotājs un skolēni pārrunā atbildes un noskaidro, cik labi skolēni pazīst viens otru.

2.9. DARI, KO ES SAKU!

Vecumposms: 7–13 gadi.

Resursi: kāds neliels priekšmets, piemēram, pildspalva, un tabula ar prievārdiem (*sk. 33. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, rakstīšana, lasīšana; gramatika – prievārdi.

Metodiskie ieteikumi

Skolotājs un skolēni kopā atkārto prievārdus, kas doti tabulā. Ja nepieciešams, skolotājs atgādina katra prievārda lietojuma nosacījumus.

Skolēni izdomā teikumus, iesaistot tajos visus prievārdus. Tad, teikumus kombinējot ar zīmējumu, ieraksta tos savā burtnīcā.

P I E M Ē R S

Zem – skolēns uzzīmē, piemēram, pildspalvu, kas ir zem krēsla.

Spēles gaita

1. variants.

Skolēniem rokās ir kāds priekšmets, piemēram, pildspalva vai zīmulis. Skolotājs vada spēli un dod komandas, kas skolēniem jāpilda.

✓ Noslēpjam pildspalvu zem sola!

✓ Noliekam pildspalvu zem galda!

✓ Liekam pildspalvu zem krēsla!

Lai skolēniem būtu vieglāk apgūt kāda konkrēta prievārda lietojumu, skolotājs var sākt ar vienu prievārdu, piemēram, *zem*. Pēc tam var turpināt ar nākamo prievārdu, spēles vadību uzticot kādam no skolēniem, kas saka komandas klasesbiedriem.

2. variants.

Lai būtu iespējama prievārdu lietojuma daudzveidība, klasē var izvietot dažādus šķēršļus. Spēli var vadīt arī kādā lielākā sporta zālē vai ārā. Ja tas notiek sporta zālē, vēlams izmantot sporta inventāru.

P I E M Ē R S

✓ Visi palien zem sola!

✓ Visi apguļas uz grīdas!

3. variants.

Ja spēli vada laukā, tad ir vēl lielākas iespējas *spēlēties* ar prievārdiem. Skolēni paši var ierosināt kādu darbību, kas būtu jāizdara klasesbiedriem.

P I E M Ē R S

✓ Nostājieties zem koka!

✓ Noslēpieties aiz koka!

✓ Nostājieties blakus viens otram!

4. variants.

Skolēni zīmē savu istabu un apraksta to, stāstījumā iesaistot prievārdus.

P I E M Ē R S

✓ Pie durvīm ir grāmatu plaukts. Blakus grāmatu plauktam ir mana gulta. Virs gultas ir glezna. Uz palodzes stāv vāze.

5. variants.

Skolotājs lasa diktātu, kurā ir prievārdi, bet skolēni zīmē dzirdēto.

6. variants.

Skolēni uzzīmē savu dabas ainavu ar dažādām detaļām, priekšmetiem un stāsta par to pārējiem. Visi zīmē, klausoties stāstījumu, bet viens skolēns to pieraksta uz tāfeles.

P I E M Ē R S

Pļavas vidū aug liels, zaļš koks. Zem koka ir nomesta soma. No somas kabatas redzams plīša lācītis. Koka zaros sēž divas pūces. No koka pa labi ir neliela vienstāva māja, aiz kuras redzams neliels dārzs ar trīs augļu kokiem. Viens no augļu kokiem ir

ķirsis. Tur aug arī pa vienai ābelei un bumbierei. Pa kreisi no koka redzams neliels ezers, kura vidū ir maza sala ar nelielu būdiņu pašā vidū. Būdiņa ir zila ar sarkanu skursteni un baltām durvīm labajā mājas pusē. Būdiņas priekšpusē starp divām eglēm sēž mazs brūns suns.

2.10. KO NEDRĪKST DARĪT MEŽĀ

Vecumposms: 7–15 gadi.

Resursi: nav nepieciešami.

Valodas darbības prasmes: runāšana, klausīšanās, rakstīšana, lasīšana.

Metodiskie ieteikumi

Šo spēli var izmantot, mācot arī citas aktuālas tēmas, piemēram, runājot par satiksmes noteikumu ievērošanu vai bīstamajām rotaļām ar uguni.

Nodarbības sākumā skolotājs pastāsta par mežu un tā nozīmi cilvēku dzīvē. Savukārt pēc spēles skolotājs var rosināt uzrakstīt grāmatu par meža aizsardzību.

I e v a d j a u t ā j u m i

- ✓ Vai un kāpēc mežs ir vajadzīgs?
- ✓ Kas mežā dzīvo, aug, kas tur atrodams?
- ✓ Vai un kāpēc ir jāsaudzē mežs?

Spēles gaita

Skolēni strādā grupās. Katra grupa uzzīmē, ko nedrīkst darīt mežā, un uzraksta nelielu stāstījumu par grupas zīmējumu. Pēc tam katra grupa nolasa uzrakstīto.

P I E M Ē R S

- ✓ Mežā nedrīkst lauzt zarus.
- ✓ Mežā nedrīkst traucēt dzīvniekus.
- ✓ Mežā nedrīkst kurt ugunskuru.

3. RADOŠI RAKSTĪŠANAS, RUNĀŠANAS UN LASĪŠANAS UZDEVUMI

3.1. BRĪVDIENU KARTĪTES

Vecumposms: no 9 gadiem.

Resursi: vairākas kartītes ar stāstījumu par pavadītajām brīvdienām (*sk. 34., 35. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Spēles gaita

Trīs draudzenes ir devušās brīvdienās. Katra no viņām ir atsūtījusi brīvdienu kartīti savam draugam. Skolēniem jāizlasa informācija, kas minēta kartītēs, un jāizpilda tests, atzīmējot iederīgo atbildi!

Pēc testa izpildīšanas skolēnus var rosināt uzrakstīt savu brīvdienu kartīti. Skolēniem jāiedomājas sevi kādā eksotiskā vietā dzīvojam modernā vai vēsturiskā viesnīcā. Kartīti var rakstīt pēc kāda no dotajiem paraugiem, izmantojot jau esošos teikumus vai pievienojot savus teikumus.

3.2. ESMU ŽURNĀLISTS

Vecumposms: 13–17 gadi.

Resursi: papīra lapa, pildspalva un darba lapa ar rakstu virsrakstiem (*sk. 36. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Metodiskie ieteikumi

Pirms nodarbības skolotājs piedāvā no 38. pielikuma vai no žurnāliem un avīzēm izgrieztus interesantus rakstu virsrakstus. Tos uzraksta uz tāfeles, pielīmē uz lielas papīra lapas vai izdala uz katra sola.

Lai skolēniem atvieglotu uzdevumu, skolotājs katru virsrakstu nolasa un lūdz skolēnus nosaukt vārdus, ar kuriem viņiem asociējas konkrētais virsraksts. Skolotāja vadībā tiek pārrunāti visi piedāvātie virsraksti. Sarežģītākos vārdus ieteicams uzrakstīt uz tāfeles, lai skolēni tos varētu ierakstīt savās burtnīcās.

P I E M Ē R S

- ✓ Virsraksts „Viena diena prezidenta dzīvē”.
- ✓ Skolēnu asociācijas: apsardze, ģimene, automašīna, vizīte, sekretārs…

Spēles gaita

Skolotājs liek skolēniem iedomāties, ka viņi ir avīzes reportieri, kam redaktors ļauj izvēlēties vienu tēmu, šajā gadījumā – virsrakstu, par kuru uzrakstīt reportāžu.

Skolēni izvēlas katrs vienu virsrakstu, savu izvēli pasakot skolotājam. Savukārt skolotājs pieraksta skolēna vārdu un katram skolēna stāstījumam tiek piešķirts savs alfabēta burts un pierakstīts izvēlētā virsraksta numurs. Virsraksta izvēli nedrīkst izpaust citiem!

P I E M Ē R S

- ✓ Gustavam tiek piešķirts burts „A”, un viņš ir izvēlējies 7. virsrakstu.
- ✓ Skolotājs pieraksta: Gustavs – „A7”.

Tiek dotas 25–30 minūtes, lai katrs uzrakstītu savu stāstījumu (10–15 teikumi). Kad visi stāstījumu ir uzrakstījuši, tas tiek nolasīts, neminot virsrakstu, bet nosaucot tikai stāstam piešķirto alfabēta burtu, ko uzrakstījis skolotājs.

1. variants.

Stāstu lasa pats skolēns, bet to var nolasīt arī skolotājs. Pārējie min, kurš no virsrakstiem (virsraksta numurs) tam atbilst, savā lapā pierakstot skolēna vārdu, kurš lasīja stāstu vai kura stāsts tika nolasīts, un iespējamā virsraksta numuru.

Kad stāsts nolasīts, visu klasesbiedru versijas tiek salīdzinātas un pārrunātas. Stāsta autors atklāj, kurš virsraksts atbilda viņa stāstam.

2. variants.

Kad skolēni savus stāstus ir uzrakstījuši, viņi tos iesniedz skolotājam. Viņš pieraksta katra skolēna vārdu, izvēlētā virsraksta numuru, piešķir katram skolēna uzrakstītājam stāstam alfabēta burtu, ko pieraksta gan uz savas, gan skolēna lapas.

Var gadīties, ka vairāki skolēni izvēlas vienu un to pašu virsrakstu un raksta par vienu tēmu.

P I E M Ē R S

- ✓ Gustavs – „A7”, jo Gustava uzrakstītajam stāstam skolotājs piešķir burtu „A”, bet 7 norāda uz 38. pielikuma 7. virsrakstu „Vai naudai būs nozīme nākotnē?”.
- ✓ Lelde – „B10”, jo Leldes uzrakstītajam stāstam tiek piešķirts burts „B”, bet tā virsraksts 38. pielikumā ir 10. „Datu aizsardzība internetā: vai tas ir aktuāli?”.

Pēc tam skolotājs skolēniem izdala šifrētos klasesbiedru stāstus, lai skolēni nezinātu, kas ir konkrētā stāsta autors un kuru no virsrakstiem klasesbiedrs izvēlējies sava darba rakstīšanai. Skolēni izlasa stāstu, savos pierakstos norāda katram stāstam skolotāja piešķirto alfabēta burtu, t. i., šifrēto skolēna vārdu, un virsraksta skaitli, kas, skolēnaprāt, tam atbilst. Tad stāsts tiek iedots nākamajam skolēnam lasīšanai, līdz visi skolēni ir izlasījuši visus stāstus.

Skolotājs uz tāfeles uzraksta skolēniem piešķirtos alfabēta burtus, klāt pierakstot arī skolēnu nosauktos virsrakstu numurus, kurus viņi ir piešķīruši izlasītajiem stāstiem. Tas, kurš ir uzrakstījis stāstu, nosauc pareizo atbildi.

Skolēni, kas ir uzminējuši stāsta un virsraksta atbilstību, saņem žetonu. Uzvar tas skolēns, kurš saņēmis visvairāk žetonu.

Par virsrakstu, kurš izraisījis vislielāko interesi, skolotājs piedāvā diskusiju. Skolotājs uzraksta uz tāfeles skolēnu izteikumus par attiecīgo tēmu, un visi kopā sarakstu papildina ar jauniem izteikumiem.

3.3. LAIMĪGĀKĀ DIENA MANĀ MŪŽĀ!

Vecumposms: no 9 gadiem.

Resursi: atskaņotājs un relaksējošas mūzikas skaņdarbs.

Valodas darbības prasmes: rakstīšana, klausīšanās, runāšana, lasīšana, radošās rakstīšanas veicināšana.

Spēles gaita

Skolotājs ieslēdz relaksējošu mūziku. Skolēni aizver acis, klausās skaņdarbu un seko skolotāja instrukcijām. Pēc tam uzraksta savu stāstu. Tie, kas vēlas, savu stāstu nolasa.

Ievadjautājumi un uzdevumi

- ✓ Kad mēs jūtamies labi?
- ✓ Kas nepieciešams, lai justos labi? Apkārtne? Cilvēki? Sajūtas?
- ✓ Kas tevi dara laimīgu?
- ✓ Iztēlojies vietu, kurā tu jūties labi!
- ✓ Padomā, vai tur tu esi viens / viena, un iztēlojies, ko tu tur varētu darīt!
- ✓ Iztēlojies vai atceries savu laimīgāko dienu un uzraksti par to!

3.4. VISSVARĪGĀKAIS DARBS

Vecumposms: 11–17 gadi.

Resursi: dažādu profesiju pārstāvju attēli un kartītes ar profesiju nosaukumiem (*sk. 37., 38. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: lasīšana, runāšana, klausīšanā, rakstīšana.

Spēles gaita

Skolotājs un skolēni apskata attēlus un nosauc tajos attēloto profesiju pārstāvjus. Skolotājs fiksē to profesiju nosaukumus, kas skolēniem nav zināmi, kā arī profesijas, par kurām skolēni dzird pirmo reizi.

1. variants

Skolēni savieno attēlus ar atbilstošo profesiju nosaukumiem. Vispirms skolotājs noskaidro, ar kuras profesijas pārstāvjiem skolēniem nākas sastapties visbiežāk un bez kuras profesijas pārstāvjiem viņi nevar iedomāties ikdienu. Skolotājs ar skolēniem pārrunā katras konkrētās profesijas pārstāvju pienākumus, atbildību un nozīmi.

Skolēniem jānosauc 1–3 konkrētās profesijas pārstāvju pienākumi un jāpaskaidro, kāpēc šo darbinieku veikums ir svarīgs vai sabiedrībai nepieciešams. Skolotājs atbildes pieraksta uz tāfeles, skolēni – savās burtnīcās.

Skolotāja rosināti, skolēni nosauc tās profesijas, kas nav iekļautas attēlu komplektā, un pieraksta tās gan uz tāfeles, gan savās burtnīcās.

2. variants

Skolēniem ir lapiņas ar profesiju nosaukumiem. Viņiem tās jāsakārto pēc profesiju svarīguma, rindā kā pirmo minot vissvarīgāko, bet pēdējo – viņuprāt, mazsvarīgākās profesijas nosaukumu, t. i., profesiju, bez kuras varētu iztikt.

Kad katrs individuāli ir pabeidzis uzdevumu, skolēni turpina strādāt pāros un salīdzina savu izvēli. Katrs pāris veido savu svarīgāko un vajadzīgāko profesiju sarakstu un prezentē savu izvēli pārējiem. Katrs pāris pamato savu izvēli par trim vissvarīgākajām un trim mazsvarīgākajām profesijām.

Skolēni turpina darbu un apvienojas piecu cilvēku grupā. Visi vēlreiz pārskata profesiju sarakstus un sanumurē tās pēc svarīguma. Grupa prezentē savu izvēli pārējiem.

3. variants

Katrs skolēns stāsta par savu nākotnes profesiju, pamatojot savu izvēli un uzsverot profesijas nozīmību. Šo uzdevumu var piedāvāt arī kā mājasdarbu.

3.5. CEĻOJUMS UZ NEAPDZĪVOTU SALU

Vecumposms: 11–17 gadi.

Resursi: dažādu priekšmetu nosaukumi ar vai bez to attēliem (*sk. 39. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās, rakstīšana.

Metodiskie norādījumi

1. variants

Skolēniem tiek dotas 5–10 minūtes, lai uzrakstītu savu dienas režīmu. Tad skolotājs un skolēni pārrunā uzrakstīto, bet tie, kas vēlas, savu dienas režīmu var nolasīt.

J a u t ā j u m i

- ✓ Cikos tu celies?
- ✓ Ko tu dari pēc tam, kad esi piecēlies?
- ✓ Vai tu brokasto?
- ✓ Ko tu parasti ēd brokastīs?
- ✓ Kas tev ir nepieciešams, lai pagatavotu brokastis?
- ✓ Cikos tu dodies uz skolu?
- ✓ Ko tu dari pēc skolas?
- ✓ Kur tu ēd pusdienas?
- ✓ Kad un cik ilgi tu gatavo mājasdarbus?
- ✓ Vai tu spēlē datorspēles?
- ✓ Vai tev patīk skatīties televīziju?
- ✓ Vai tu lasi grāmatas?
- ✓ Cik bieži tu satiecies ar draugiem?
- ✓ Ko tu dari vakarā?
- ✓ Cikos tu ej gulēt?

2. variants

Skolēniem tiek dotas 5–10 minūtes, lai uzrakstītu 10 vissvarīgākās lietas, bez kurām viņi nevar iedomāties savu ikdienu vai kuras lieto visbiežāk. Skolēni nosauc ikdienā visnepieciešamākās lietas.

Skolotājs izjautā skolēnus, un viņu atbildes raksta uz tāfeles, skolēni – savās burtnīcās.

J a u t ā j u m i

- ✓ Kas nepieciešams, lai nomazgātos?
- ✓ Kas nepieciešams, lai sagatavotu brokastis?
- ✓ No kurienes mēs ņemam ūdeni, pārtiku?
- ✓ Kas nepieciešams, lai tiktu uz skolu vai darbu?
- ✓ Kā tavā mājā nonāk siltums?
- ✓ Kāds tev ir mājoklis?

Spēles gaita

Ceļojums var sākties!

Skolotājs piedāvā doties aizraujošā ceļojumā uz neapdzīvotu salu, vispirms noskaidrojot, vai skolēni saprot, kas ir neapdzīvota sala. Skolēnu atbildes skolotājs raksta uz tāfeles, bet pēc tam sāk savu stāstījumu.

S k o l o t ā j s

Iedomājieties! Ir vasara, ir brīvlaiks, un jūs gatavojaties doties ceļojumā ar kuģi. Jūs redzat 22 ceļojumā nepieciešamo lietu uzskaitījumu darba lapā.

- ✓ Izvēlieties 20 visnepieciešamākās lietas un ierakstiet tās burtnīcā!
- ✓ Tā kā uz kuģa ir vairāk pasažieru, nekā plānots, kapteinis atļauj ņemt līdzi tikai 15 lietas. Pārskatiet savu sarakstu un izsvītrojiet no tā lietas, bez kurām ceļojumā varētu iztikt! Pie izsvītrotajām lietām pierakstiet skaitli 2!

Jūs kāpjat kuģī un dodaties jūrā. Jūra ir mierīga, pāri galvām lido kaijas, ūdenī lēkā delfīni, kas seko kuģim. Ceļojuma otrajā dienā pie apvāršņa parādās salas. Pēkšņi notiek negaidītais: kuģis uzskrien uz sēkļa! Tiek nolaistas glābšanas laivas. Taču tajās drīkst ņemt līdzi tikai 10 visnepieciešamākās lietas.

- ✓ Pārskatiet savu lietu sarakstu un izsvītrojiet tajā piecas lietas, bez kurām jūs varētu iztikt! Pie izsvītrotajām lietām ierakstiet skaitli 3!
- ✓ Organizējot evakuāciju, kapteinis secina, ka pasažieri laivā drīkst paņemt tikai 5 lietas. Pārskatiet savu lietu sarakstu un izsvītrojiet tajā vēl piecas lietas, bez kurām jūs varētu iztikt! Pie izsvītrotajām lietām ierakstiet skaitli 4!

Glābšanas laivas ar pasažieriem lēnām tuvojas neapdzīvotajai salai, bet notiek jauna ķibele. Pie paša krasta laiva apgāžas! Pasažieri metas peldēt uz salu un var

izglābt tikai 3 lietas.

- ✓ Pārskatiet savu lietu sarakstu un izsvītrojiet tajā divas lietas, bez kurām jūs varētu iztikt! Pie izsvītrotajām lietām ierakstiet skaitli 5!

Beidzot visa pasažieru grupa ir laimīgi nonākusi uz neapdzīvotas salas. Visi nolemj celt kopīgu mītni, bet uz to katrs drīkst paņemt tikai vienu lietu.

- ✓ Pārskatiet savu lietu sarakstu un izsvītrojiet tajā vēl 2 lietas, bez kurām jūs varētu iztikt! Pie izsvītrotajām lietām ierakstiet skaitli 6!

Kad pasažieri ir uzcēluši sev kopīgu mājvietu, daži paliek zaru un lapu būdiņā, lai labiekārtotu mājvietu, bet citi dodas meklēt pārtiku. Grupa uz salas nodzīvo trīs dienas. Ceturtajā dienā salai piestāj tūristu kuģis, un visi laimīgi atgriežas mājās.

- ✓ Nosauciet priekšmetu, ko atstājāt kā pēdējo! (Skolotājs visas atbildes pieraksta uz tāfeles.)
- ✓ Kāpēc atstājāt tieši šo lietu?
- ✓ Kā šis lietu saraksts atbilst tam, kas tika rakstīts sākumā? Salīdziniet un izskaidrojiet atšķirības!
- ✓ Kādas lietas, priekšmeti vēl būtu nepieciešami, lai varētu izdzīvot uz neapdzīvotas salas? Kāpēc?

3.6. ES VIŅUS PAZĪSTU: IEVĒROJAMI CILVĒKI LATVIJĀ

Vecumposms: no 15 gadiem.

Resursi: lapas ar Latvijas vēsturē ievērojamu cilvēku vārdiem un uzvārdiem; lapa ar īsu šo cilvēku biogrāfiju (*sk. 40., 41. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: lasīšana, runāšana, klausīšanās, rakstīšana.

Metodiskie norādījumi

Šo uzdevumu var piedāvāt novembrī – pirms Latvijas valsts svētkiem.

Skolotājs pārrunā ar skolēniem, kādas personības, viņuprāt, ir svarīgas katras valsts vēsturē. Skolotājs izjautā skolēnus par viņiem zināmajiem Latvijas ievērojamākajiem cilvēkiem, lūdzot tos nosaukt, un uzraksta uz tāfeles šo cilvēku vārdus un uzvārdus, arī nopelnus vai amatus, ja skolēni to zina.

J a u t ā j u m i

- ✓ Ar ko tieši šīs personības ir ievērojamas Latvijas vēsturē?
- ✓ Kuru profesiju pārstāvji ir vispazīstamākie ārpus Latvijas?
- ✓ Cik nozīmīgi ir nest Latvijas vārdu pasaulē? Kas un kā to dara?

Spēles gaita

Skolotājs piedāvā skolēniem informāciju par ievērojamām Latvijas personībām, norādot arī viņu dzimšanas datus. Skolēniem jāsaliek kopā ievērojamu cilvēku vārdi un uzvārdi ar viņu ieguldījuma aprakstu.

J a u t ā j u m i

- ✓ Kādu profesiju pārstāvji pārsvarā minēti tabulā?
- ✓ Kāpēc tieši šīs profesijas pārstāvji tiek uzskatīti par ievērojamiem?
- ✓ Vai viņu devums vēl joprojām ir nozīmīgs?
- ✓ Kāpēc daudziem no minētajiem vārdiem klāt ir norāde „pirmais latviešu...”?
- ✓ Kuru profesiju pārstāvjus tu iekļautu Latvijas ievērojamāko cilvēku sarakstā? Kāpēc?

Mājasdarbs

Jāizvēlas viena no personībām un jāsagatavo stāstījums par šo cilvēku, norādot, ko minētais cilvēks ir veicis Latvijas labā. Skolēns var pētīt kādu personību no dotā saraksta vai izvēlēties citu.

Nākamajā stundā skolēni mājasdarba uzdevumu nolasa vai atstāsta.

3.7. JAUNIEŠU LAIKRASTS: PROBLĒMU LAPPUSĪTE

Vecumposms: no 13 gadiem.

Resursi: piecas jauniešu vēstules par dažādām problēmām (*sk. 42. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās, rakstīšana.

Metodiskie ieteikumi

Spēle ir paredzēta divām nodarbībām, tāpēc, pirms skolēni izsakās, ir svarīgi atgādināt, ka:

- ✓ nav pareizu vai nepareizu atbilžu,
- ✓ katram ir tiesības izteikties,
- ✓ katrs ir pelnījis, ka viņa domas tiek uzklausītas un pierakstītas.

Spēles gaita

1. nodarbība

I e v a d j a u t ā j u m i

- ✓ Vai tavā dzīvē ir situācijas vai problēmas, kas tevi uztrauc?
- ✓ Kādas situācijas vai problēmas, tavuprāt, visbiežāk uztrauc jauniešus?

Skolēnu atbildes skolotājs pieraksta uz tāfeles.

Kā alternatīvu skolotājs var piedāvāt uzrakstīt par to, kas šobrīd nomāc vai uztrauc jauniešus. Pēc tam skolotājs izlasa, apkopo un uzraksta uz tāfeles skolēnu definēto situāciju un problēmu uzskaitījumu.

J a u t ā j u m i

- ✓ Problēmas – katram atšķirīgas vai lielākoties līdzīgas?
- ✓ Vai sarežģītās situācijas, problēmas iespējams atrisināt kopā?
- ✓ Kam var jautāt padomu vai lūgt palīdzību?
- ✓ Kā tev šķiet, vai tas, kas uztrauc tevi, uztrauc arī citus jauniešus?
- ✓ Kā tev šķiet, vai jauniešu problēmas Zviedrijā, Latvijā, Anglijā, Amerikā ir atšķirīgas vai līdzīgas? Kāpēc, tavuprāt?
- ✓ Kam var lūgt padomu sarežģītu situāciju vai problēmu gadījumā: vecākiem, savam draugam, varbūt psihologam? Kāpēc?

Stundas noslēgumā skolotājs iedod izlasīt skolēniem piecas situācijas un noskaidro, vai ir kādi neskaidri vai nesaprotami vārdi tekstā. Skolotājs ļauj skolēniem izvēlēties, kuram vēstules autoram viņi gribētu rakstīt atbildi, sniedzot ieteikumu, kā rīkoties vienaudzim.

2. nodarbība

Skolotājs var lūgt skolēniem pašiem, ja viņi vēlas, nolasīt sagatavotās atbildes vēstules. Skolēnu atbildes ar piedāvāto risinājumu var nolasīt arī skolotājs.

Skolēni sadalās pāros, diskutē par dzirdēto atbildi un uzraksta, kāpēc piekrīt vai nepiekrīt izteiktajam viedoklim, kā arī piedāvā savu redzējumu, ja tāds ir. Pēc tam katrs pāris prezentē un pamato savu atbildi, bet skolotājs atbildes strukturē un pieraksta uz tāfeles.

3.8. MĪLESTĪBA

Vecumposms: no 14 gadiem.

Resursi: izteicieni par mīlestību (*sk. 43. pielikumu*).

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, klausīšanās, rakstīšana.

Metodiskie norādījumi

Šis uzdevums var noderēt Valentīndienas priekšvakarā. Uzdevumu plānots veikt divās nodarbībās.

1. nodarbība

I e v a d j a u t ā j u m i

- ✓ Kāpēc tiek svinēta Valentīndiena?
- ✓ Ko tu domā par Valentīndienas, īpašas mīlestības dienas, svinēšanu un tās nepieciešamību?
- ✓ Kā mēs parādām otram cilvēkam, ka mēs viņu mīlam?

Spēles gaita

Skolotājs uzraksta uz tāfeles vārdu „Mīlestība" un organizē *prāta vētru* par šo vārdu, veidojot asociatīvo pierakstu: *es mīlu...*

Darbs ar tabulas „Mīlestība" teikumiem, kas jāsašķiro trīs grupās:

- ✓ piekrītu – jā,
- ✓ nepiekrītu – nē,
- ✓ nezinu.

Skolēni strādā pāros, salīdzina savas atbildes un pārrunā nesaprastos apgalvojumus. Tad viens no pāra iepazīstina ar kopīgo darbu, bet skolotājs atbildes fiksē uz tāfeles, dalot tās četros stabiņos: piekrītu, nepiekrītu, nezinu un nesaprotu. Skolotājs lūdz izteikties par apgalvojumiem, kas skolēniem bija nesaprotami, lai noskaidro tajos pausto domu.

Skolēni nobalso, par vienu, viņuprāt, diskusijas vērtu apgalvojumu. Skolotājs uzraksta to uz tāfeles un kopīgi ar skolēniem to pārrunā.

P I E M Ē R S

- ✓ Mīlestība ir nelietderīga laika izšķiešana.

Skolotājs uzraksta uz tāfeles „+" un „–" un pieraksta skolēnu sniegtās atbildes. Skolēniem jānosauc argumenti, kas apstiprina šo apgalvojumu vai noliedz to.

2. nodarbība

Skolotājs un skolēni pārrunā iepriekšējās nodarbības gaitu.

J a u t ā j u m i

✓ Kas, tavuprāt, ir mīlestība?

✓ Ko tu atceries no iepriekšējā stundā runātā, kas ir palicis atmiņā?

✓ Kurš, tavuprāt, bija smieklīgākais apgalvojums par mīlestību?

Pēc tam skolēni klausās klusinātu mūziku un raksta mīlestības vēstuli sev tuvam cilvēkam.

3.9. RECEPTES

Vecumposms: no 11 gadiem.

Resursi: nav nepieciešami.

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās; gramatika – lietvārdi, darbības vārdi.

Metodiskie ieteikumi

Skolotājs uzraksta uz tāfeles „Veselīgs ēdiens" un „Neveselīgs ēdiens".

Vispirms skolēni sauc visu, kas, viņuprāt, ir veselīgs, tad – visu, kas saistās ar neveselīgu ēdienu. Skolotājs atbildes pieraksta uz tāfeles. Skolotājs lūdz skolēniem nosaukt savu mīļāko ēdienu un pieraksta atbildes. Var sākties pārrunas par tēmu.

J a u t ā j u m i

✓ Kāpēc vienu produktu uzskata par veselīgu, bet citu – par neveselīgu?

✓ Vai visi tavi mīļākie ēdieni ir veselīgi?

✓ Kāpēc mēs izvēlamies neveselīgu vai veselīgu ēdienu?

✓ Vai tu mājās gatavo?

✓ Kādus ēdienus tu proti pagatavot?

Skolotājs lūdz skolēnus nosaukt lietvārdus, kas attiecas uz ēdiena gatavošanu.

P I E M Ē R S

✓ Receptes, sastāvdaļas, katls, panna, karote, virtuve utt.

Skolotājs lūdz skolēnus nosaukt ar ēdiena gatavošanu saistītus darbības vārdus.

P I E M Ē R S

✓ Vārīt, cept, saputot, pievienot, sajaukt, griezt, mizot utt.

Spēles gaita

Skolēniem tiek dotas 15–20 minūtes, lai uzrakstītu, kā viņi gatavo ēdienu, kas pašiem garšo vai ko prot pagatavot. Vispirms jāuzraksta sastāvdaļas, tad – gatavošanas process. Kad uzdevums pabeigts, katrs skolēns nosauc izvēlētā ēdiena sastāvdaļas un izstāsta tā gatavošanas gaitu.

Mājasdarbs

✓ Izdomāt sava restorāna nosaukumu un pastāstīt par tā interjeru.

✓ Izveidot restorāna ēdienkarti, kas ilustrēta ar 1–5 ēdienu attēliem.

3.10. BRĪVDIENAS

Vecumposms: no 11 gadiem.

Resursi: dažādi žurnāli, katalogi ar brīvdienu vai ceļojumu piedāvājumiem, šķēres, papīrs, pildspalva, līme.

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Metodiskie ieteikumi

Skolotājs ar skolēniem pārrunā brīvā laika un brīvdienu pavadīšanas iespējas.

J a u t ā j u m i

✓ Kas ir brīvdienas?

✓ Ko var darīt brīvdienās?

Skolotājs uzraksta uz tāfeles vārdu „Brīvdienas”. Skolēni nosauc vārdus, kas viņiem saistās ar brīvdienām, piemēram, tālāks ceļojums, ciemošanās pie draugiem, dienas, kas pavadītas ar vecākiem jūrmalā, ar vecmāmiņu vai krustmāti (gadījumā, ja kāds no skolēniem nav bijis nevienā tālākā ceļojumā), izbrauciens ar velosipēdu, laivu brauciens, pastaiga kalnos, muzeja vai teātra apmeklējums, peldēšanās, sauļošanās.

Spēles gaita

Skolēniem tiek dotas 5–10 minūtes, lai izveidotu *domu karti* par savām labākajām brīvdienām. Tiem, kas to vēlas, skolotājs piedāvā pastāstīt par savu *domu karti*.

P.S. Domu karte – vārdi, izteicieni, sajūtas, kas saistītas vai atsauc atmiņā brīvdienas.

Skolotājs izsniedz katram skolēnam baltu papīra lapu, līmi, pildspalvu, šķēres. Uz galda izkārtoti brīvdienu katalogi, žurnāli.

U z d e v u m i

- ✓ Jāizveido sava brīvdienu aģentūra.
- ✓ Jāizdomā savas aģentūras nosaukums.
- ✓ Jāizstrādā savas aģentūras reklāma, piedāvājums – ar zīmējumiem un attēliem vai tikai attēliem.

Skolēniem jāizdomā, kādu atpūtu viņi piedāvā. Tas var būt gan eksotisks ceļojums, gan atpūta Latvijas laukos, gan kultūras pasākumu un muzeju apmeklējums, gan cita veida aktivitātes. Jāraksturo vieta, kas tiek piedāvāta, jānorāda, kur tā atrodas, kāda veida brīvdienas tās ir, ko cilvēki tur var redzēt, piedzīvot, un jānosauc atpūtas veids.

3.11. VĒSTULE LATVIJAS PREZIDENTAM

Vecums: 13–17 gadi.

Resursi: fakti par Latvijas valsts dibināšanu un atjaunošanu.

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Spēles gaita

Pirms spēles skolotājs sagatavo stāstījumu un faktus par Latviju un vispirms noskaidro ar skolēniem, kad tiek svinēta Latvijas valsts dzimšanas diena. Tad

pārrunā:

- ✓ ko skolēni zina par Latviju;
- ✓ vai skolēni var nosaukt iepriekšējos Latvijas prezidentus;
- ✓ vai skolēni var nosaukt prezidenta pienākumus;
- ✓ vai viņi zina, kas šobrīd ir Latvijas prezidents.

Mājasdarbs

Skolotājs pats norāda vai ļauj skolēniem izvēlēties, kuru no mājasdarbiem pildīt.

- ✓ Uzrakstīt vēstuli Latvijas Valsts prezidentam.
- ✓ Uzrakstīt domrakstu „Ja es būtu Latvijas Valsts prezidents".

3.12. LASĪTĀJS, STĀSTNIEKS, ŽURNĀLISTS, KOVBOJS

Vecumposms: no 9 gadiem.

Resursi: īsi stāsti no Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnes, interneta vai citiem avotiem pēc skolotāja izvēles, dažāda formāta (A5, A4) baltas papīra lapas un piezīmju papīra lapiņas, kas tiks izmantotas pierakstiem un zīmēšanai, zīmuļi, flomāsteri, pildspalvas.

Valodas darbības prasmes: runāšana, lasīšana, rakstīšana, klausīšanās.

Spēles gaita

Skolotājs sadala skolēnus komandās – katrā pa četriem. Katrai komandai ir savs kārtas skaitlis: 1. komanda, 2. komanda utt. Katra komanda saņem vienu stāstu un sadala lomas: lasītājs, stāstnieks, žurnālists, kovbojs.

Lomu spēlētāju uzdevumi

- ✓ *lasītājs* lasa stāstu,
- ✓ *stāstnieks* atstāsta stāstu,
- ✓ žurnālists uzdod 3–10 jautājumus par stāstu atkarībā no stāsta garuma vai žurnālista atjautības,
- ✓ *kovbojs* nosauc galvenos varoņus, definē stāstā attēloto problēmu.

Komanda vienojas, kurus un cik savā stāstā attēlotos notikumus viņi zīmēs. Tad atkarībā no izvēles uzzīmē 5–10 stāsta notikumus uz atsevišķām piezīmju papīra lapiņām un uzlīmē savus zīmējumus notikumu secībā uz lielākas papīra lapas.

Pārējās komandas apskata citu komandu zīmējumus un pieraksta uz savām lapām savu versiju par pārējo komandu lasīto un ilustrēto stāstu, norādot:

- ✓ kādi varoņi tajā darbojas, un ko viņi dara;
- ✓ kas un kad stāstā notiek;
- ✓ kur risinās stāsta darbība.

Kad komandas ir pabeigušas darbu, skolotājs nosauc komandu, kas pirmā izstāsta vai nolasa savu versiju par citas komandas zīmējumu. Pārējās komandas stāstījumu drīkst papildināt. Skolotāja pieraksta jauno stāsta versiju.

Kad visas komandas izstāstījuši savas versijas par citas komandas lasīto un ilustrēto stāstu, pamatkomandas *lasītājs* nolasa patieso stāstu. Tiek salīdzinātas citu komandu versijas ar patiesā stāsta sižetu. Žurnālisti uzdod pamatkomandas *stāstniekam* jautājumus. Savukārt pamatkomandas *kovbojs* atklāj stāstā aplūkotās problēmas un izstāsta stāsta atrisinājumu.

Spēli turpina tik ilgi, līdz katra komanda ir izstāstījusi savu stāstu.

4. IETEIKUMI STUNDU VADĪŠANAI

Pārdomāta saruna pirms teksta lasīšanas, arī teksta lasīšanas laikā vai pēc teksta izlasīšanas veicina skolēnu izpratni par izlasīto, tādējādi izkopjot viņu spēju radoši domāt, kā arī radot interesi par stāstu. To var panākt:

- ✓ piedāvājot skolēniem izteikt minējumus vēl pirms stāsta izlasīšanas, pamatojoties tikai uz daiļdarba virsrakstu vai stāsta ilustrācijām;
- ✓ piedāvājot uzrakstīt savu stāstu par tiem stāsta varoņiem, kas redzami attēlos, vēl pirms stāsta izlasīšanas;
- ✓ piedāvājot izdomāt savu stāsta nobeigumu;
- ✓ iesaistot visas piecas skolēnu maņas – redzi, dzirdi, tausti, garšu, ožu, lai raksturotu stāstā attēloto vidi.

UZDEVUMI PIRMS LASĪŠANAS

Lai skolēnos modinātu interesi par stāstu vai pasaku, kuru ir paredzēts lasīt un apgūt, skolotājs varētu piedāvāt uzdevumus pirms lasīšanas. Lūk, daži no tiem.

1. uzdevums

Skolotājs nosauc daiļdarba virsrakstu, ļaujot skolēniem minēt, par ko būs stāsts, kādi būs stāsta galvenie varoņi. Pirms lasīšanas skolotājs apkopo skolēnu priekšzināšanas par lasāmā stāsta vai pasakas tēmu.

2. uzdevums

Skolotājs parāda skolēniem attēlus no stāsta vai nosauc stāsta galvenos varoņus. Skolēnu uzdevums ir minēt, par ko varētu būt stāsts.

3. uzdevums

Skolotājs parāda stāsta ilustrācijas vai nosauc tā galvenos varoņus un uzdod skolēniem sacerēt savu stāstu, kurā šie varoņi darbosies.

LASĪŠANAS LAIKĀ VEICAMIE UZDEVUMI

Lasīšanas laikā skolotājs pārrunā ar skolēniem un noskaidro nezināmos vārdus vai jēdzienus. Skolotājs šim mērķim var izmantot detektīvspēli, uzdodot skolēniem tekstā sameklēt nezināmoss vārdus un jēdzienus. Skolēnam jācenšas saprast vārdu, izlasot visu rindkopu, viņam jāatrod tekstā attēls vai jājautā saviem klasesbiedriem, lai saprastu nezināmo vārdu. Tādā veidā jaunieši mācās izskaidrot vārdus, un tas paplašina viņu pašu vārdu krājumu.

Pēc tam nezināmo vārdu nozīmi skolotāja vadībā pārrunā ar visiem skolēniem. Pat tad, ja skolēni saka, ka viss ir saprotams, skolotājs var lūgt paskaidrot kādu

vārdu, lai pārliecinātos.

UZDEVUMI PĒC LASĪŠANAS

Pēc teksta izlasīšanas vārdu krājuma nostiprināšanai un padziļinātai izpratnei par izlasīto skolēniem tiek doti šādi uzdevumi:

- ✓ atstāstīt izlasīto,
- ✓ vizualizēt izlasīto (uzzīmēt),
- ✓ dramatizēt izlasīto (iejusties galveno varoņu lomās);
- ✓ uzasināt maņas – redzi, dzirdi, ožu, tausti, garšu, uzdodot jautājumus par galvenā varoņa izskatu, par stāstā sajūtamajām smaržām un sadzirdamajām skaņām.

Pēc stāsta izlasīšanas skolotājs uzdod skolēniem jautājumus par lasīto, māca iejusties citu cilvēku lomā un izdzīvot viņu situācijas, māca skolēniem būt empātiskiem un iedziļināties gan stāsta notikumos, gan galveno varoņu pārdzīvojumos.

Pēc lasīšanas skolēniem tiek doti arī šādi uzdevumi:

- ✓ nosaukt galvenos varoņus;
- ✓ izstāstīt sižetu, t.i., izstāstīt notikumus to norises secībā;
- ✓ nosaukt stāsta, notikuma vietu, laiku un stāsta varoņu galveno problēmu;
- ✓ nosaukt būtiskākos notikumus un pastāstīt, kā tie atrisinājās;
- ✓ uzzīmēt notikumu grafisku attēlu, atklājot notikumu secību: kas notika vispirms, pēc tam, beigās;
- ✓ nosaukt teksta atslēgas vārdus;
- ✓ dramatizēt pasaku vai stāstu;
- ✓ izdomāt stāstam citu nosaukumu;
- ✓ attēlot, raksturot galvenos varoņus, viņu izskatu, raksturu.

Lai skolēniem atvieglotu teksta uztveri, skolotājs var piedāvāt iepriekš sagatavotu tabulu (*sk.1.* tabulu).

1.tabula

Teksta izpratnes uzdevums

Galvenie varoņi	Kur notiek darbība?	Problēma, sarežģījumi	Kas notika? Kā atrisinājās sarežģījumi?

4.1. BRĀĻU GRIMMU PASAKA „KURPNIEKS UN RŪĶĪŠI”

Nepieciešamie resursi: attēli un tabulas (*sk. 44., 45. pielikumu*). Pati pasaka pieejama Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnē: www.valoda.lv.

UZDEVUMI PIRMS LASĪŠANAS

1. Skolotājs nosauc pasakas virsrakstu „Kurpnieks un rūķīši” un uzdod skolēniem jautājumus.
   - ✓ Par ko varētu būt pasaka?
   - ✓ Kas varētu būt tās galvenie varoņi?
   - ✓ Kā tas iespējams, ka rūķīši un kurpnieks ir vienā pasakā?
   - ✓ Ko viņi varētu darīt kopā?
2. Skolotājs parāda rūķīša un kurpnieka attēlus un uzdod skolēniem jautājumus:
   - ✓ Kas redzams attēlā?
   - ✓ Par ko varētu būt pasaka?
   - ✓ Kas ir kurpnieks, ko viņš dara?
   - ✓ Vai kādreiz esi redzējusi, kā strādā kurpnieks?
   - ✓ Kas ir rūķis, un ko viņš parasti dara?
   - ✓ Kā tu domā, kas notiks pasakā?

UZDEVUMI UN JAUTĀJUMI LASĪŠANAS LAIKĀ

Pasaka ir sadalīta rindkopās. Vispirms skolotājs izlasa skaļi visu pasaku, apstājoties pēc katras rindkopas, lai noskaidrotu nesaprotamos vārdus:

1. rindkopa: darbgalds, darbnīca, bagātniece, lepni;

3. rindkopa: piegriezt;

5. rindkopa: pusnakts, ielāps, basas kājas;

6. rindkopa: noplīsušas drēbītes (*deminutīvs*);

8. rindkopa: manīt, „līdz mūža galam”.

Skolotājs pārrrunā ar skolēniem gan deminutīvu nozīmi, gan priedēkļu lomu darbības vārdu nozīmju niansēšanā, minot vairākus piemērus no pasakas.

J a u t ā j u m i par vārdiem deminutīvā

✓ Kāda ir vārda pamatforma?

✓ Kā mainās vārda nozīme, ja to lieto deminutīvā?

Nesaprotamu vārdu skaidrošanai tiek izmantoti attēli un šo vārdu sinonīmi, bet skolotājs var lūgt izskaidrot nesaprotamo vārdu arī kādam no skolēniem.

Skolotājs lasīšanā var iesaistīt arī skolēnus, piedāvājot viņiem lasīšanu lomās vai noteiktu lasīšanas kārtību:

✓ atbalss – vispirms lasa skolotājs, pēc tam visi skolēni lasa korī,

✓ lasīšanas ķēde – skolēni lasa pa vienam teikumam viens pēc otra,

✓ lasīšana pārī – skolēni sadalās pāros un lasa.

UZDEVUMI PĒC PASAKAS IZLASĪŠANAS

Pēc pasakas izlasīšanas skolotājs lūdz uzzīmēt pasaku vai tās galvenos varoņus, pats uzdod jautājumus vai lūdz skolēniem uzdot jautājumus par tekstu. Jautājumi pēc pasakas izlasīšanas var attiekties ne tikai uz pašu tekstu, tie var būt arī par galveno domu vai vēstījumu, kas pasakā iekļauts.

J a u t ā j u m i

✓ Kas ir pasakas galvenie varoņi?

✓ Kur notiek darbība?

✓ Kad notiek darbība?

✓ Ko izdarīja rūķīši?

✓ Ko izdarīja kurpnieks un viņa sieva?

- ✓ Kāpēc rūķīši pazuda?
- ✓ Kas notika vispirms, kas – pēc tam, kas – beigās?
- ✓ Kāpēc rūķīši palīdzēja kurpniekam?
- ✓ Kāpēc rūķīšiem pašiem nebija kurpju?
    - ✓ Vai tu esi kādreiz palīdzējis kādam?
    - ✓ Vai tev kāds ir palīdzējis?
    - ✓ Vai ir jāpalīdz citiem?
    - ✓ Kā tu jūties, kad tev palīdz?
    - ✓ Kā tu jūties, kad tu palīdzi kādam?
    - ✓ Vai ir jābūt pateicīgam, ja kāds tev ir palīdzējis?
    - ✓ Vai tu pasaki paldies tam, kurš tev ir palīdzējis?
    - ✓ Kā tu būtu rīkojies kurpnieka vietā?
    - ✓ Kā tu rakstītu pasaku? Vai pasakas atrisinājums būtu tāds pats?

4.2. IMANTA ZIEDOŅA „DZELTENĀ PASAKA”

Nepieciešamie resursi: attēli un tabulas (*sk. 46., 47. pielikumu*).

UZDEVUMI PIRMS PASAKAS LASĪŠANAS

Pirms sākt lasīt pasaku, skolotājs sagatavo attēlus, ko parāda skolēniem, un rosina viņus uz sarunu. Tikai pēc uzdevumu veikšanas un pārrunām skolotājs lasa pasaku.

J a u t ā j u m i u n u z d e v u m i

- ✓ Par ko, tavuprāt, būs pasaka?
- ✓ Kas vieno tos, kuri redzami attēlā?
- ✓ Kāds gadalaiks tas ir?
- ✓ Kādu nosaukumu tu dotu pasakai pēc redzētajiem attēliem?
- ✓ Kas, tavuprāt, ir kopīgs visiem attēliem?
- ✓ Kāpēc pasakai dots nosaukums „Dzeltenā pasaka”?
- ✓ Nosauc vēl lietas, dabas parādības, priekšmetus, kas ir dzeltenas vai dzelteni!

UZDEVUMI PASAKAS LASĪŠANAS LAIKĀ

Skolēni ir detektīvi, kas meklē nesaprotamos vārdus un pieraksta tos savā burtnīcā. Nesaprotamo vārdu skaidrošanai tiek izmantoti attēli un šo vārdu sinonīmi, bet skolotājs var lūgt izskaidrot nesaprotamo vārdu arī kādam no skolēniem.

JAUTĀJUMI UN UZDEVUMI PĒC LASĪŠANAS

Kad skolotājs un skolēni ir izlasījuši pasaku, skolotājs uzdod jautājumus, lai pārliecinātos, ka skolēni to ir sapratuši.

J a u t ā j u m i u n u z d e v u m i

- ✓ Kas ir pasakas galvenie varoņi?
- ✓ Kur notiek pasakas darbība?
- ✓ Kad notiek pasakas darbība?
- ✓ Kas pasakā notika ar cālīti?
- ✓ Kas pasakā notika vispirms, kas – pēc tam, kas – beigās?
- ✓ Kas, tavuprāt, ir pasakas galvenie vārdi?
- ✓ Uzzīmē savu „Dzelteno pasaku”!

5. KURPNIEKS UN RŪĶĪŠI

ZIEMASSVĒTKU LUDZIŅA

Autores teksts

*pēc Br*āļu Grimmu pasakas motīviem

Darbojas: kurpnieks, kurpnieka sieva, 1. rūķītis, 2. rūķītis, bagātniece, teicējs.

Pirmais tēlojums.

Teicējs: Pilsētas nami. Labajā pusē stāv eglīte. Tumša istaba – kurpnieka darbnīca, vienā sienā neliels lodziņš, caur kuru iespīd blāva gaisma. Plauktos stāv nesalabotās kurpes. Pie sava darbgalda sēž kurpnieks saplēstās vecās drēbēs un lielā kurpnieka ādas priekšautā. Vienā rokā viņam ādas gabaliņš, otrā – īlens. Kurpnieks sēž bēdīgs, saliecies un ik pa laikam smagi nopūšas. Pacilā ādas gabaliņu un atkal noliek to vietā. Viņš izskatās apjucis. Istabā steidzīgiem, nelieliem soļiem ienāk kurpnieka sieva. Kurpnieka sievai arī mugurā vecas, noplīsušas drēbes, galvā – lakatiņš.

Kurpnieks (*nopūšoties*): Ko lai dara, Mildiņ? Man palikusi āda tikai vienām kurpītēm. Drīz Ziemassvētki. Ko liksim galdā, ko ēdīsim?

Kurpnieka sieva (*bēdīga, bet cenšas to neizrādīt*): Nebēdājies, vīriņ! Vēl kāds kartupelis un burkāns, ko nopirkām, no rudens ir palicis. Siļķe arī vēl ir. Ēdīsim to! Vai nu par to jābēdājas? Nu jau vēls, jādodas pie miera. Rīt būs jauna diena. Iešu iedegt kādu skalu mūsu istabā! (*Redzot vīru tik bēdīgu, nopūšas un no vaiga notrauc asaru.)*

Kurpnieks: Rīt būs jauna diena. Salabošu vecās kurpes, tad ienāks kāds santīms.

-

Otrais tēlojums.

Teicējs: Tā pati istaba. Tumšs. Pusnakts. Caur logu spīd mēness. Paveras durvis, pa kurām kurpnieka istabā ieslīd divi rūķīši. Abiem galvā sarkanas rūķu cepures ar pušķi galā. Krekliņi un biksītes viņiem ir vienos ielāpos. Rūķīši nāk iekšā lēnām, apkārt skatīdamies. Pārliecinājušies, ka neviena nav, viņi pieskrien pie kurpnieka galda. Viens rūķītis paņem ādas gabaliņu, ko kurpnieks tur atstājis.

1. rūķītis: Skat, skat, kurpnieks aizmirsis ādas gabaliņu uz galda!

2. rūķitis: Jā, redzēju, viņš tāds bēdīgs devās gulēt. Pat neēda vakariņas.

1. rūķītis: Varbūt mēs varam viņam palīdzēt? Uztaisīsim kurpītes, lai kurpnieks tās rīt var pārdot!

2. rūķītis (*apņēmīgi*): Ķeramies klāt!

Teicējs: Abi naski ķeras klāt darbam un, priecīgi dungodami, meistaro kurpītes.

Trešais tēlojums.

Teicējs: Tā pati darbnīca. Uzausis rīts. Ienāk kurpnieks tajās pašās noplīsušajās drēbēs. Paņem no plaukta īlenu un dodas pie sava darbgalda. Grib ņemt savu ādas gabaliņu, ko vakar atstājis, bet ierauga uz galda skaistas kurpītes.

Kurpnieks (*priecīgs*): Vai, cik skaistas kurpītes! No kurienes tās te uzradušās? Bet tā jau mana ādiņa! Kurš brīnumdaris kurpītes uztaisījis? Sieviņ, sieviņ, nāc šurp!

Teicējs: Iesteidzas kurpnieka sieva, rokas priekšautā slaucīdama.

Kurpnieka sieva (*pārsteigta, gandrīz dusmīgi*): Kāpēc sauci? Kas noticis?

Kurpnieks (*lepni rādīdams kurpītes*): Skaties, sieviņ, cik skaistas kurpītes! Tās es ielikšu savas darbnīcas logā! Noteikti kāds nopirks! Būs mums nedaudz naudas, par ko maizi nopirkt!

Kurpnieka sieva (*paņemdama kurpītes*): Tās nu gan ir skaistas! Es notīrīšu logu un palodzi, lai labāk redzamas. (*Aizsteidzas pie loga, slauka un berž. Kad noslaucījusi, sauc vīru.*)

Kurpnieka sieva: Nu vari likt logā kurpītes! Nu tās varēs labi redzēt! Iedegsim vēl arī svecīti!

Ceturtais tēlojums.

Teicējs: Kurpnieka darbnīca. Logā redzamas kurpītes. Garām steidzas Bagātniece. Viņai mugurā lepns kažoks, silta cepure un biezi, rakstaini cimdi. Bagātniece paceļ acis un pēkšņi logā ierauga skaistās kurpītes.

Bagātniece (*pārsteigta*): Nu gan kurpnieks pacenties! Tik skaistas kurpītes! Tās es nopirkšu savai meitai Ziemassvētkos! Viņai ļoti patiks! (*Bagātniece zvana kurpnieka darbnīcas durvju zvaniņu. Izsteidzas kurpnieks.*)

Bagātniece: Es gribētu nopirkt tās kurpītes, kuras redzēju logā. Tādas nevienam neesmu redzējusi, maksāšu labu naudu! (*Bagātniece dod naudu par kurpītēm!*)

Kurpnieks (ļoti priecīgs): Paldies, paldies! Tik daudz jau tās kurpītes nemaksā!

Bagātniece: Tik skaistas kurpītes neesmu redzējusi. Tās ir tādas kā nevienam. Es tās pērku. (*Paņem kurpītes un aizsteidzas.*)

Kurpnieks: Sieviņ, sieviņ!

Kurpnieka sieva (*steigdamās*): Kas tev šodien lēcies? Kāpēc sauc atkal?

Kurpnieks: Bija atnākusi bagātniece un nopirka mūsu kurpītes. Nu man pietiek naudas, lai nopirktu ādu vēl vismaz trīs kurpītēm. (*Kurpnieks aizsteidzas pēc ādas kurpītēm, kurpnieka sieva, galvu šūpodama, ieskrien istabā.*)

Piektais tēlojums.

Teicējs: Tā pati kurpnieka darbnīca. Uz kurpnieka galda rindā salikti stāv pieci kurpju pāri. Ienāk kurpnieks priecīgs.

Kurpnieks: Vai tas nav brīnums? Jau nedēļu es atstāju uz galda ādas gabaliņus, un kāds tos pārvērš skaistās kurpītēs. Ar brīnumdara palīdzību esmu nopelnījis labu naudiņu, tik, cik visā savā mūžā nebiju sapelnījis!

Ienāk kurpnieka sieva: Labrīt, vīriņ! Vai atkal kurpītes gatavas?

Kurpnieks: Jā, sieviņ! Kurpītes atkal gatavas, viens pāris par otru skaistāks!

Kurpnieka sieva: Zini ko, vīriņ, vajadzētu redzēt, kas mums palīdz?

Kurpnieks: Kā mēs to izdarīsim?

Kurpnieka sieva: Noslēpsimies vakarā zem tava kurpnieka galda un redzēsim, kas atnāks.

Sestais tēlojums.

Paveras durvis, pa tām, apkārt lūkodamies, nāk iekšā abi rūķīši. Krekliņi un biksītes viņiem vienos ielāpos, kājas basas, taču viņi jautri ķeras pie darba.

1. rūķītis (*darbodamies ar kurpītēm*): Re kā pilsētniekiem patīk mūsu kurpītes! Visas ir nopirktas! Nu kurpnieks varēs priecīgi sagaidīt Ziemassvētkus!

2. rūķītis (*jautri dungodams*): Jā, vakar cilvēki pat stāvēja rindā! Ziemassvētku brīnums ienāks arī kurpnieka mājā! Viņš jau sen to bija pelnījis, jo bieži vien kurpītes uzdāvināja bērniem, kuriem kājas bija nosalušas.

Teicējs: Ātri paveikuši savu darbu, rūķīši pazūd. Kurpnieks un viņa sieva izlien no galda apakšas.

Kurpnieks: Redzēji? Tie bija rūķīši, kas mums palīdz!

Kurpnieka sieva: Jā, bet ļoti noplīsušām drēbītēm! Ziemassvētkos mēs varētu viņus iepriecināt. Es uzšūšu viņiem jaunas drēbītes un noadīšu zeķītes, bet tu uztaisi kurpītes!

Septītais tēlojums.

Teicējs: Kurpnieks un kurpnieka sieva noliek dāvaniņas uz darbgalda un

aizsteidzas. Tā pati kurpnieka darbnīca. Uz galda ādas gabaliņi. Pusnakts, caur logu atkal spīd mēness. Atveras durvis, un abi rūķīši klusiem soļiem zogas istabā. Piesteidzas pie galda un atrod dāvaniņas. Rūķīši ļoti priecājas un sāk dziedāt, veikli darbodamies ar īlenu un ādas gabaliņiem.

1. un 2. rūķītis (*abi kopā priecīgi dzied*):

Nu būs silti ziemas salā!

Kurpniekdarbu metam malā!

2. rūķītis: Re, cik skaistas drēbītes un zeķītes!

1. rūķītis: Un jaunas kurpītes! Nu mums arī būs silti Ziemassvētki! (*Noliek jaunās kurpītes uz kurpnieka galda un priecīgi aizsteidzas ar dāvaniņām rokās.*)

Astotais tēlojums.

Teicējs: Ziemassvētku galds, pie kura sēž kurpnieks un kurpnieka sieva. Uz galda Ziemassvētku cienasts. Kurpnieks un kurpnieka sieva ir saposušies un priecīgi. Uz galda deg sveces.

Kurpnieks: Nu re, Mildiņ! Ziemassvētki klāt!

Kurpnieka sieva: Paldies labajiem rūķīšiem!

Kurpnieks: Paldies tev, Mildiņ, ka iedomājies rūķīšiem drēbītes uzšūt un zeķītes noadīt! Rūķīši bija ļoti priecīgi.

Kurpnieka sieva: Rūķīši to bija pelnījuši! Tas tāds nieks vien bija par viņu labajiem darbiem! Tu tagad arī zināsi visus rūķīšu stiķus, kā var tik skaistas kurpītes uztaisīt! Nu varēsim mierīgi vecumdienas sagaidīt, jo visi kurpītes pie mums vien tik pērk. Pat no citām pilsētām brauc šurp!

Kurpnieks: Labi, Mildiņ! Nu ir miers un labklājība mūsu mājā. Priecīgus Ziemassvētkus!

Teicējs: Baznīcā, kas blakus kurpnieka mājām, zvana baznīcas zvans...

1. pielikums
Spēle „Vārdu minēšana”

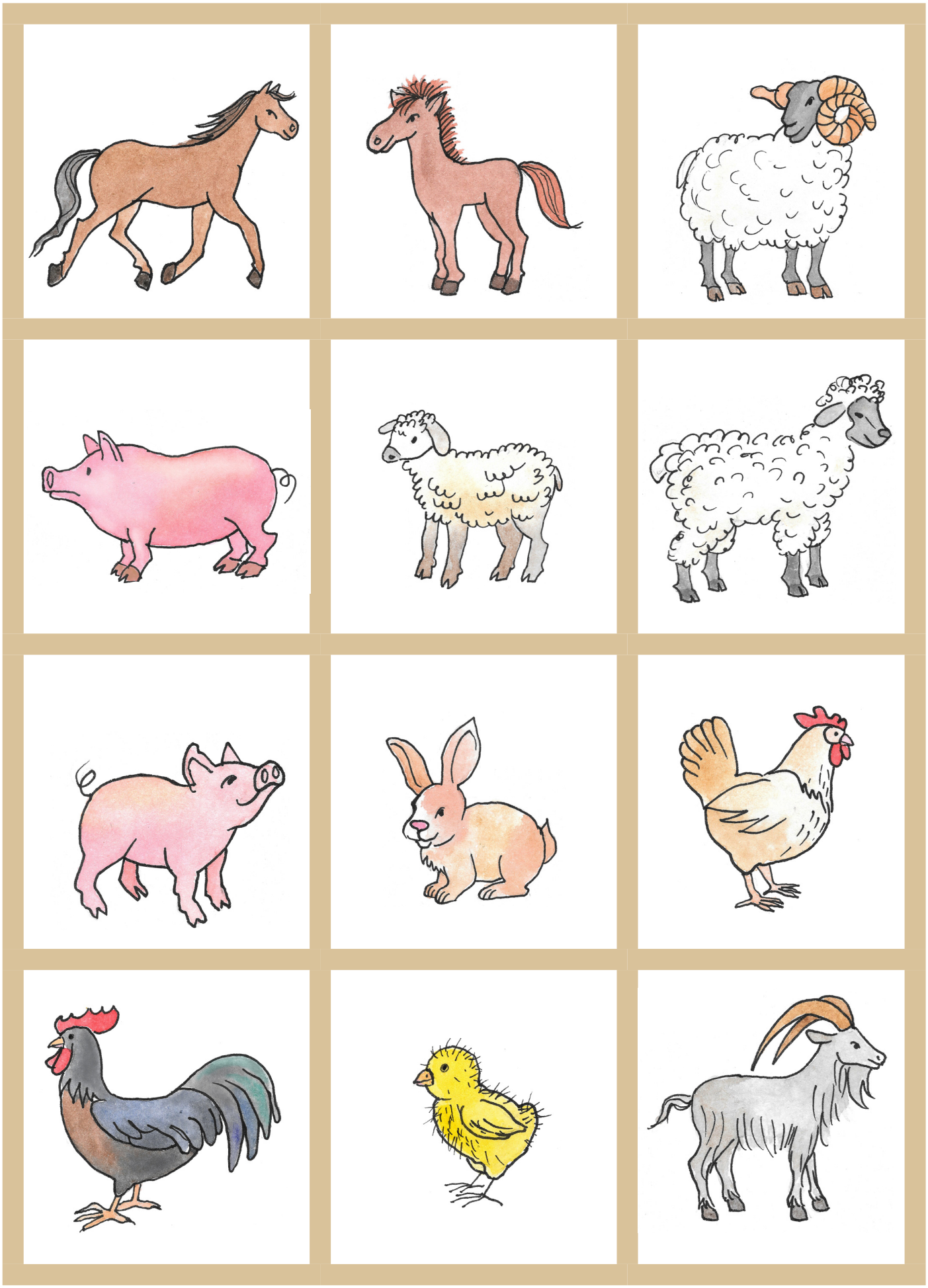

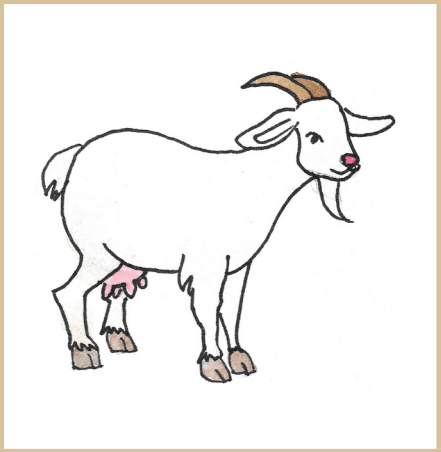

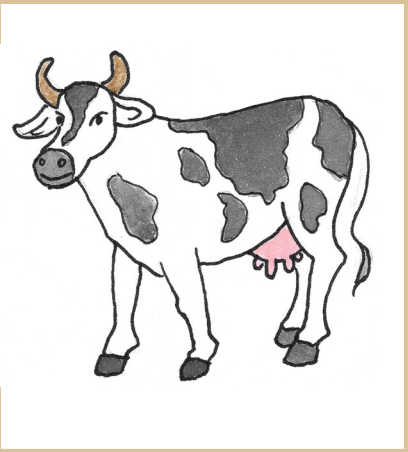

ZVĚRI

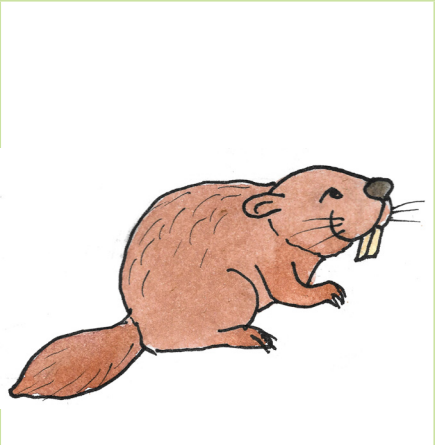

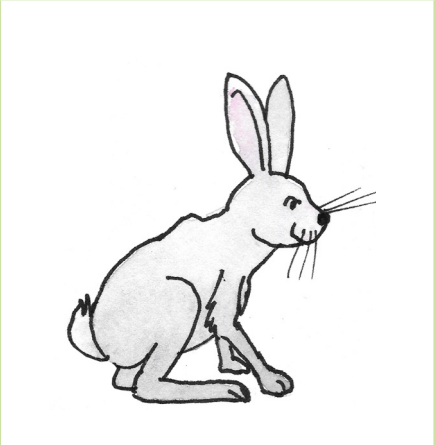
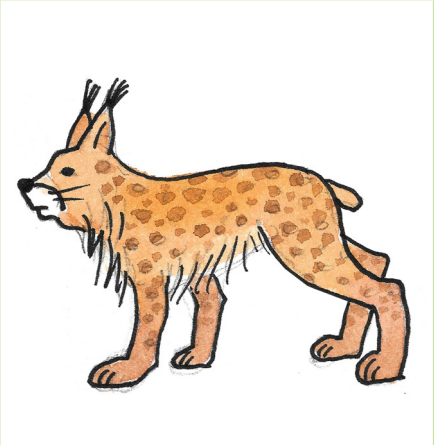
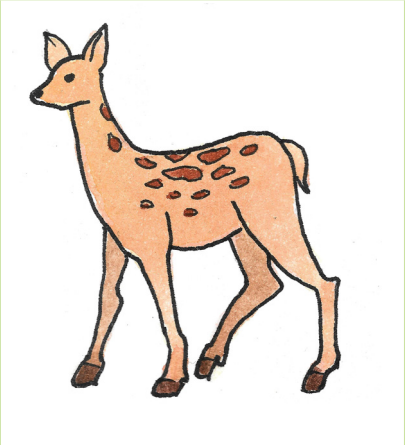
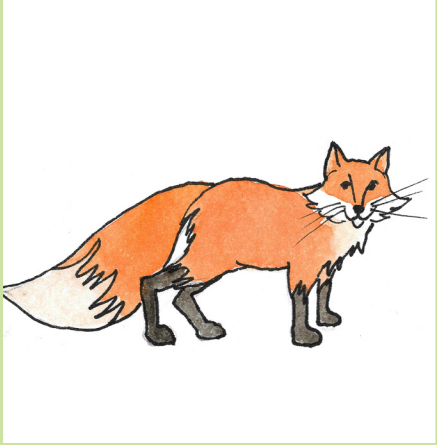
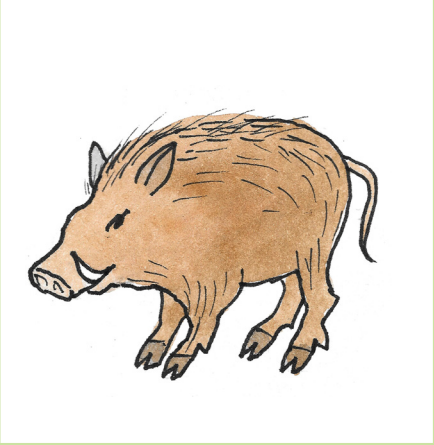
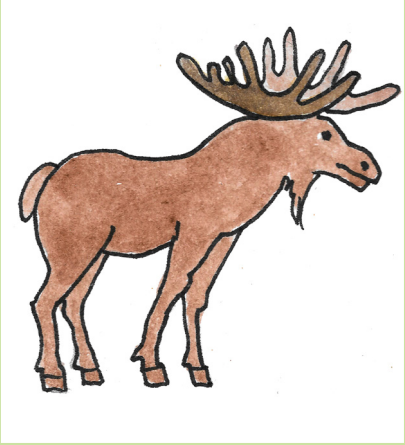

ZVĒRI

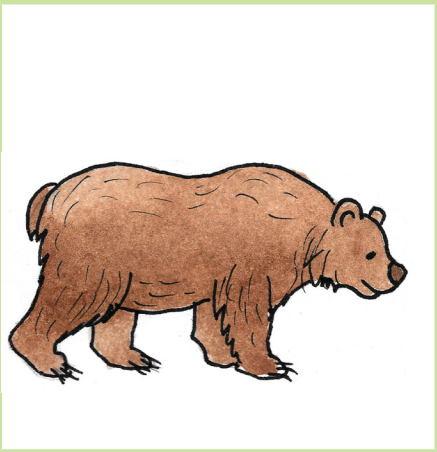

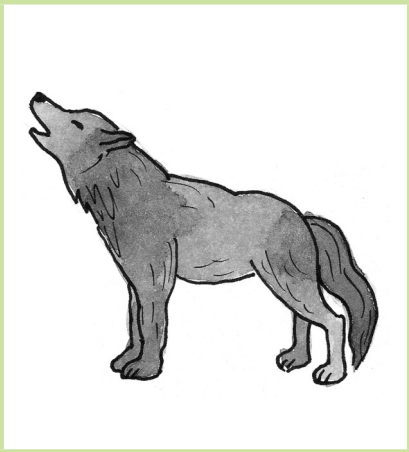

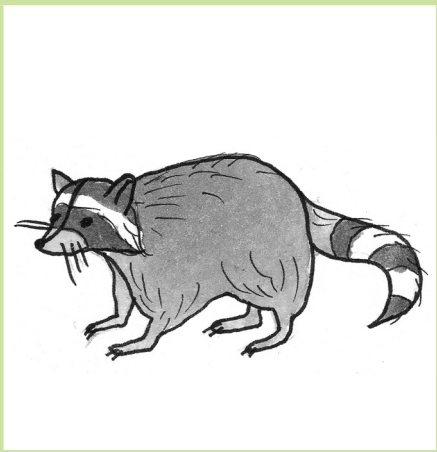
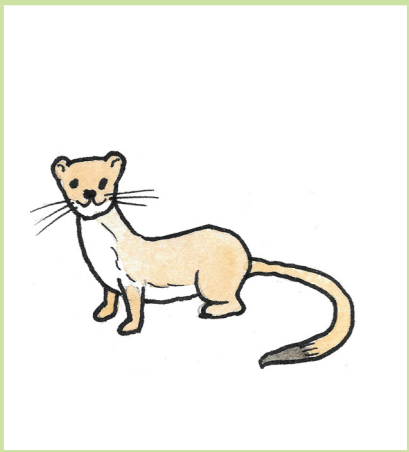
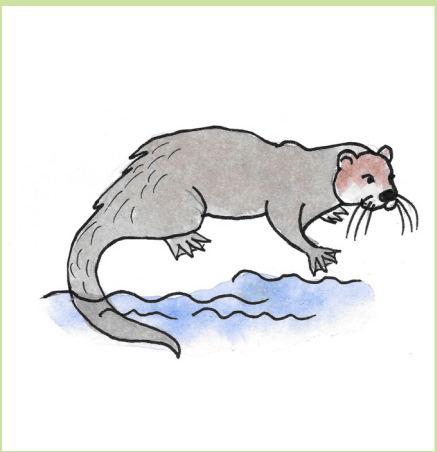
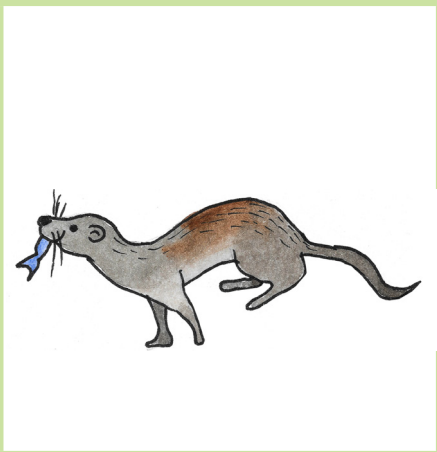

GARŠVIELAS

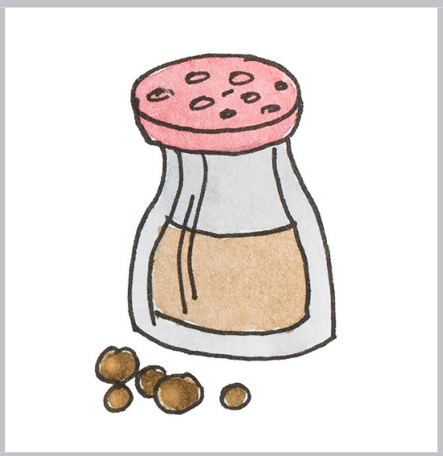

GARŠVIELAS

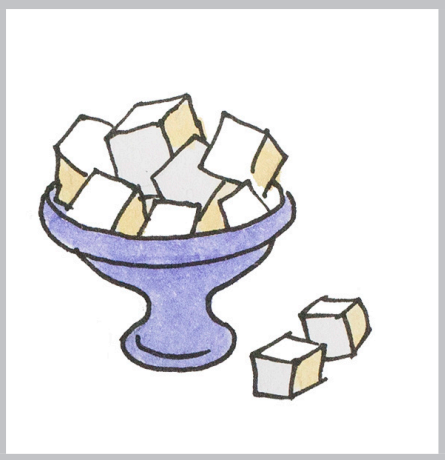

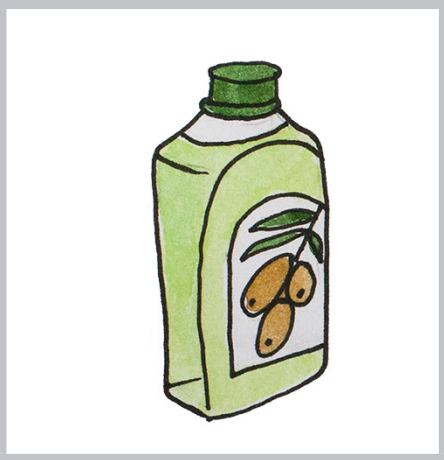

PIENA PRODUKTI

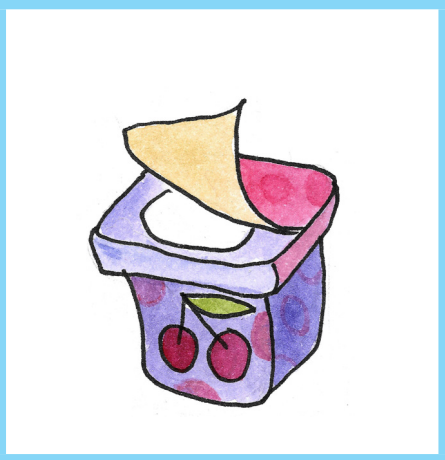

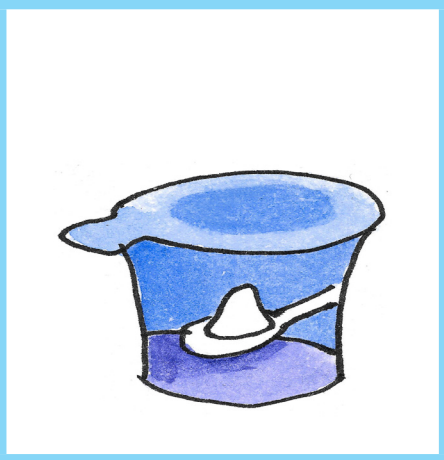

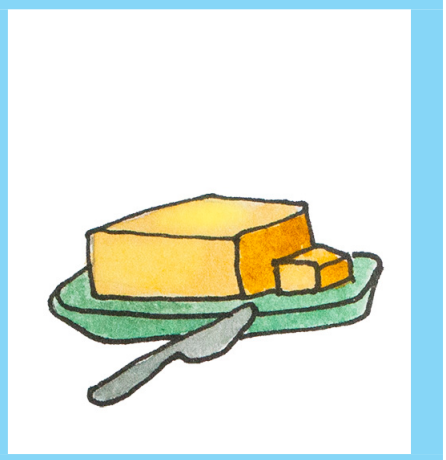

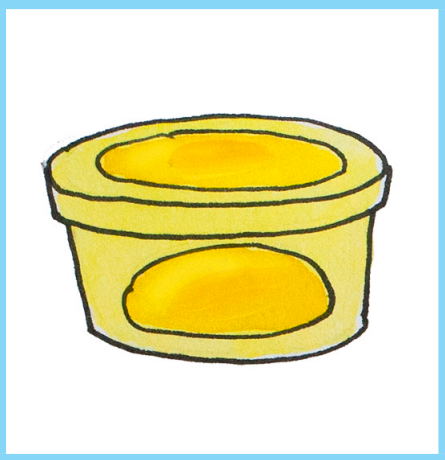

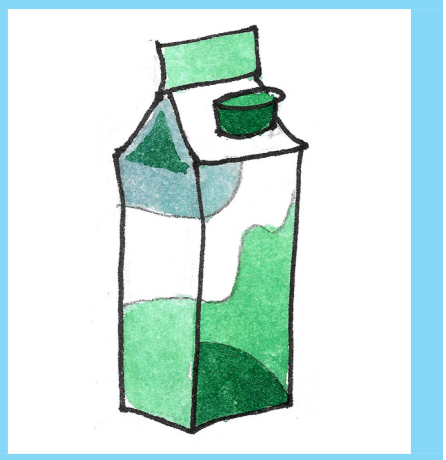

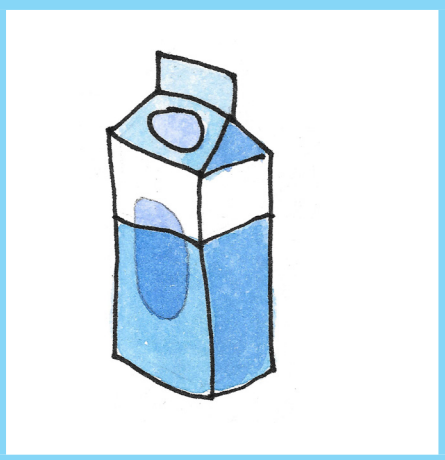

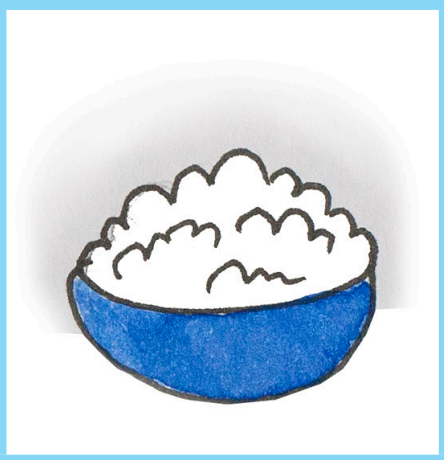

GALDA PIEDERUMI

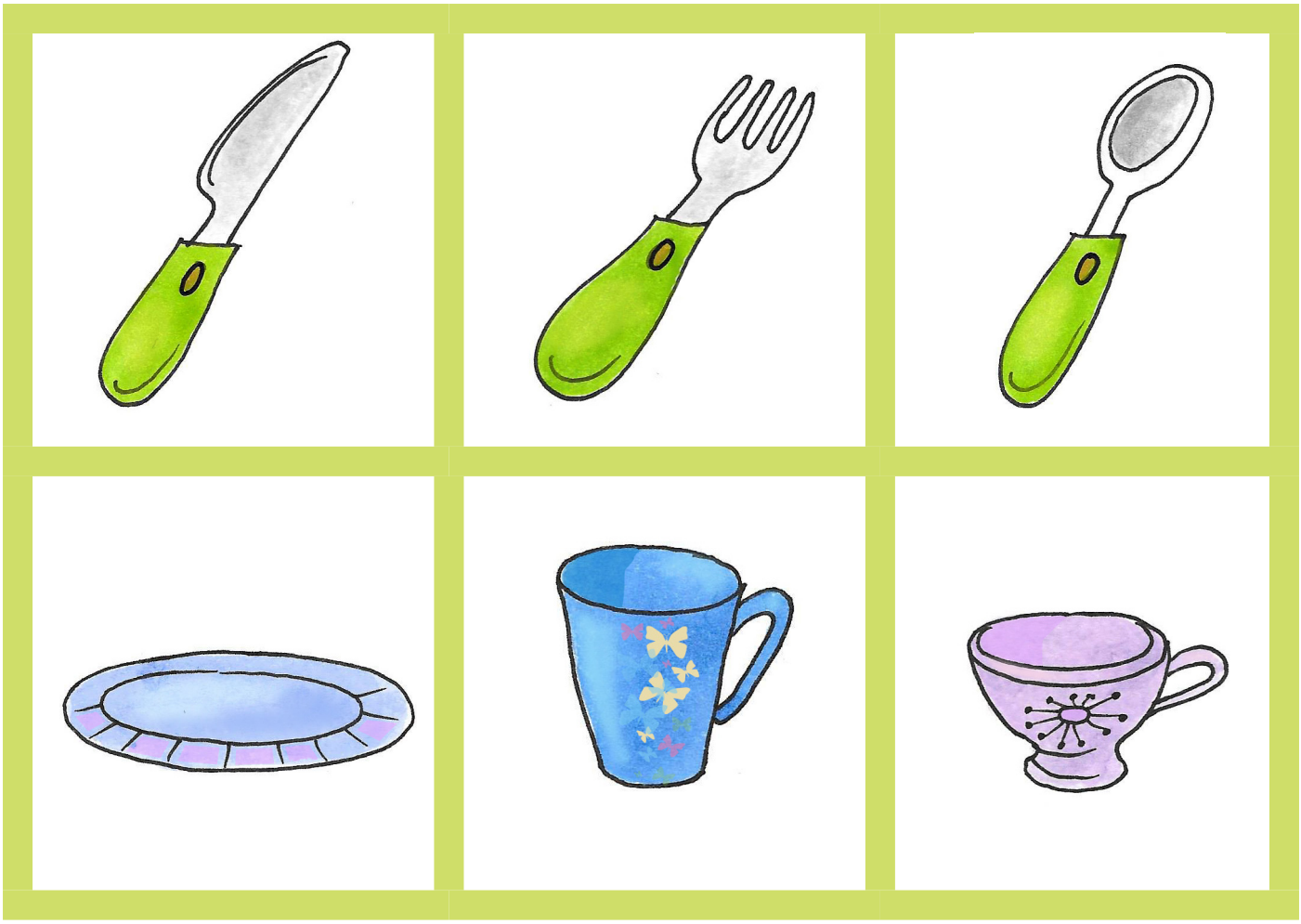

AUGĻI UN OGAS

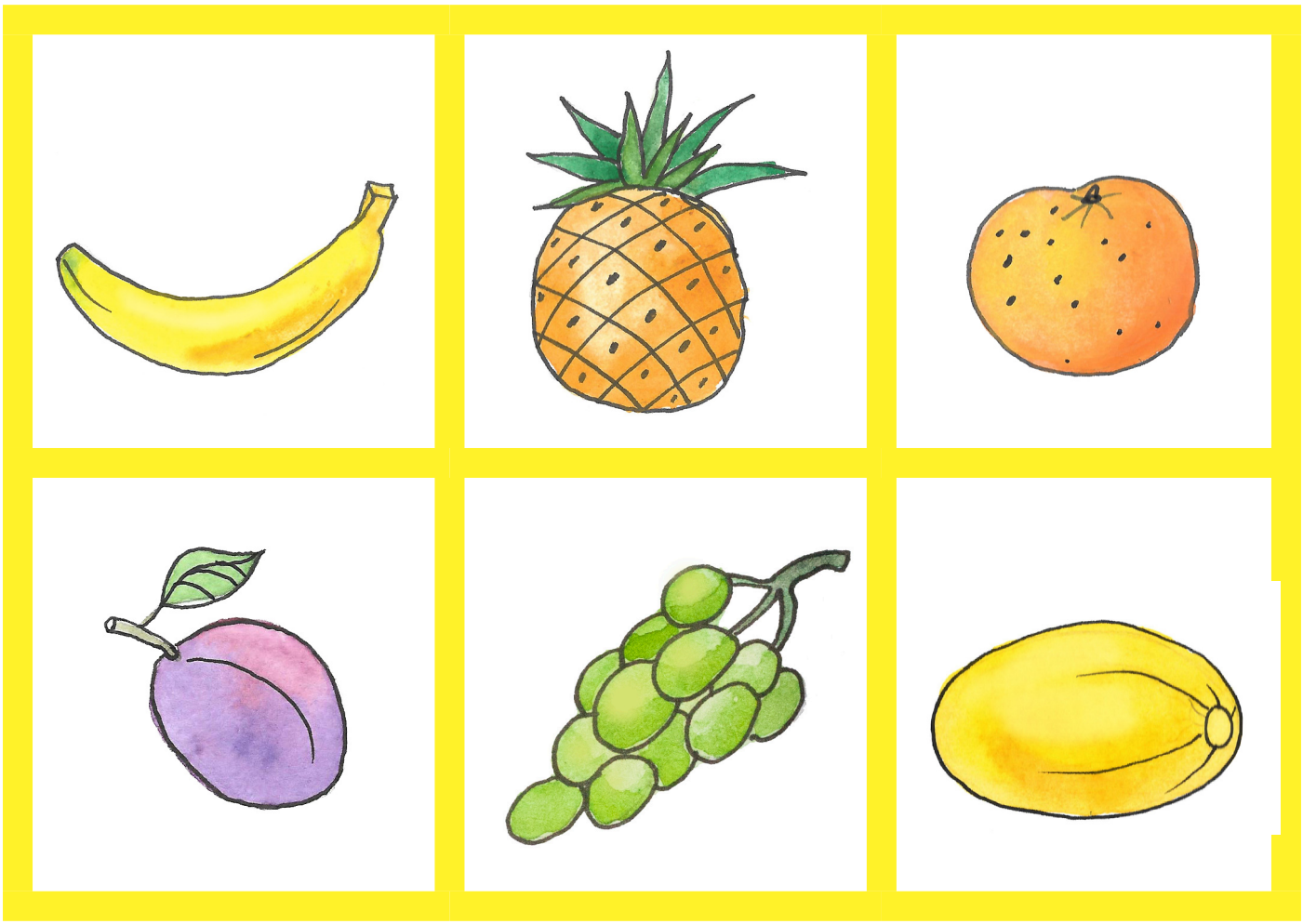

AUGĻI UN OGAS

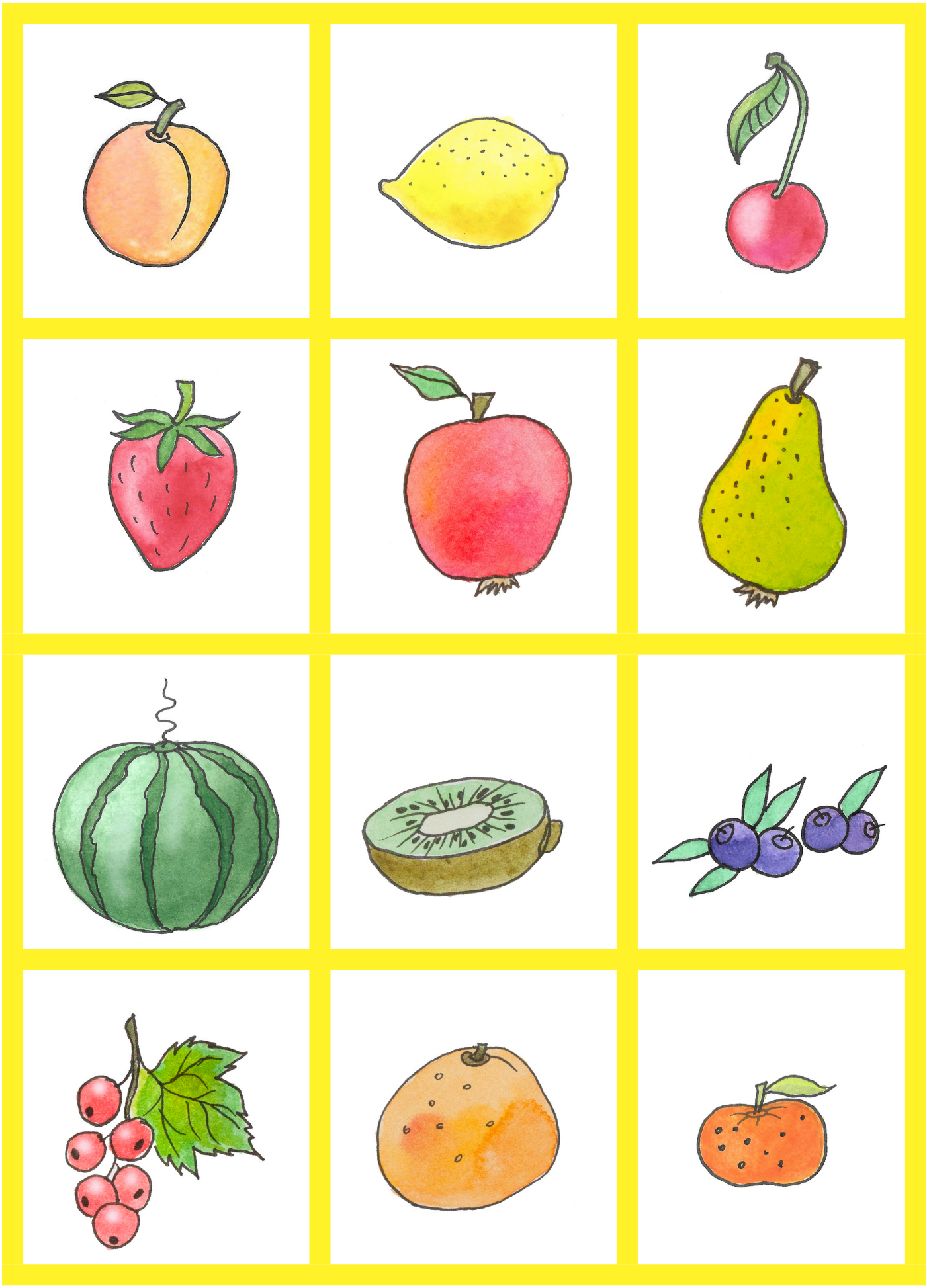

DZĪVNIEKI

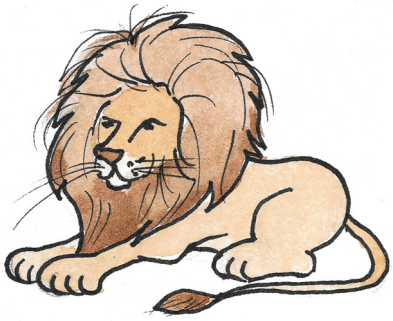

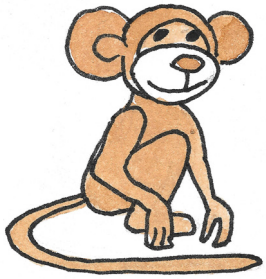

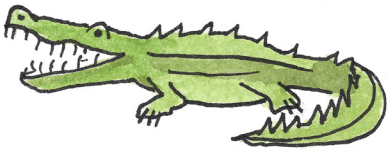

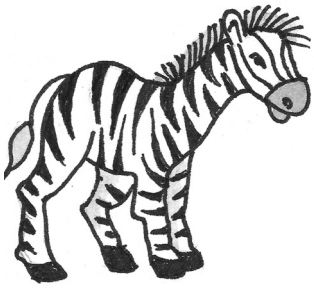

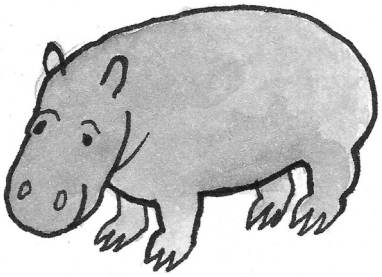

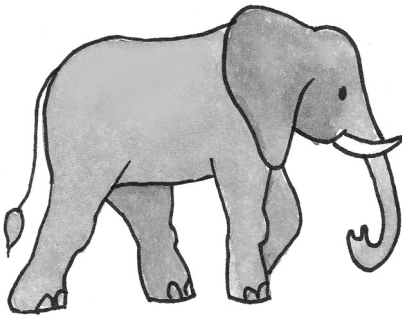

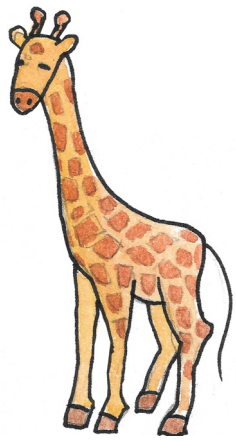

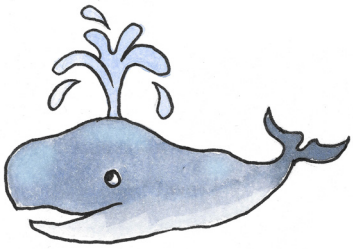

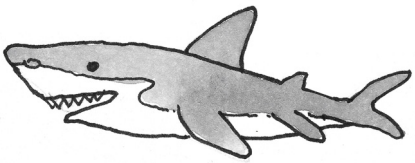

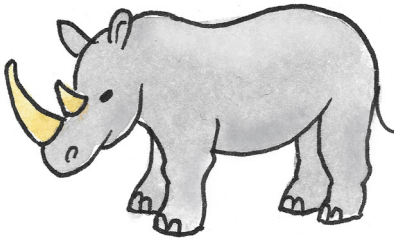

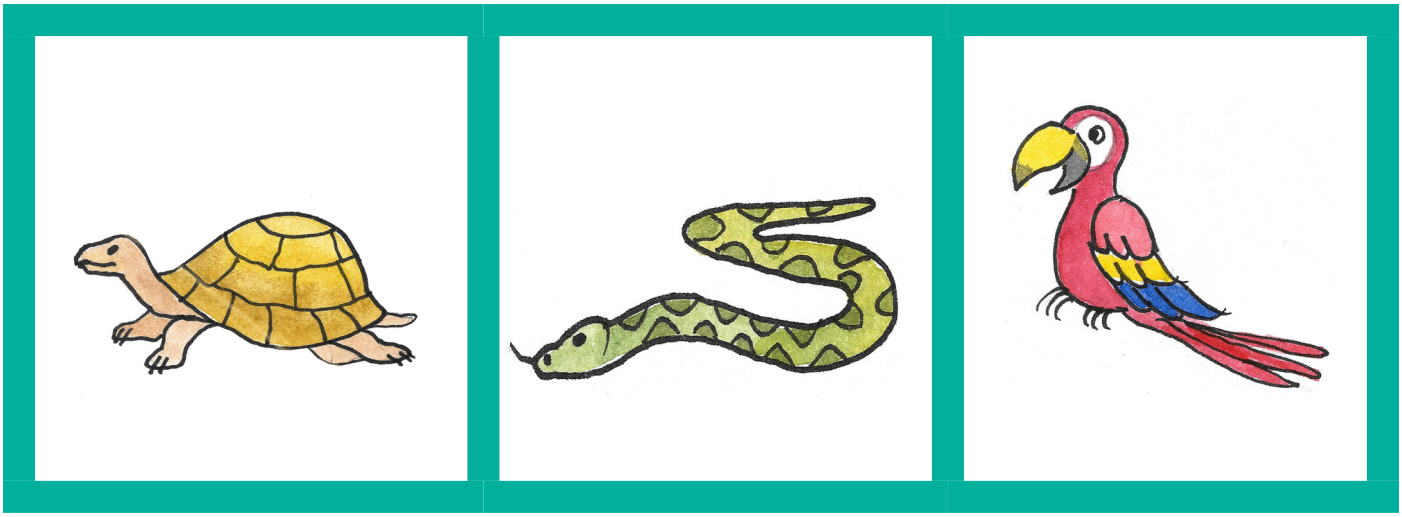

PUTNI

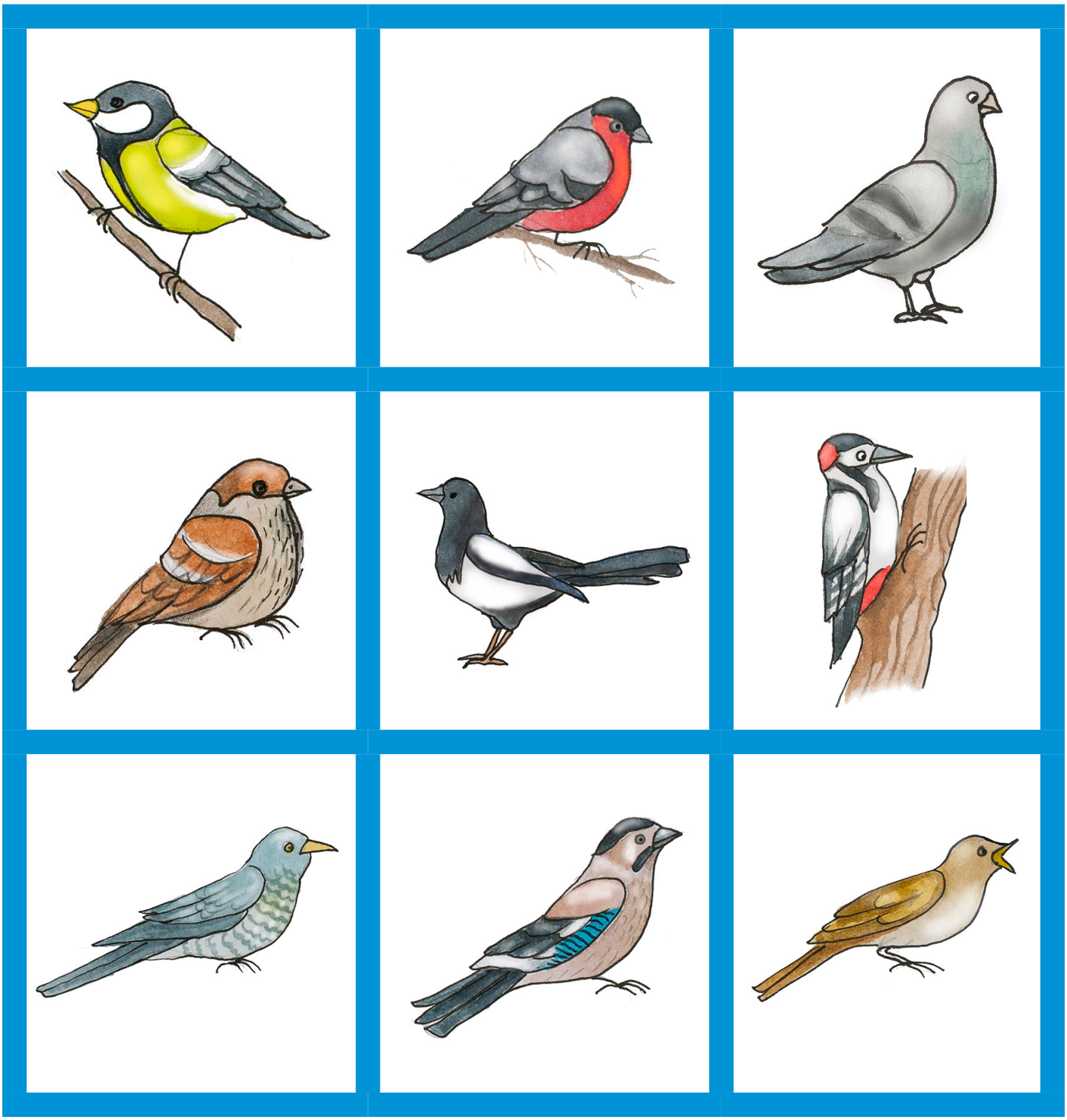

PUTNI

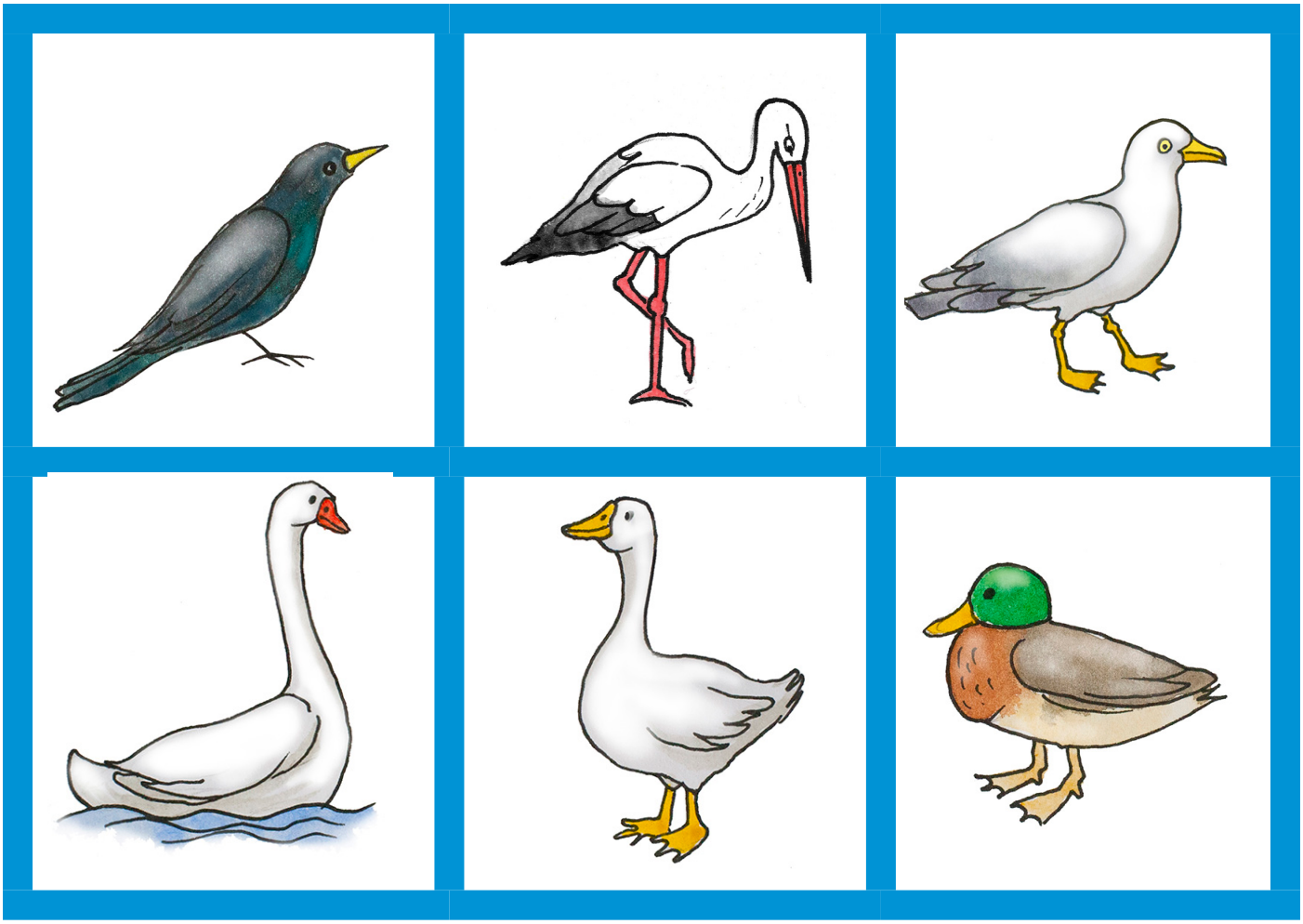

DĀRZEŅI

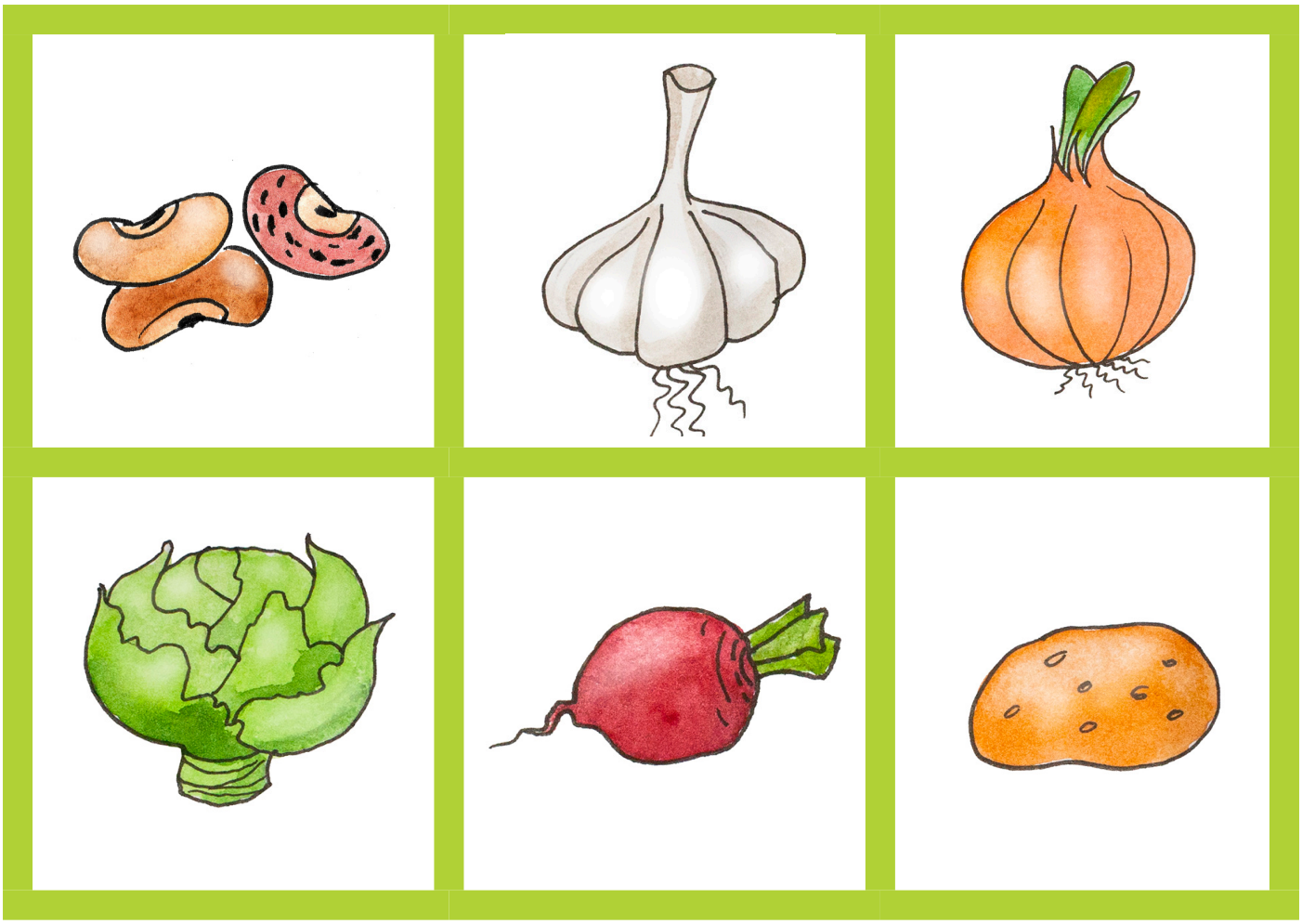

DĀRZEŅI

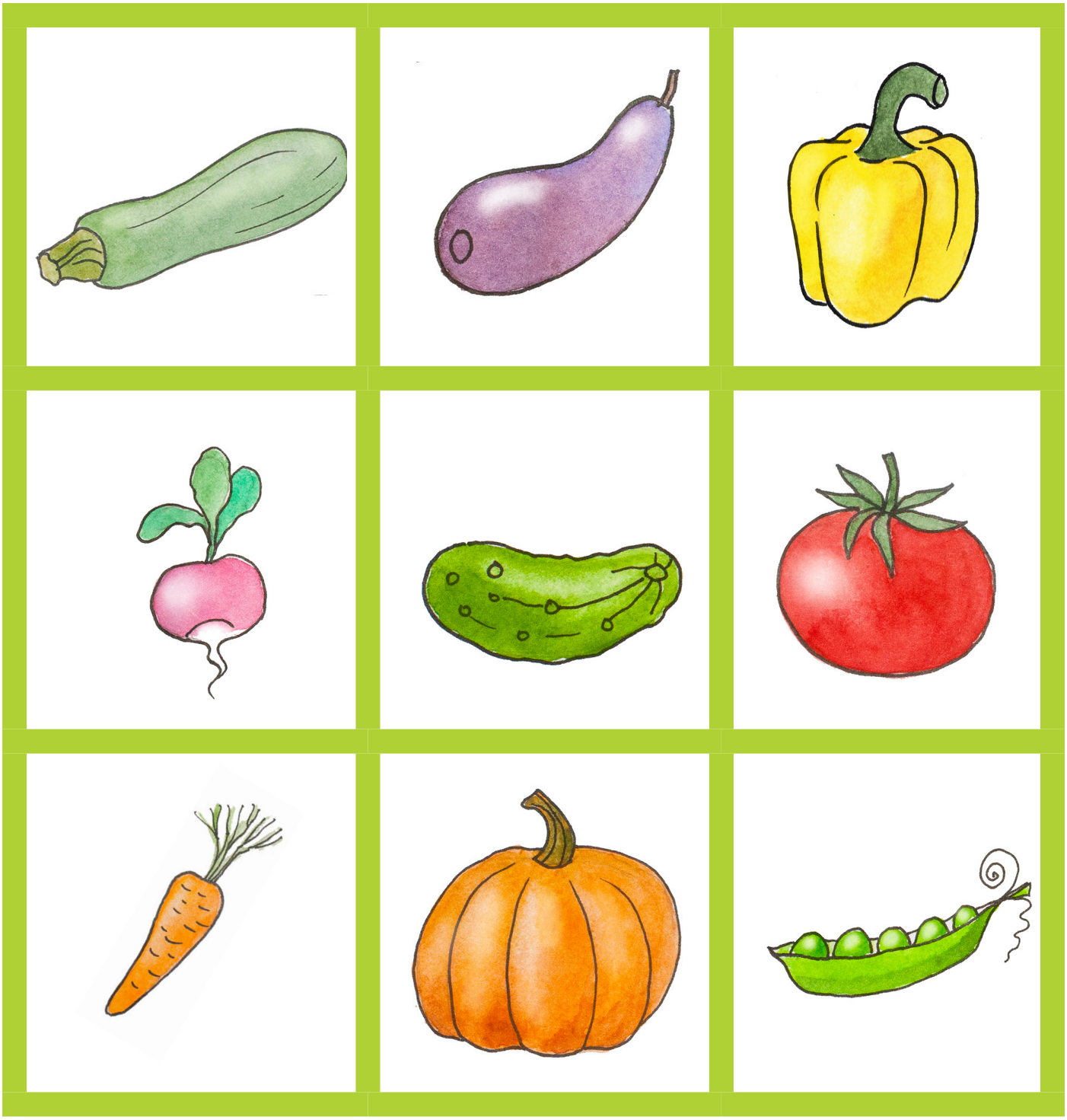

SALDUMI

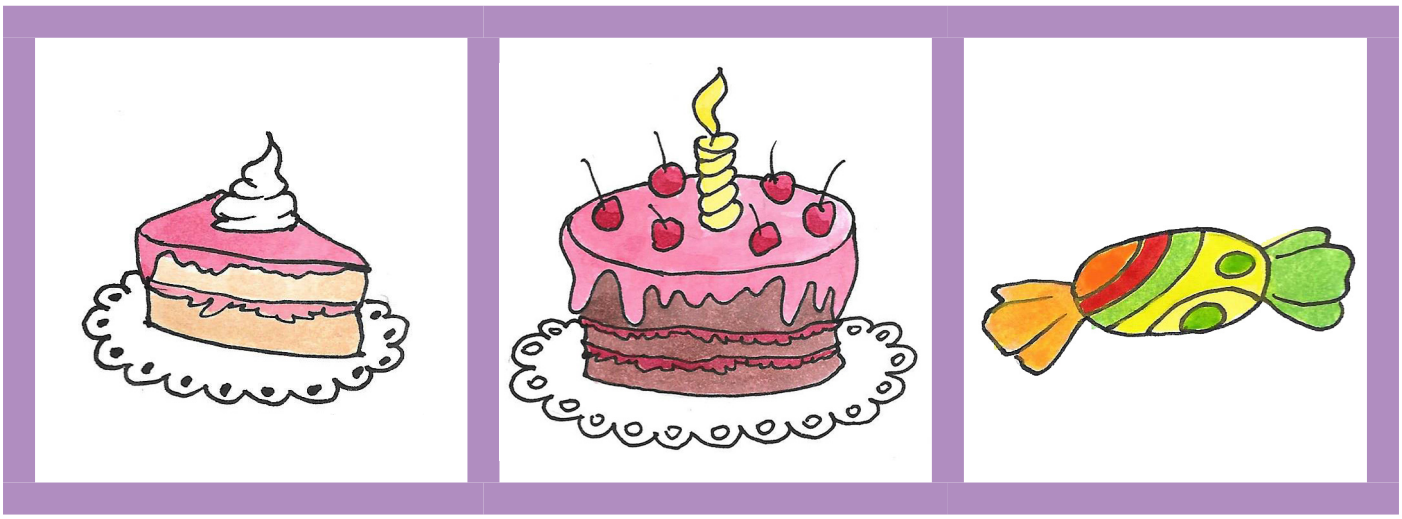

SALDUMI

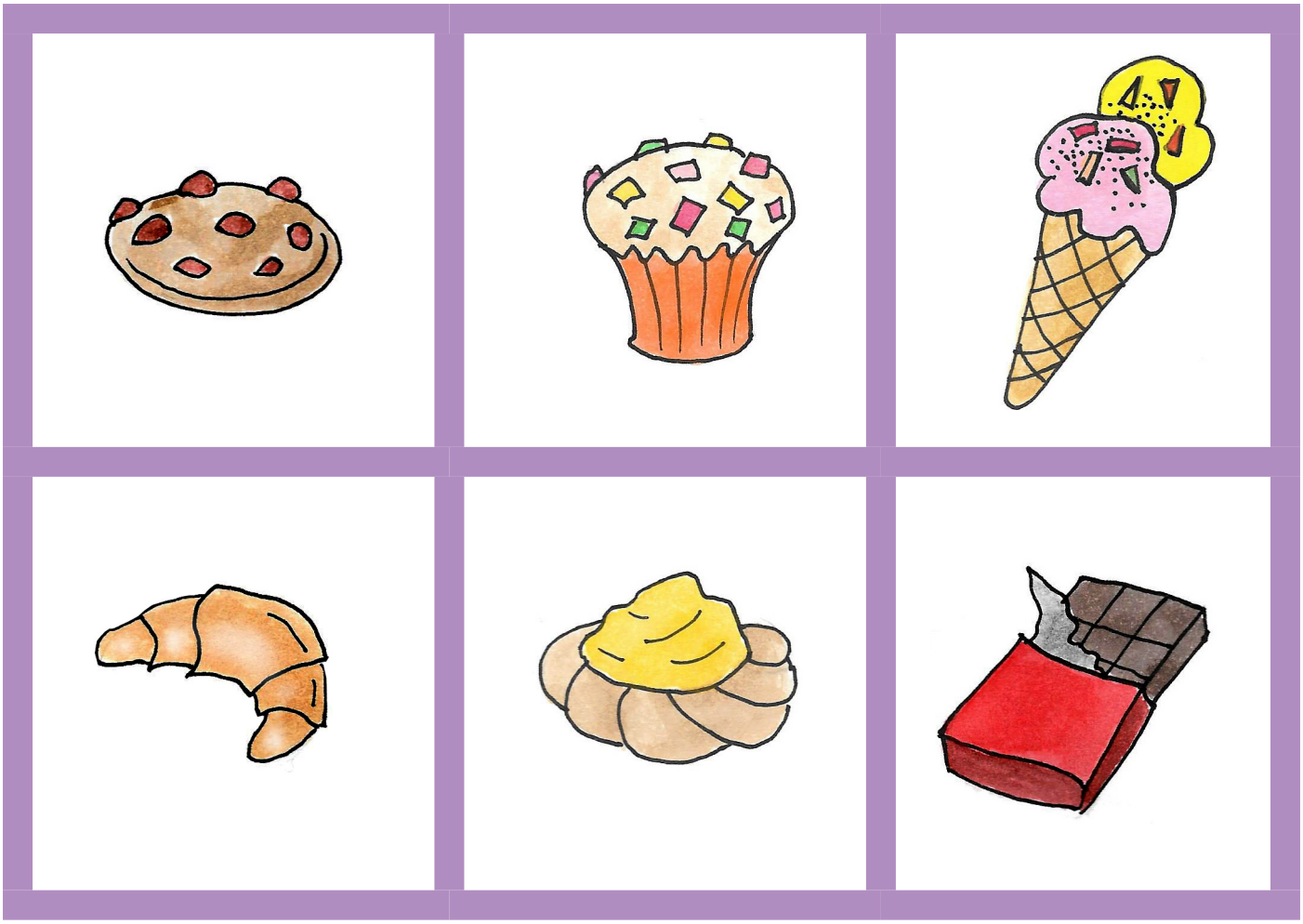

DZĒRIENI

DZĒRIENI

PRODUKTI

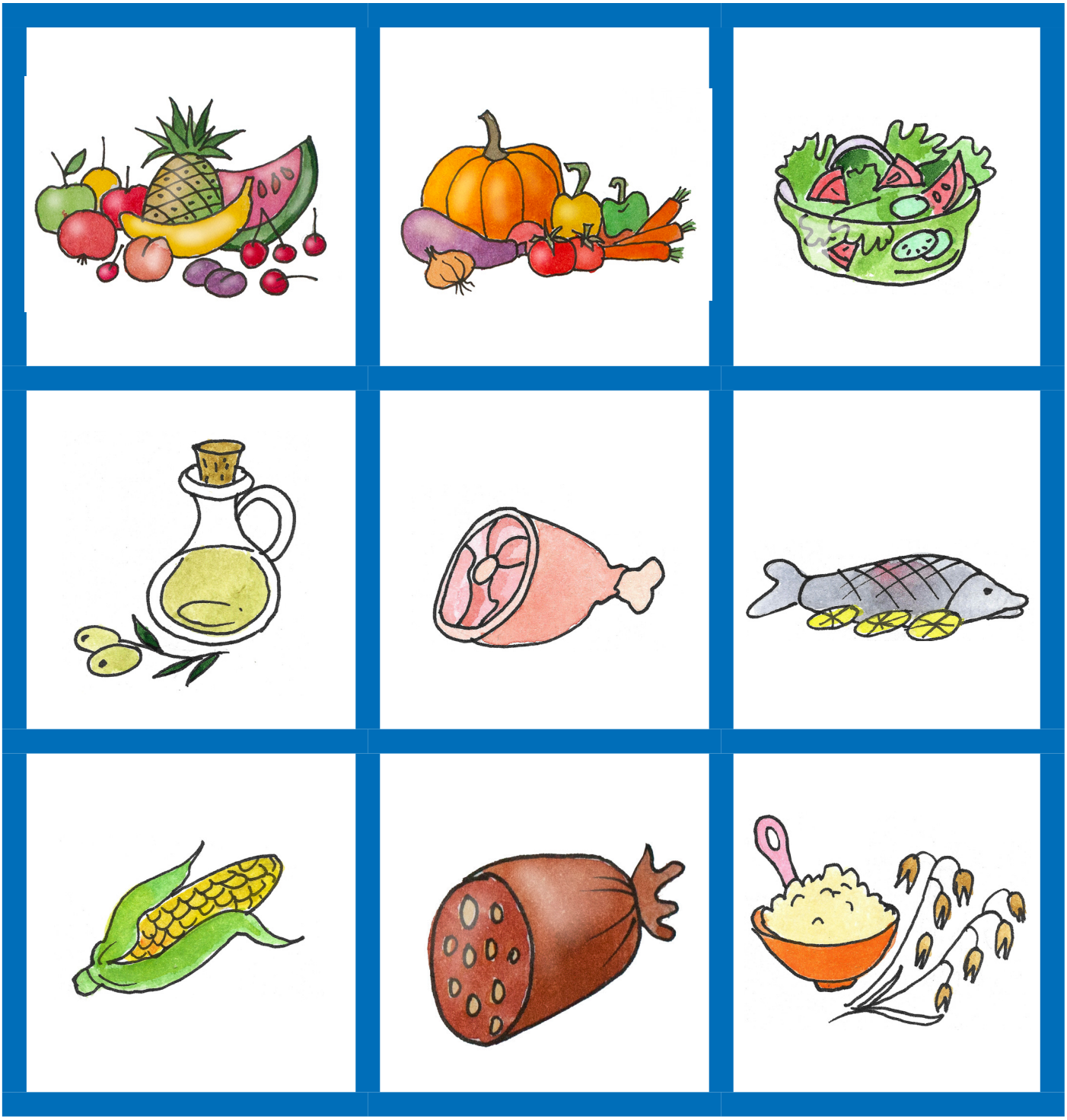

PRODUKTI

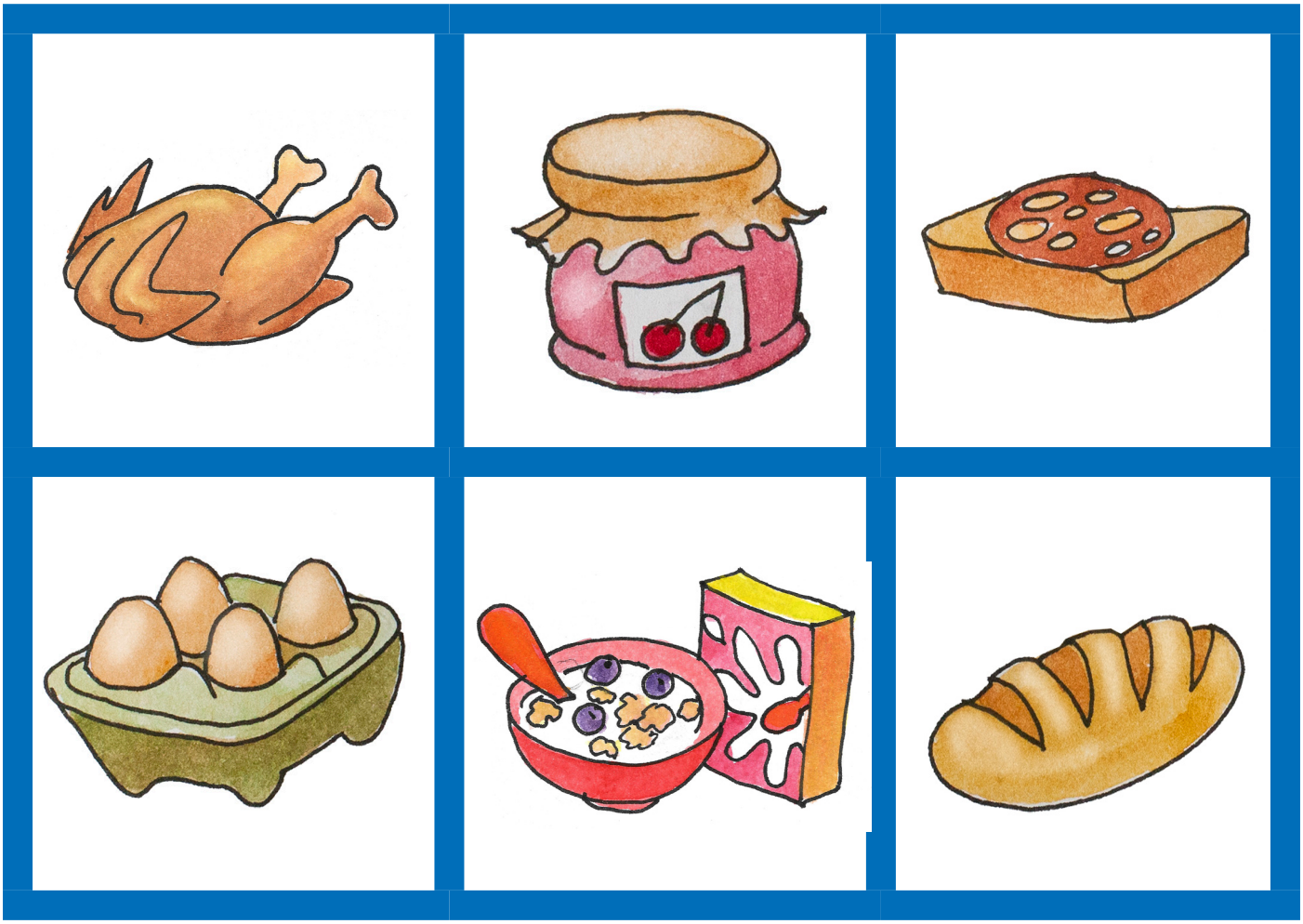

ĒDIENS UN ĒDIENREIZS

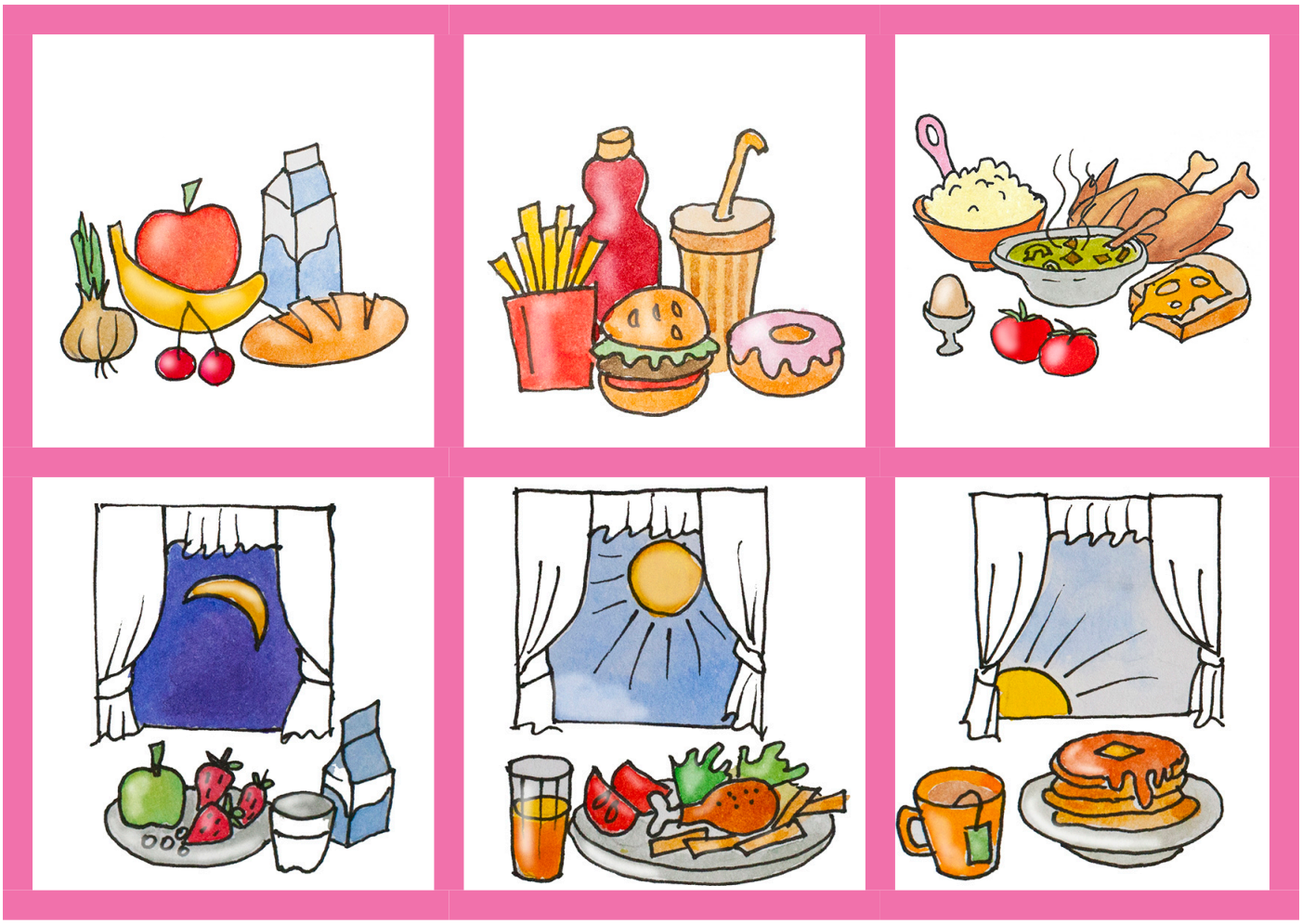

APĢĒRBS UN ROTASLIETAS

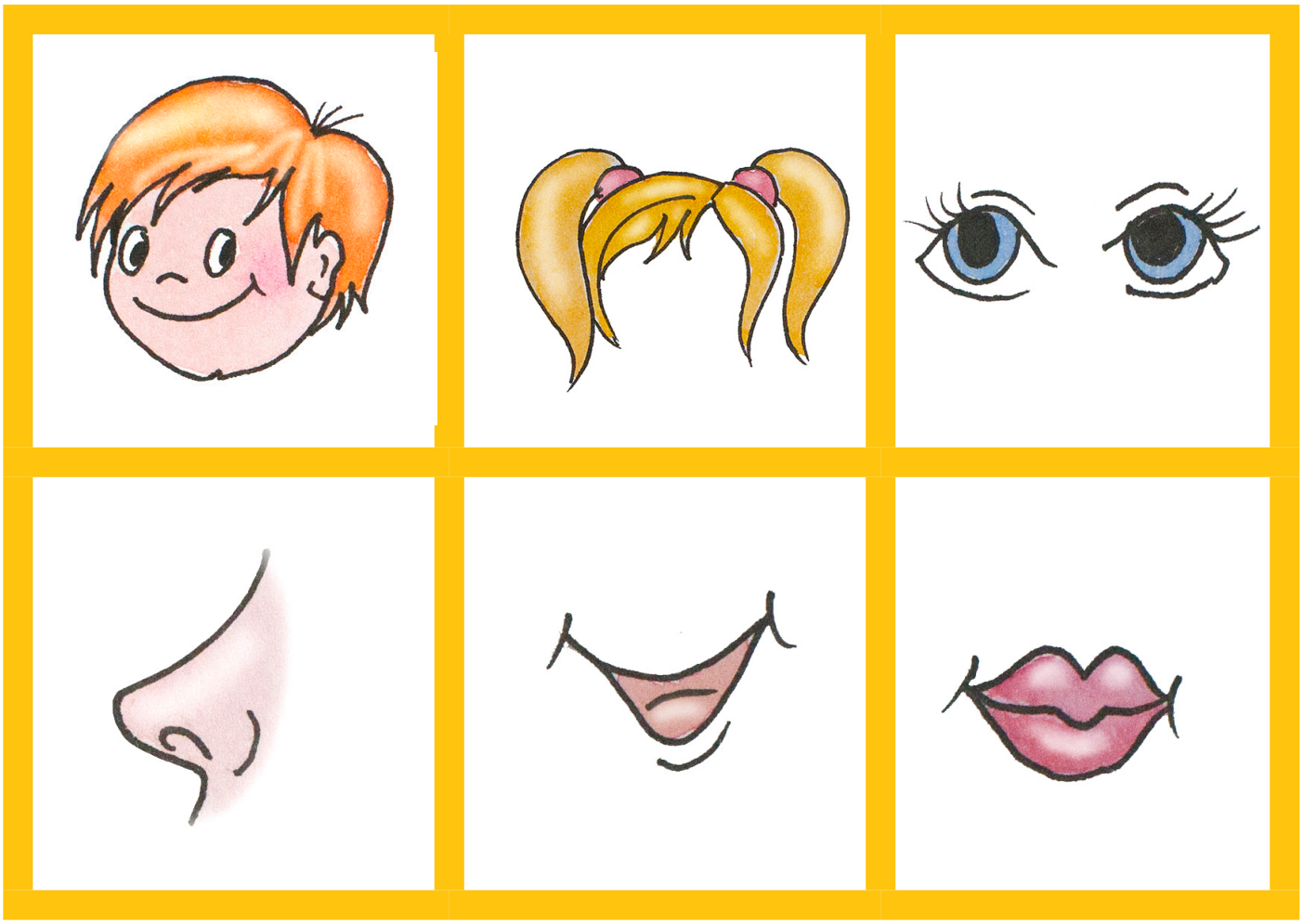

KERMEŅA DAĻAS UN APMTOJUMS

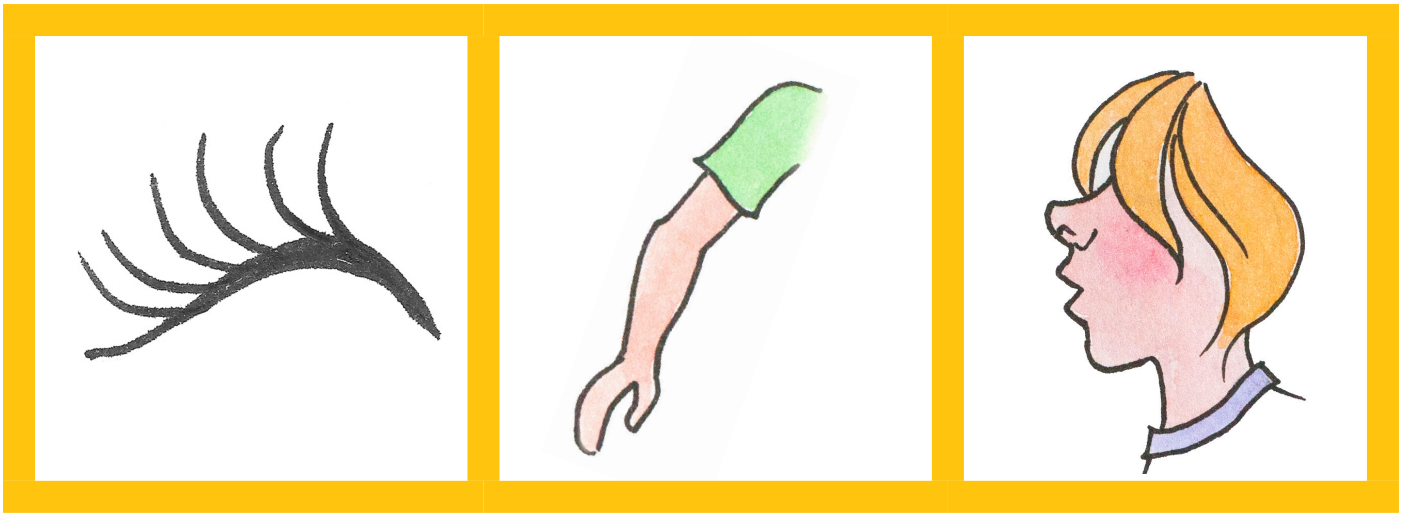

2. pielikums
Spēle „Vārdu minēšana”

MĀJDZĪVNIEKI

ZIRGS	**KUMEĻŠ**	**AUNS**
CŪKA	**JĒRS**	**AITA**
SIVĒNS	**TRUSIS**	**VISTA**
GAILIS	**CĀLIS**	**ĀZIS**

KAZA	SUNS	GOVS

ZVĒRI

BEBRS	VĀVERE	ĀPSIS
ZAĶIS	LŪSIS	STIRNA
LAPSA	MEŽACŪKA	ALNIS

ZVĒRI

LĀCIS	BRIEDIS	VILKS
CAUNA	JENOTS	SERMULIS
ŪDRS	ŪDELE	KURMIS

GARŠVIELAS

PIPARI	SINEPES	SĀLS

GARŠVIELAS

CUKURS	EĻĻA	KEČUPS

PIENA PRODUKTI

JOGURTS	KRĒJUMS	SVIESTS
MARGARĪNS	SIERS	KEFĪRS
PIENS	BIEZPIENS	SALDAIS KRĒJUMS

GALDA PIEDERUMI

NAZIS	DAKŠIŅA	KAROTE
ŠĶĪVIS	KRŪZE	TASĪTE

AUGĻI UN OGAS

BANĀNS	ANANASS	APELSĪNS
PLŪME	VĪNOGA	MELONE

AUGĻI UN OGAS

PERSIKS	CITRONS	ĶIRSIS
ZEMENE	ĀBOLS	BUMBIERIS
ARBŪZS	KIVI	MELLENES
JĀŅOGAS	GREIPFRŪTS	MANDARĪNS

DZĪVNIEKI

LAUVA	PĒRTIĶIS	KROKODILS
ZEBRA	NĪLZIRGS	TĪĢERIS
KAMIELIS	ZILONIS	ZEBRA
VALIS	HAIZIVS	DEGUNRADZIS

BRUŅURUPUCIS	ČŪSKA	PAPAGAILIS

PUTNI

ZĪLĪTE	KRĒJUMS	BALODIS
ZVIRBULIS	ŽAGATA	DZENIS
DZEGUZE	SĪLIS	LAKSTĪGALA

PUTNI

STRAZDS	STĀRĶIS	KAIJA
GULBIS	ZOSS	PĪLE

DĀRZEŅI

PUPAS	ĶIPLOKS	SĪPOLS
KĀPOSTS	BIETE	KARTUPELIS

DĀRZEŅI

KABACIS	BAKLAŽĀNS	PAPRIKA
REDĪSS	GURĶIS	TOMĀTS
BURKĀNS	ĶIRBIS	ZIRŅI

SALDUMI

KŪKA	TORTE	KONFEKTE

SALDUMI

CEPUMS	KĒKSS	SALDĒJUMS
PĪRĀDZIŅŠ	SMALKMAIZĪTE	ŠOKOLĀDE

DZĒRIENI

SULA	TĒJA	KAFIJA
MINERĀLŪDENS	PĪRĀDZIŅŠ	ŪDENS

SMŪTIJS	LIMONĀDE	KAPUČĪNO

PRODUKTI

AUGĻI	DĀRZEŅI	SALĀTI
EĻĻA	GAĻA	ZIVIS
KUKURŪZA	DESA	AUZU PĀRSLU PUTRA

PRODUKTI

VISTA	IEVĀRĪJUMS	SVIESTMAIZE
OLAS	SAUSĀS BROKASTIS	MAIZE

ĒDIENS UN ĒDIENREIZS

VESELĪGS	NEVESELĪGS	SĀTĪGS
VAKARIŅAS	PUSDIENAS	BROKASTIS

APĢĒRBS UN ROTASLIETAS

KLEITA	JAKA	ŠORTI
BIKSES	SVĀRKI	DŽEMPERIS
T KREKLS	MĒTELIS	BLŪZE
KREKLS	ŽAKETE	ŠALLE

LAKATS	CEPURE	CIMDI
KRELLES	AUSKARI	GREDZENS

GALVA	MATI	ACIS
DEGUNS	MUTE	LŪPAS

ĶERMEŅA DAĻAS UN APMTOJUMS

AUSIS	ELKONIS	PIRKSTS
KĀJA	CEĻGALS	PĒDA
MUGURA	KAKLS	PLAUKSTA
BĀRDA	ŪSAS	UZACIS

SKROPSTAS	**ROKA**	**ZODS**

3. pielikums
Spēle „Vārdu minēšana”

FRĀZES	
Uz galda ir ...	**Uz galda nav ...**
Man garšo ...	**Man negaršo ...**

KOKI

4. pielikums
Spēle „Brīvais krēsls”

BĒRZS

LIEPA

PĪLĀDZIS

KASTAŅA

APSE

OZOLS

PRIEDE

EGLE

KĻAVA

PAVASARA PUĶES

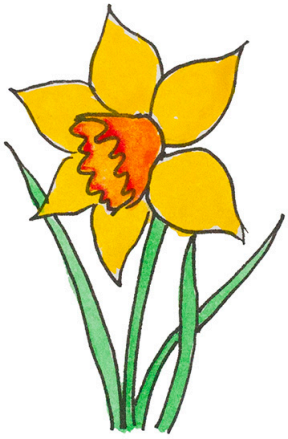

NARCISE

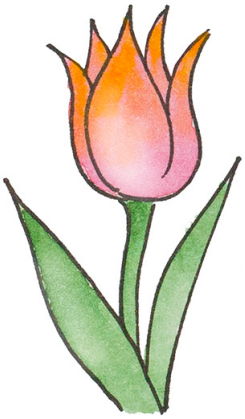

TULPE

MAIJPUĶĪTE

MĀLLĒPENE

BALTĀ VIZBULĪTE

ZILĀ VIZBULĪTE

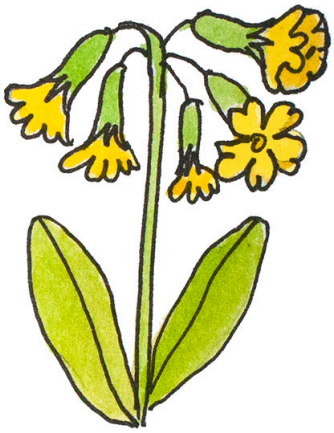

GAIĻPIESIS

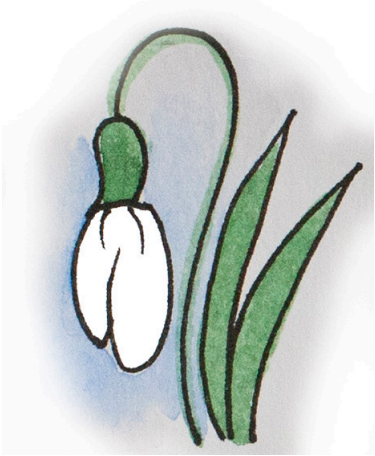

SNIEGPULKSTENĪTE

KROKUSS

VASASRAS PUĶES

SARKANAIS ĀBOLIŅŠ

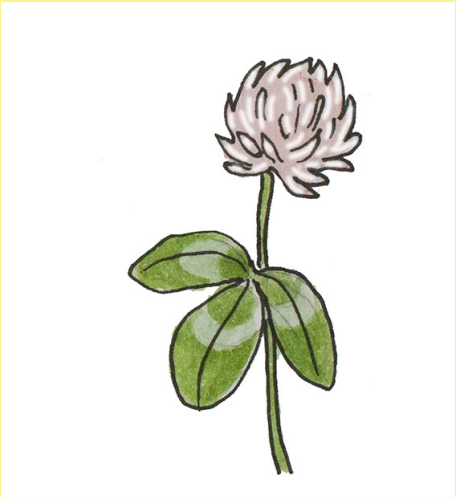

BALTAIS ĀBOLIŅŠ

MARGRIETIŅA

JĀŅUZĀLES

RUDZUPUĶE

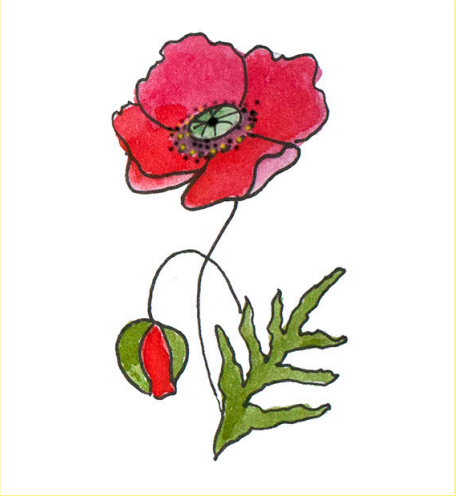

MAGONE

RUDENS PUĶES

GLADIOLA

ASTERE

DĀLIJA

KRIZANTĒMA

KLIŅĢERĪTE

SAMTENE

5. pielikums
Spēle „Kuģu lādēšana”

ALFABĒTS				
A	Ā	B	C	Č
D	E	Ē	F	G
Ģ	H	I	Ī	J
K	Ķ	L	Ļ	M
N	Ņ	O	P	R
S	Š	T	U	Ū
V	Z	Ž		

6. pielikums
Spēle „Pastāsti, kas tas ir!”

DZĪVNIEKI un PUTNI		
Zebra	**Lauva**	**Pērtiķis**
Ķengurs	**Lācis**	**Suns**
Kaķis	**Vilks**	**Delfīns**
Pūce	**Ēzelis**	**Gorilla**
Zilonis	**Čūska**	**Krokodils**
Ezis	**Tīģeris**	**Kamielis**
Lapsa	**Trusis**	**Vista**
Zirgs	**Govs**	**Žirafe**

7. pielikums
Spēle „Pastāsti, kas tas ir!”

KOPĪGĀS LIETAS vai PAZĪMES		
BANĀNS **KOKI** **ASTE**	**KARALIS** **GAĻA** **DŽUNGĻI**	**ZIRGS** **MELNS** **SVĪTRA**
SARGĀT **DRAUGS** **LUNCINĀT**	**MEDUS** **LIELS** **BRŪNS**	**AUSTRĀLIJA** **LĒKT** **SOMA**
ZIVS **PELDĒT** **DRAUDZĪGS**	**MEŽS** **PELĒKS** **STĪVS**	**BANĀNS** **KOKI** **ASTE**
LIELA **LAPAS** **DŽUNGĻI**	**MUGURA** **ZIRGS** **AUSIS**	**NAKTS** **ACIS** **LIDOT**
ZOBI **ŪDENS** **ZAĻŠ**	**GARŠ** **KĀJAS** **ZOBI**	**AUSIS** **SNUĶIS** **PELĒKS**
KAKLS **PLANKUMAINS** **LAPAS**	**PIENS** **ZĀLE** **MĒLE**	**RIKŠOT** **ZĀLE** **ĀTRS**
OLAS **KLADZINĀT** **LIDOT**	**AUSIS** **ZĀLE** **ĻIPA**	**ASTE** **VILTĪGS** **RUDS**
BRŪNS **TUKSNESIS** **KUPRIS**	**KAŽOKS** **SVĪTRAS** **LĒKT**	**ADATAS** **KAMOLS** **ZIEMAS MIEGS**

8. pielikums
Spēle „Mēmais šovs”

DARBĪBAS VĀRDI		
1. Zīmēt	2. Skriet	3. Augt
4. Smieties	5. Mosties	6. Sēdēt
7. Celt	8. Celties	9. Mācīt
10. Mācīties	11. Riet	12. Kalt
13. Šūt	14. Ravēt	15. Vēlēties
16. Klausīties	17. Žāvāties	18. Nest
19. Raudāt	20. Slimot	21. Aizstāvēt
22. Kāpt	23. Pazīt	24. Ēst
25. Vilkt	26. Runāt	27. Gulēt
APSTĀKĻA VĀRDI		
1. Braši	2. Uzmanīgi	3. Skaļi
4. Bravūrīgi	5. Klusi	6. Nopietni
7. Aizrautīgi	8. Pēkšņi	9. Bailīgi
10. Briesmīgi	11. Nadzīgi	12. Aši
13. Pārliecinoši	14. Rāpus	15. Sēdus

9. pielikums
Spēle „Vārdu atskaņas”

VĀRDU ATSKAŅAS			
Māja	**Kāja**	**Galds**	**Balts**
Zods	**Nots**	**Deguns**	**Suns**
Piens	**Siens**	**Kūlis**	**Pūlis**
Kaķis	**Zaķis**	**Zieds**	**Siets**
Skrūve	**Būve**	**Nauda**	**Flauta**
Soma	**Roma**	**Brilles**	**Dilles**
Logs	**Koks**	**Vāze**	**Glāze**

10. pielikums
Spēle „Vārdu atskaņas”

VĀRDU ATSKAŅAS			
	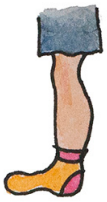	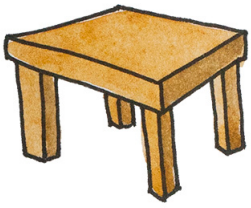	
			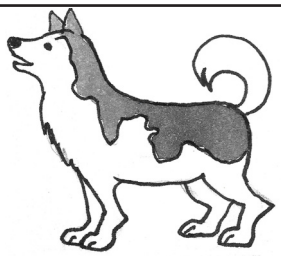
	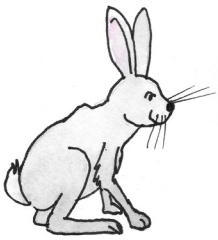		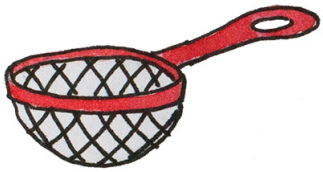
	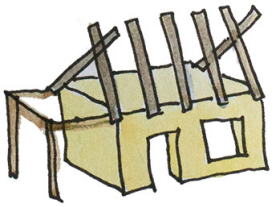		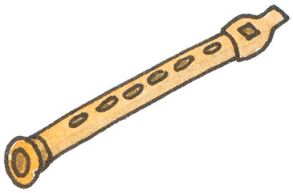
	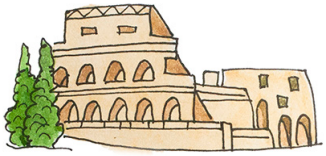		
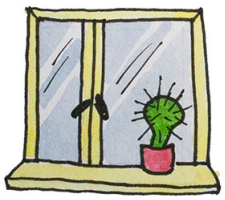	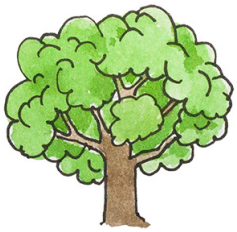		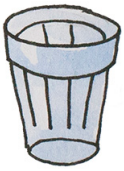

11. pielikums
Spēle „Es esmu īpašs”

ĪPAŠĪBAS VĀRDI
Attapīgs, aktīvs, akurāts
Bezbēdīgs, brīnišķīgs, brīvs
Cītīgs, centīgs, čakls
Draudzīgs, dedzīgs, darbīgs, daudzpusīgs
Emocionāls, empātisks, elegants
Foršs, fantastisks, fotogēnisks
Godīgs, gudrs, gaumīgs
Harismātisks, harmonisks
Ideāls, iecietīgs, intelektuāls, izskatīgs
Jauns, jautrs, jauks
Kārtīgs, kolosāls, korekts, krietns
Laipns, laimīgs, labs, labsirdīgs
Maigs, maģisks, miermīlīgs, mīlīgs, mākslinieciskс
Neatlaidīgs, nadzīgs, nasks, nebēdnīgs
Omulīgs, objektīvs, optimistisks
Pacietīgs, paļāvīgs, perfekts
Radošs, racionāls, rūpīgs
Sabiedrisks, saticīgs, simpātisks, smalkjūtīgs, sportisks
Tikumīgs, taisnīgs, tālredzīgs, tīrīgs
Uzticīgs, uzņēmīgs, uzcītīgs, uzmanīgs

12. pielikums
Spēle „Jautājumi un atbildes”

DARBA LAPA

Jautājums	Atbilde
1. Kura ir tava mīļākā nedēļas diena? Kāpēc?	1. _____ mīļākā nedēļas diena ir _____ , jo _____ _____
2. Kāpēc ilgstoša sēdēšana pie datora ir kaitīga?	2. Ilgstoša sēdēšana pie datora ir kaitīga, jo _____ _____
3. Ko tu parasti dari brīvajā laikā?	3. _____ brīvajā laikā parasti _____ _____ _____
4. Kādu dāvanu tu vēlētos saņemt nākamajā dzimšanas dienā?	4. Nākamajā dzimšanas dienā _____ vēlētos _____ _____
5. Kura ir interesantākā grāmata, ko esi izlasījis / izlasījusi?	5. Interesantākā grāmata, ko _____ _____ izlasījis / izlasījusi, ir _____ _____
6. Kurš ir tavs mīļākais ēdiens, ko tu vari pagatavot pats / pati?	6. Mīļākais ēdiens, ko _____ varu pagatavot pats / pati, ir _____ _____
7. Ko tu parasti ēd brokastīs?	7. _____ brokastīs parasti ēdu _____ ___ _____

8. Kāds ir tavs hobijs?	8. _____ hobijs / aizraušanās ir _____
9. Kurš ir tavs mīļākais gadalaiks? Kāpēc?	9. _____ mīļākais gadalaiks ir _____, jo _____ _____
10. Kurš ir tavs mīļākais mūziķis? Kāpēc?	10. _____mīļākais mūziķis ir _____ _____, jo _____ _____
11. Pastāsti par savu labāko brīvlaiku! Kur tu biji? Ko tu darīji?	11. _____ labākais brīvlaiks bija _____, jo _____
12. Cik liela ir tava ģimene?	12. _____ ģimenē ir _____ _____ _____
13. Ko tu plāno darīt nākamajās brīvdienās?	13. Nākamajās brīvdienās _____ plānoju _____ _____ _____
14. Kādas ir tavas labākās īpašības?	14. _____ labākās īpašības ir _____ _ _____

13. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

1. DARBA LAPA

LIETVĀRDS

Lietvārdi ir vārdi, kas nosauc priekšmetus, dzīvas būtnes, parādības, procesus un atbild uz jautājumu kas?.

- Galds ir priekšmets. Nosauc vēl piecus priekšmetus!
- Sandra – dzīva būtne. Nosauc vēl piecas dzīvas būtnes!
- Zibens – dabas parādība. Nosauc vēl piecas dabas parādības!
- Skriešana – process. Nosauc vēl piecus procesus!

Lietvārdiem ir divas dzimtes: sieviešu dzimte un vīriešu dzimte. Tās var noteikt, pieliekot vārdam priekšā TAS (vīriešu dzimte) vai TĀ (sieviešu dzimte).

- Nosauc piecus sieviešu dzimtes un piecus vīriešu dzimtes lietvārdus!

Lietvārdam ir divi skaitļi: vienskaitlis un daudzskaitlis.

- Nosauc piecus lietvārdus vienskaitlī un vēl piecus – daudzskaitlī!

Aizpildi tabulu!

Lietvārds		**Skaitlis**		**Dzimte**
		Vienskaitlis	**Daudzskaitlis**	
Priekšmeti				
Dzīvas būtnes				
Parādības				
Procesi				

14. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

2. DARBA LAPA
ĪPAŠĪBAS VĀRDS

Īpašības vārdi nosauc priekšmeta, dzīvas būtnes vai dabas parādības pazīmes un atbild uz jautājumu kāds?, kāda?.

Īpašības vārdiem ir divas dzimtes: sieviešu dzimte un vīriešu dzimte.
- Raibs putns, raiba pasaka.

Īpašības vārdiem ir divi skaitļi: vienskatlis un daudzskaitlis.
- Raiba pasaka – raibas olas.
- Dzeltens banāns – dzelteni banāni.

Īpašības vārdu saskaņo ar lietvārdu dzimtē, skaitlī un locījumā.

Aizpildi tabulas!

Vienskaitlis		**Daudzskaitlis**	
Īpašības vārds	**Lietvārds**	**Īpašības vārds**	**Lietvārds**
	draudzene		
			zvaigznes
	māja		
	vasara		

Vienskaitlis		**Daudzskaitlis**	
Īpašības vārds	**Lietvārds**	**Īpašības vārds**	**Lietvārds**
	ķirsis		ķirši
	zibens		
			draugi
	kosmonauts		

3. DARBA LAPA

DARBĪBAS VĀRDS

Darbības vārdi norāda darbību, procesu, stāvokli un nenoteiksmē, kas ir darbības vārda pamatforma, atbild uz jautājumu *ko darīt?*.

- Braukt, sapņot, rakstīt.

Darbības vārdam ir trīs personas un divi skaitļi: vienskaitlis un daudzskaitlis.

- Es lasu – mēs lasām.
- Tu lasi – jūs lasāt.
- Viņš, viņa lasa – viņi, viņas lasa.

Darbības vārdam ir trīs laiki: tagadne, pagātne un nākotne.

- Es šodien lasu avīzi.
- Es vakar lasīju avīzi.
- Es rīt lasīšu avīzi.

Darbības vārdu locīšanu sauc par konjugēšanu.

Aizpildi tabulu!

Ko darīt?	Teikums
Braukt	Tagad es _____ uz _____
Sapņot	Inga vakar _____ par _____
Rakstīt	Es _____ Tev vēstuli.
Ceļot	Vasarā es daudz _____ pa _____
Gulēt	Juris rīt _____ ilgi.
Iet	Vai mēs rīt _____ pastaigāties?
Spēlēt	Ingai bērnībā patika _____ bumbu.
Redzēt	Vakar jūs _____ izrādi par „Pelnrušķīti”.
Būt	Mēs noteikti _____ nākamajā gadā Rīgā.

4. DARBA LAPA

PRIEVĀRDI

Prievārdi ir palīgvārdi, kas saista divus patstāvīgus vārdus teikumā. Parasti prievārdi darbības vārdam piesaista lietvārdu vai vietniekvārdu.

- Mārcis noslēpās aiz koka.

Darbības vārds	Prievārds	Lietvārds
noslēpās	zem	koka
nolika	pie	loga

Prievārdi	Locījums	Piemērs
Ja patstāvīgais vārds, kas saistīts ar prievārdu, ir vienskaitlī		
ap, caur, gar, pa, pār, par, pret, starp, ar *uz (*virziena nozīmē)*	Akuzatīvs – *ko*?	Laiva lēnām slīdēja pa upi. Es pret brāli vienmēr esmu draudzīgs. Es eju uz nodarbību.
aiz, bez, kopš, no, pie, pirms, priekš, virs, zem *uz (*vietas nozīmē)*	Ģenitīvs – *kā?*	Mēs visu dienu aiz mājas stādījām rozes. Puķes ir uz galda.
(*manis, tevis, viņa, Jura utt.*) dēļ, pēc	Ģenitīvs – *kā*?	Manis pēc vari nedarīt neko!
līdz	Datīvs – *kam*?	Līdz veikalam viņš aizgāja 10 minūtēs.

Prievārdi	Locījums	Piemērs
Ja patstāvīgais vārds, kas saistīts ar prievārdu, ir daudzskaitlī		
ap, caur, gar, pa, pār, par, pret, starp, ar, aiz, bez, kopš, no, pie, pirms, priekš, virs, zem, uz	Datīvs – *kam*?	Es pret brāļiem vienmēr esmu draudzīgs. Līdz veikaliem viņš aizgāja 10 minūtēs. Es eju uz nodarbībām. Puķes ir uz galdiem.

4. DARBA LAPA

APSTĀKĻA VĀRDI

Apstākļa vārdi ir patstāvīgi, nelokāmi vārdi, kas nosauc:

- darbības pazīmi (stingri noteica),
- īpašības pazīmi (tumši zils),
- apstākļa pazīmi (ļoti izteiksmīgs).

Pēc nozīmes apstākļa vārdus iedala:

- vietas apstākļa vārdos: še, te, šur, tur, ārā, iekšā;
- laika apstākļa vārdos: kad, šovakar, mūžam, vēlāk;
- veida apstākļa vārdos: kā, skriešus, klusu, stingri;
- mēra apstākļa vārdos: tik, pilnīgi, puslīdz;
- cēloņa un nolūka apstākļa vārdos: kāpēc, kālab, tādēļ;
- stāvokļa apstākļa vārdos: vienalga, žēl.

18. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

Lietvārdi			
ZĒNS	MEITENE	VECMĀMIŅA	KAPTEINIS
SUNS	LATERNA	KAUSLIS	DEBESS
DĪVĀNS	KAKTUSS	LĀPSTA	ČĪBAS
KAŽOKS	LIETUS	KONFEKTE	ZIBENS
LĀCIS	MUŠA	MĒNESS	ZIRGS
KALNS	BANĀNS	STIRNA	ASTERE
PUĶUPODS	GAUJA	VĒSTULE	ĶĒDE
STIGA	KRŪMS	BRILLES	PAPIRGROZS
PORTFELIS	PĒRKONS	ZIVS	KADIĶIS
SVEČTURIS	BLAKUSVĀĢIS	NEBĒDNIS	DRAUGS
AIZSLIETNIS	BEZPAJUMTNIEKS		

19. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

Īpašības vārdi			
SKAISTS	GUDRS	IZVEICĪGS	PRIECĪGS
APĶĒRĪGS	MUDĪGS	DEVĪGS	SKOPS
SLAIDS	KRĀSAINS	VEIKLS	LIELS
ZAĻŠ	SAVĀDS	ZIŅKĀRĪGS	KOŠS
GAUSS	BEZBAILĪGS	RŪPĪGS	MAIGS

20. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

Darbības vārdi			
LASĪT	BRAUKT	ZĪMĒT	DOMĀT
VIZINĀT	BAROT	KLIEGT	KLUPT
KLUSĒT	ZĀĢĒT	CIENĀT	BADĪTIES
DAUZĪTIES	GRIEZT	IEPRIECINĀT	BIRT
MOSTIES	KNIEBT	ŽĀVĀTIES	SPĒLĒT

21. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

Apstākļa vārdi			
SPILGTI	BRAŠI	KOŠI	BEZBAILĪGI
SKAĻI	ĀTRI	SĒDUS	PĒKŠŅI
KLUSĀM	LĒNĀM	ŠODIEN	VAKAR
TIKKO	VIENMĒR	PRETĪ	CITUR
BAILĪGI	AŠI	AUGŠĀ	UZMANĪGI

22. pielikums
Spēle „Jocīgi un pareizi teikumi”

Prievārdi			
AIZ *(kā?)*	PIE *(kā?)*	BEZ *(kā?)*	NO *(kā?)*
PIRMS *(kā?)*	ZEM *(kā?)*	VIRS *(kā?)*	ĀRPUS *(kā?)*
IEKŠPUS *(kā?)*	KOPŠ *(kā?)*	GAR *(ko?)*	PĀR *(ko?)*
PRET *(ko?)*	CAUR *(ko?)*	STARP *(ko?)*	LĪDZ *(kam?)*
PA *(ko?)*	AP *(ko?)*	*UZ *(ko?)*	*UZ *(kā?)*

23. pielikums
Spēle „Jautrie teikumi”

Lietvārds		
Locījums	**Skaitlis**	
	Vienskaitlis	**Daudzskaitlis**
NOMINATĪVS	ābols	āboli
ĢENITĪVS	ābola	ābolu
DATĪVS	ābolam	āboliem
AKUZATĪVS	ābolu	ābolus
INSTRUMENTĀLIS	ar ābolu	ar āboliem
LOKATĪVS	ābolā	ābolos
VOKATĪVS	ābol!	āboli!

24. pielikums
Spēle „Jautrie teikumi”

Darbības vārds		Veida apstākļa vārdi
Ko darīt?	**Ko darīja?**	
dejot	dejoja	braši
spēlēt	spēlēja	skaļi
runāt	runāja	bailīgi
iet	gāja	drosmīgi
čukstēt	čukstēja	klusi
skriet	skrēja	ātri
uzlēkt	uzlēca	pēkšņi
lavīties	lavījās	klusām

Darbības vārds		Veida apstākļa vārdi
Ko darīt?	**Ko darīja?**	
domāt	domāja	lēnām
kliegt	kliedza	dusmīgi
mācīties	mācījās	divatā
ģērbties	ģērbās	pieticīgi
mācīt	mācīja	citādi
uzvesties	uzvedās	bravūrīgi
gulēt	gulēja	sēdus
ēst	ēda	stāvus
sapņot	sapņoja	nomodā

25. pielikums
Spēle „Detektīvs”

DARBA LAPA

Izmanto tabulā dotās frāzes, krāsu un apģērbu nosaukumus, lai raksturotu cilvēku, kas ir uz tevis izvēlētā attēla!

VIŅA	VIŅŠ
MATI, AUSIS, DEGUNS, ACIS, SEJA	
Viņai ir lielas, ... acis.	Viņam ir zilas, ... acis.
Viņai ir ... deguns un ... ausis.	Viņa deguns ir ... , ausis ir ... .
Mati viņai ir ... , tie ir ... krāsā.	Viņam ir ... mati, tie ir ... .
Viņas seja ir	Viņam ir ... sejas forma.
AUGUMS, VECUMS	
Viņa ir jauna, ... sieviete.	Viņš ir sportisks, ... vīrietis.
Viņa ir maza, ... meitene.	Viņš ir simpātisks, ... zēns.
Viņai ir apmēram ... gadi.	Viņš ir apmēram ... gadus vecs.
APĢĒRBS, APAVI	
Viņai mugurā ir	Viņš ir ģērbies ... .
Viņai kājās ir	Viņam ir ... apavi.

26. pielikums
Spēle „Detektīvs”

KRĀSAS

BALTS / BALTA
BALTI / BALTAS

BRŪNS / BRŪNA
BRŪNI / BRŪNAS

SARKANS / SARKANA
SARKANI / SARKANAS

ORANŽS / ORANŽA
ORANŽI / ORANŽAS

DZELTENS / DZELTENA
DZELTENI / DZELTENAS

RAIBS / RAIBA
RAIBI / RAIBAS

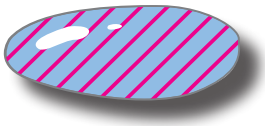

SVĪTRAINS / SVĪTRAINA
SVĪTRAINI / SVĪTRAINAS

PUNKTAINS / PUNKTAINA
PUNKTAINI / PUNKTAINAS

MELNS / MELNA
MELNI / MELNAS

APĢĒRBS, APAVI, AKSESUĀRI

KREKLS **KLEITA** **BIKSES** **SVĀRKI**

ŽAKETE **MĒTELIS** **KURPES** **ZĀBAKI**

KRELLES **AUSKARI** **SOMA** **KOSTĪMS**

27. pielikums
Spēle „Detektīvs”

CILVĒKA IZSKATS

Sejas forma

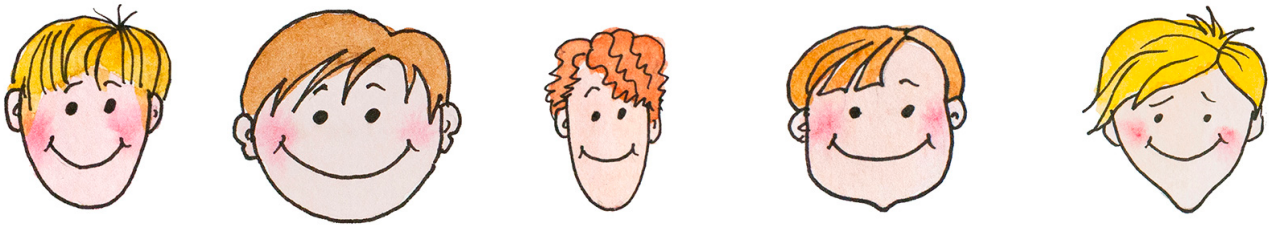

Ovāla | Apaļa | Garena | Kantaina | Sirds forma

Deguns

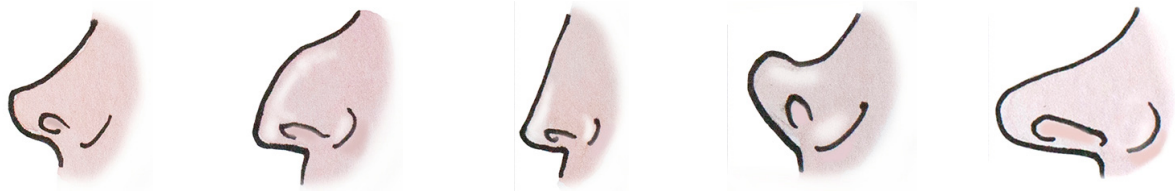

Mazs | Izliekts | Taisns | Uzrauts | Liels

Acis

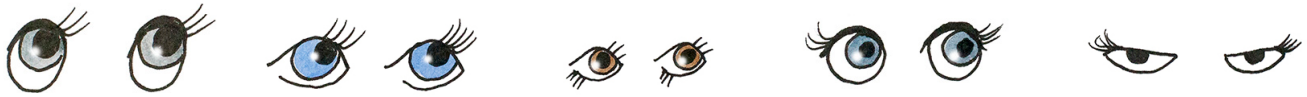

Lielas | Zilas | Mazas | Apaļas | Šauras

Zods

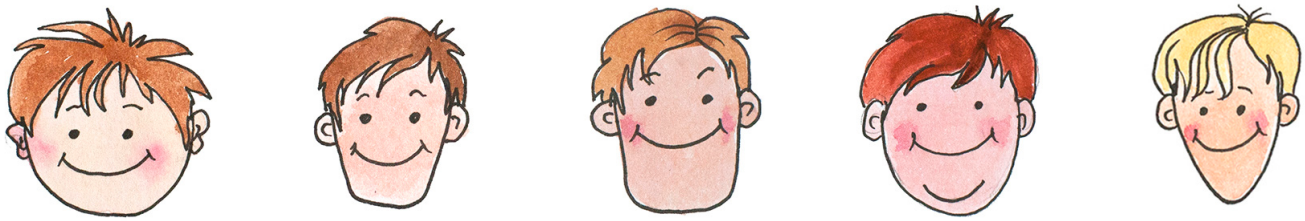

Apaļš | Kvadrātveida | Masīvs | Dubultzods | Smails

Piere

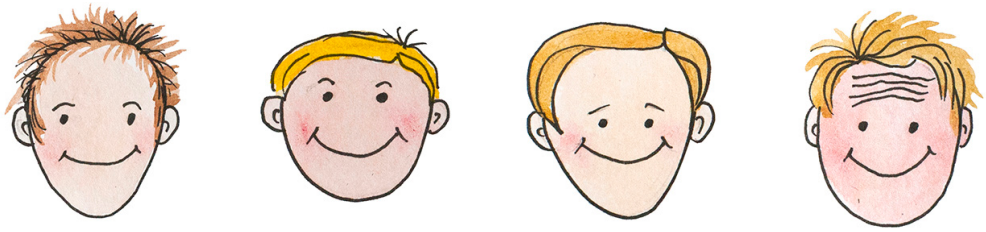

Liela | Šaura | Plata | Grumbaina

28. pielikums
Spēle „Detektīvs”

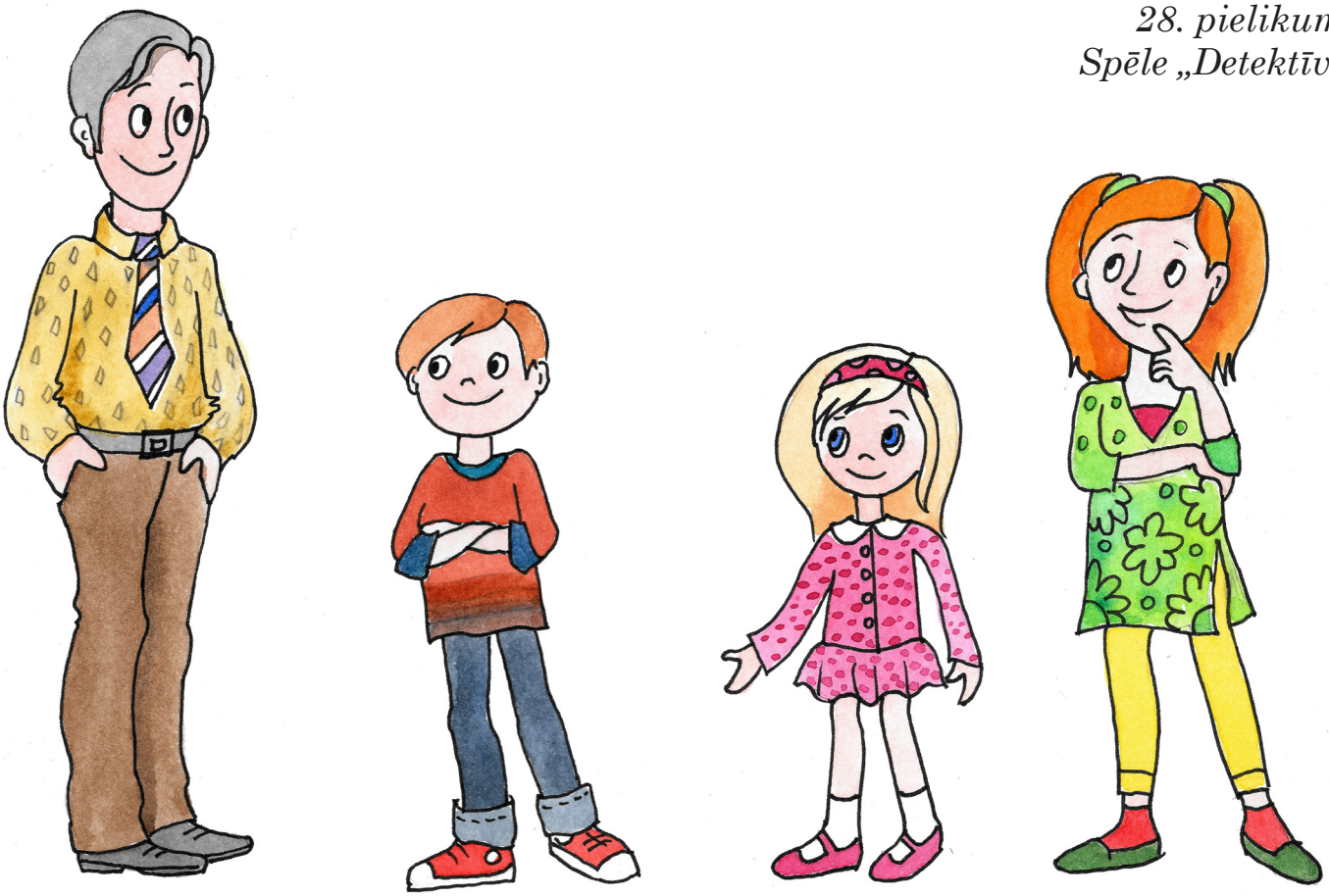

29. pielikums
Spēle „Tas, kuram ir dzeltena jaka”

VIENOJOŠĀS VAI KĀDA INDIVIDUĀLĀS PAZĪMES	
Pieceļas tie,	**kuri dzimuši ziemā!**
Pieceļas tie,	**kam mugurā spilgta jaka!**
Pieceļas tie,	**kam apģērbā ir rāvējslēdzējs vai pogas!**
Pieceļas tie,	**kam vasara ir mīļākais gadalaiks!**
Pieceļas tie,	**kam mīļākā krāsa ir zaļa!**
Pieceļas tie,	**kam kājās ir apavi!**
Pieceļas tie,	**kam ir gaiši mati!**
Pieceļas tie,	**kam patīk peldēties!**
Pieceļas tie,	**kuri dzimuši rudenī!**

30. pielikums
Spēle „Tas, kuram ir dzeltena jaka”

INSTRUKCIJAS
1. Sasit (sasitiet) piecreiz plaukstas!
2. Vienu reizi pietupies (pietupieties)!
3. Piesit (piesitiet) trīsreiz kāju!
4. Pieskaries (pieskarieties) savam degunam!
5. Parausti (paraustiet) sevi aiz matiem!
6. Pacel (paceliet) labo roku!
7. Pasaki (pasakiet) man trīsreiz „PALDIES!”!
8. Palecies (palecieties) divas reizes!
9. Nosauc (nosauciet) savu vārdu!
10. Nosauc (nosauciet) visus gadalaikus!

31. pielikums
Spēle „Ko tu par mani zini?”

Ko tu par mani zini?

1. Mans labākais draugs ir ... , jo ... .
2. Laimīgākais notikums manā dzīvē ir ... , jo ... .
3. Mans sapņu mājdzīvnieks ir ... , jo ... .
4. Aizraujošs piedzīvojums ir ... .
5. Man vissmieklīgākais šķiet tas, ka ... .
6. Man nepatīk ... , jo ... .
7. Mana nākotnes profesija ir ... , jo ... .
8. Trīs lietas, ko es protu ļoti labi, ir ... , jo ... .
9. Brīvajā laikā es labprāt ... .
10. Mana vismīļākā grāmata ir ... , jo ... .
11. Mana mīļākā mūzika ir ... , jo ... .
12. Pagājušajās brīvdienās es ... .
13. Mana mīļākā TV programma ir ... .
14. Es lepojos ar ... .
15. Valsts, uz kuru es gribētu aizbraukt, ir ... , tāpēc ka ... .
16. Mans mīļākais mācību priekšmets ir ... .
17. Mana ģimene ir ... , jo ... .
18. Es esmu laimīga / laimīgs, ja ... .
19. Mana ideālā istaba ir ... .
20. Es domāju, ka ... ir ļoti bīstami tāpēc, ka ... .
21. Mana vismīļākā dāvana ir ... , jo ... .
22. Notikums, kad es biju nobijies / nobijusies.
23. Šajās brīvdienās es ... .
24. Mans mīļākais gadalaiks ir ... , tāpēc ka ... .
25. Es vakaros ... .

32. pielikums
Spēle „Es esmu tu”

1. Man patīk ... krāsa, jo ... .
2. Mans mīļākais gadalaiks ir ... , jo ... .
3. Savā brīvajā laikā es labprāt ... , tāpēc ka ... .
4. Man ļoti nepatīk ... , tāpēc ka ... .
5. Man ļoti patīk mūzika, tāpēc ka ... .
6. Man patīk cilvēki, kas ir ... , tāpēc ka ... .

33. pielikums
Spēle „Dari, ko es saku!”

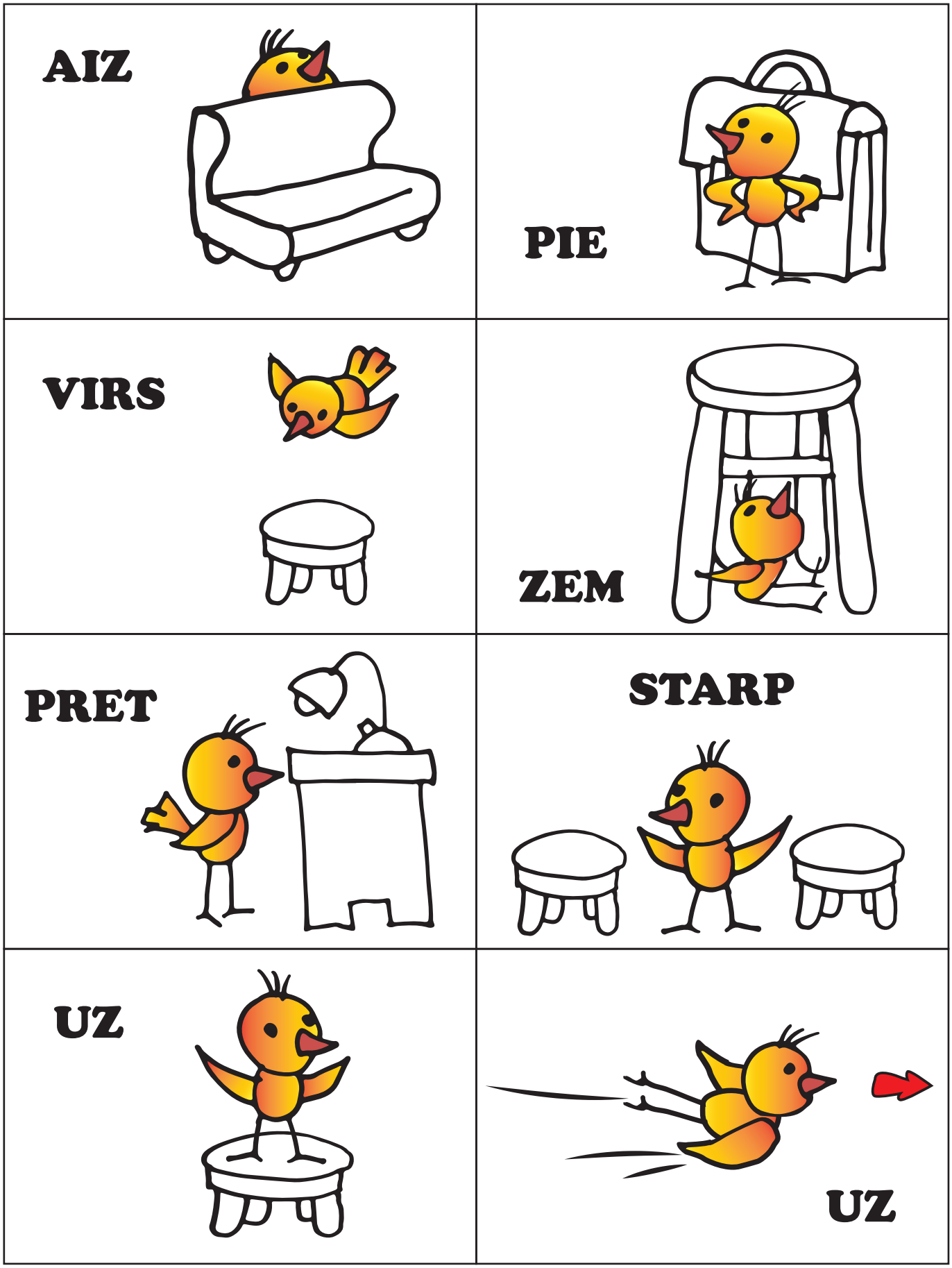

Sveika, Anna!

Mēs ieradāmies Malagā sestdien vēlu naktī un pēc nogurdinošā lidojuma gulējām gandrīz visu svētdienu. Man patīk mūsu viesnīca, tā ir moderna un ērta, lai gan tālu no jūras. Mums ir pat gaisa kondicionieris, kas ir ļoti labi, jo laiks šeit tveicīgs! Viesnīcā ir gan baseins, gan deju zāle, gan restorāns. Brokastojot tieši uz balkona, no 11. stāva mēs varējām apskatīt pilsētu. Šeit ir daudz jauniešu no Itālijas. Izskatās, ka mums būs jautri, jo Tu jau zini, kā man patīk deju vakari!

Ar sveicieniem no siltajām zemēm
Anda

Sveiks, Rihard!

Anna, Patrīcija un es šoreiz izvēlējāmies burvīgas brīvdienas ērtā luksusa viesnīcā. Mēs devāmies uz Portugāli, kur ir tik zilas debesis kā nekur citur! Tā noteikti bija pareizā izvēle!
Pirmās trīs dienas lija, taču tagad saule spīd katru dienu. Jūra ir pavisam netālu. Anna jau paspēja saulē apdegt un ir sarkana kā vēzis. Mani Tu knapi pazītu, cik brūna es esmu! Es vislabprātāk sauļojos un pavadu laiku pludmalē, taču Patrīciju gandrīz nevar izvilkt no viesnīcas baseina.
Vakaros gan mēs ejam staigāt. Tad noder biezie džemperi, jo vakari šeit ir vēsi. Vakar Anna noorganizēja mums ekskursiju pa pilsētu, muzejiem un pilsētas slavenākajām katedrālēm.

Ar sveicieniem
Krista

Mīļā Kristīn!

Lai kā gaidīju šīs brīvdienas, es jau gribu atpakaļ uz darbu. Ik pa laikam iedomājos, cik daudz mums šobrīd vēl jāpadara. Itālijā ir jauki un silti, bet garlaicīgi. Viesnīca ir ļoti ērta, kaut arī veca. Tā atrodas pilsētas nomalē, netālu no jūras. Cilvēku ir daudz, lielākā daļa no Vācijas.
Mēs visas dienas pavadām pie jūras, jo iepirkšanās centri ir tālu. Saprotu, ka esmu kļūdījusies viesnīcas izvēlē. Interesantāk būtu palikt kādā nelielā ciemata viesnīcā, vismaz satiktu vietējos un nogaršotu nacionālos ēdienus.
Trešdien beidzot izdevās izvilkt gan Lindu, gan Janu uz pilsētu, pa ceļam apskatot dažas 15. gadsimta ēkas ar interesantām freskām. Mani tas sajūsmināja, lai gan visu ceļu bija jāklausās Janas žēlošanās par izniekoto dienu!

Ar mīļiem sveicieniem
Dace

35. pielikums
Spēle „Brīvdienu kartītes”

TESTS

Pārskati brīvdienu kartītes un izpildi testu!

1. Kur ir apmetusies Anda, Dace, Krista?
   - □ Ērtā viesnīcā.
   - □ Vecmodīgā viesnīcā jūras krastā.
   - □ Nelielā viesnīcā ezera krastā.
   - □ Mazā lauku viesnīcā tieši pie jūras.
   - □ Neviens no variantiem.

2. Kāds ir laiks?
   - □ Divām no draudzenēm tas šķiet pārāk silts.
   - □ Vēss vakaros.
   - □ Visām draudzenēm tas šķiet par siltu.
   - □ Silts un saulains.
   - □ Neviens no variantiem.

3. Kas Kristai, Dacei un Andai patīk visvairāk?
   - □ Atpūsties pie baseina.
   - □ Sauļoties pludmalē.
   - □ Pļāpāt ar cilvēkiem.
   - □ Apskatīt vēsturiskas vietas.
   - □ Neviens no variantiem.

4. Kurai no draudzenēm nepatīk viesnīca, kurā viņa ir apmetusies?
   - □ Andai.
   - □ Kristai.
   - □ Dacei.
   - □ Nevienai no viņām.
   - □ Visām patīk.

5. Kāpēc Dace vēlas atpakaļ uz darbu?
   - □ Pludmalē ir pārāk daudz cilvēku.
   - □ Viesnīca ir pārāk dārga.
   - □ Viņa uzskata, ka viesnīcā ir pārāk garlaicīgi.
   - □ Tāpēc, ka viņai sāk apnikt Krista un Anda.
   - □ Viņai atgriezties darbā lūdz priekšnieks.

36. pielikums
Spēle „Esmu žurnālists”

DARBA LAPA

RAKSTU VIRSRAKSTI
1. Viena diena prezidenta dzīvē.
2. Viena diena manā dzīvē ar Facebook.
3. Māmiņa 16 gados.
4. Nākotnes mobilais telefons.
5. Vai alkohols ir problēma?
6. Vai es varu atklāti izrunāties ar mammu?
7. Vai naudai būs nozīme nākotnē?
8. Auto notriec jaunieti...
9. Ārstu rokās nonāk jauni cilvēki pēc apreibinošu vielu lietošanas.
10. Datu aizsardzība internetā: vai tas ir aktuāli?
11. XXI gadsimta skola.
12. Trīs jaunieši aplaupa tramvaja pasažieri.
13. No slimnīcas pazūd jaunietis ar lauztu roku.

37. pielikums
Spēle „Vissvarīgākais darbs”

PROFESIJAS	
1. UGUNSDZĒSĒJS	2. PĀRDEVĒJS
3. SKOLOTĀJS	4. ELEKTRIĶIS
5. ĀRSTS	6. PASTNIEKS
7. GALDNIEKS	8. POLITIĶIS
9. ADVOKĀTS	10. MEDMĀSA
11. CELTNIEKS	12. ŽURNĀLISTS
13. FRIZIERIS	14. PAVĀRS
15. SĒTNIEKS	16. ARHEOLOGS
17. APKOPĒJS	18. ARHITEKTS
19. ASTROLOGS	20. BIBLIOTEKĀRS
21. DĀRZNIEKS	22. DEJOTĀJS
23. EKSTRASENSS	24. FARMACEITS
25. GIDS	26. GARĪDZNIEKS
27. INŽENIERIS	28. ZEMNIEKS
29. KAPTEINIS	30. KINOLOGS
31. KOMIĶIS	32. KONDITORS
33. VĒSTNIEKS	34. ĶĪMIĶIS
35. PILOTS	36. MEHĀNIĶIS
37. MEŽSARGS	38. MODELIS
39. PASĀKUMU ORGANIZĒTĀJS	40. PREZIDENTS
41. OPERATORS	42. SKURSTEŅSLAUĶIS
43. BAŅĶIERIS	44. STILISTS

38. pielikums
Spēle „Vissvarīgākais darbs”

saturs

39. pielikums
Spēle „Ceļojums uz neapdzīvotu salu”

DARBA LAPA

Seko skolotāja stāstījumam un saraksta atbilstošajā kolonnā ar „√” katrreiz atzīmē izvēlēto lietu sarakstu!

PRIEKŠMETI, LIETAS	PRECIZĒTAIS SARAKSTS					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. pudele ar ūdeni						
2. vasaras cepure						
3. sērkociņi						
4. fotoaparāts						
5. pretiedeguma krēms						
6. maize						
7. spogulis						
8. planšete						
9. mobilais telefons						
10. karte						
11. kalkulators						
12. saulesbrilles						
13. nauda						
14. zelta rotaslietas						
15. nazis						
16. cirvis						
17. aukla						
18. televizors						
19. grāmata						
20. kredītkarte						
21. šķēres						
22. kosmētikas somiņa						

40. pielikums
Spēle „Es viņus pazīstu: ievērojami cilvēki Latvijā”

VĀRDU KARTĪTES	
1. Jānis Čakste	2. Kārlis Skalbe
3. Oskars Kalpaks	4. Ojārs Vācietis
5. Rūdolfs Blaumanis	6. Imants Ziedonis
7. Jānis Stradiņš	8. Janis Rozentāls
9. Aleksandrs Čaks	10.Vilhelms Purvītis
11.Regīna Ezera	12.Krišjānis Barons
13. Andrejs Pumpurs	14. Kārlis Ulmanis
15. Brāļi Kaudzītes	16. Kārlis Zāle
17. Kārlis Mīlenbahs	18. Artūrs Irbe
19. Jānis Poruks	20. Krišjānis Valdemārs
21. Rainis	22. Raimonds Pauls
23. Kārlis Baumanis	24. Kristers Serģis
25. Vaira Vīķe-Freiberga	26. Elīna Garanča

41. pielikums
Spēle „Es viņus pazīstu: ievērojami cilvēki Latvijā”

BIOGRĀFIJAS DATI
1. Latviešu dzejnieks ... ir dzimis 1933. gada 13. novembrī, miris – 1983. gada 28. novembrī.
2. Viens no populārākajiem latviešu komponistiem, pianists, kurš sacerējis mūziku vairāk nekā 50 filmām un teātra izrādēm, ... ir dzimis 1936. gada 12. janvārī Rīgā strādnieka ģimenē.
3. Latviešu prozaiķis un dramaturgs ... ir dzimis 1863. gada 1. janvārī Ērgļu muižas „Brakos”, bet miris – 1908. gada 4. septembrī.
4. Latviešu akadēmiķis, ķīmiķis, valsts pētījumu programmas „Letonika” vadītājs ... ir dzimis 1933. gada 10. decembrī.
5. Latviešu dzejnieks un rakstnieks ... , īstajā vārdā Aleksandrs Čadarainis, ir dzimis 1901. gada 27. oktobrī Rīgā, bet miris 1950. gada 8. februārī.
6. Pirmais Latvijas karaspēka komandieris ... ir dzimis 1882. gada 6. janvārī Cēsu apriņka Meirānu pagastā (tagad Madonas novada Ošupes pagasts), bet miris 1919. gada 6. martā.
7. ... ir rakstnieki, pirmā latviešu romāna „Mērnieku laiki” (1879) autori.
8. Latviešu valodnieks, pedagogs, latviešu leksikoloģijas pamatlicējs ... ir dzimis 1853. gada 18. janvārī Kandavas pagasta mežsarga ģimenē, bet miris 1916. gada 27. martā.

9. Latviešu dzejnieks, publicists, epifāniju autors, scenārists ... ir dzimis 1933. gada 3. maijā, bet miris 2013. gada 27. februārī.

10. Viens no izcilākajiem ainavu gleznotājiem, pedagogs ... ir dzimis 1872. gada 3. martā Rīgas apriņķa „Jaužos" dzirnavnieka ģimenē, bet miris 1945. gada 14. janvārī Bādnauheimā, Vācijā.

11. Latvijas pirmais prezidents ... ir dzimis 1859. gada 14. septembrī, bet miris 1927. gada 14. martā.

12. Nacionālā romantisma dzejnieks, eposa „Lāčplēsis" autors ... ir dzimis 1841. gada 22. septembrī Lieljumpravas pagasta Ķeirānu mājās, bet miris 1902. gada 6. jūlijā.

13. Latviešu ekonomists, politiķis, viens no pirmās latviešu atmodas aizsācējiem, jaunlatviešu kustības un Ainažu jūrskolas dibinātājs ... ir dzimis 1825. gada 2. decembrī Ārlavas (tagad Valdgales) pagasta draudzes mācītāja palīga Mārtiņa Valdemāra ģimenē, bet miris 1891. gada 7. decembrī.

14. Latviešu gleznotājs ... ir dzimis 1866. gada 18. martā Saldus pagasta kalēja Miķeļa Rozentāla ģimenē, bet miris 1917. gada 8. janvārī Helsinkos, Somijā.

15. Latviešu rakstniece, prozaiķe ... , īstajā vārdā Regīna Kindzule, meitas uzvārds – Šamreto, ir dzimusi 1930. gada 11. jūnijā, bet mirusi 2002. gada 11. jūnijā.

16. Latviešu motokrosa braucējs, Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris, vairākkārtējs Eiropas un pasaules čempions blakusvāģu klasē ... ir dzimis Cēsīs 1974. gada 14. janvārī.

17. Politiķis, Latvijas valsts izveidotājs un pirmais Latvijas Ministru prezidents ... ir dzimis 1877. gada 4. septembrī tagadējā Bērzes pagasta „Pliekšānos", bet miris 1942. gada 20. septembrī un apglabāts nezināmā kapavietā.

18. Latviešu folklorists, rakstnieks ... , kas pazīstams kā Dainu tēvs, ir dzimis 1835. gada 31. oktobrī Struteles muižas vagara ģimenē, bet miris 1923. gada 8. martā Rīgā.

19. Viens no pirmajiem latviešu komponistiem un latviešu profesionālās mūzikas pamatlicējiem, latviešu tautas himnas „Dievs, svētī Latviju!" autors, skolotājs, jaunlatviešu sabiedriskās kustības darbinieks ... jeb Baumaņu Kārlis ir dzimis 1835. gada 11. maijā Limbažu novada Viļķenes pagasta pusmuižas nomnieka Jākoba Baumaņa un viņas sievas Annas ģimenē kā sestais bērns, bet miris 1905. gada 10. janvārī.

20. Hokeja vārtsargs, NHL izlases spēlētājs ... , kurš 2009. gadā tika uzņemts IIHF Slavas zālē, dzimis 1967. gada 2. februārī Rīgā.

21. Latviešu tēlnieks, Brīvības pieminekļa un Brāļu kapu memoriālā ansambļa veidotājs ... ir dzimis 1888. gada 28. oktobrī Mažeiķos, bet miris 1942. gada 19. februārī Rīgā.

22. Latviešu sabiedriski politiskā darbiniece, zinātniece, Latvijas Valsts prezidente ... ir dzimusi 1937. gada 1. decembrī Rīgā.

23. Operdziedātāja, mecosoprāns .... ir dzimusi 1976. gada 16. septembrī Rīgā. 2009. gadā viņa saņēma pasaulē lielākās mūzikas industrijas izstādes MIDEM klasiskās mūzikas balvu kā pasaules labākā dziedātāja starp sievietēm.

24. Latviešu dzejnieks, dramaturgs, tulks, teātra darbinieks, žurnālists un politiķis ... , īstajā vārdā Jānis Krišjānis Pliekšāns, ir dzimis 1865. gada 11. septembrī, miris – 1929. gada 12. septembrī.

25. Latviešu dzejnieks, prozaiķis un politiķis, populārākās latviešu literārās pasakas „Kaķīša dzirnavas" autors ... ir dzimis 1879. gada 7. novembrī, miris – 1945. gada 15. aprīlī.

26. ... (1871. gada 13. oktobris–1911. gada 25. jūlijs) ir **latviešu rakstnieks un dzejnieks.** Viņa pazīstamākie darbi: „Pērļu zvejnieks", „Hernhūtieši", „Zilizana sirdsdedze".

42. pielikums
Spēle „Jauniešu laikraksts: problēmu lappusīte”

DARBA LAPA

Lasi jauniešu vēstules!

1. Vecāki mani nesaprot.

Gribētos, ka mani kāds uzklausa un palīdz ar padomu.

Man ir labi vecāki, bet diemžēl vienīgais, kas viņus uztrauc, ir manas sekmes. Ja es mēģinu stāstīt viņiem savus pārdzīvojumus par attiecībām klasē vai ar savu draudzeni, viņi smejas un saka, ka tās esot tīrās blēņas. Vecāki neprot iejusties manā ādā, viņi negrib ieskatīties manā sirdī un saprast mani – viņiem tās šķiet muļķības!

Pagājušajā nedēļā es sastrīdējos ar savu labāko draudzeni. Mēs vienojāmies, ka kopā dosimies uz pilsētas svētkiem. Viņa man neko nepateica, bet pati sarunāja un aizbrauca kopā ar citu klasesbiedreni. Kad viņai zvanīju, telefons bija izslēgts. Es velti gaidīju viņu trīs stundas. Otrā dienā dzirdēju, kā viņas abas jautri apsprieda vakardienas pasākumu. Jutos viena un nevajadzīga. Palīdzi man ar padomu! Kā es varu šo situāciju atrisināt?

Laura

2. Man apnikusi skola, gribu sākt strādāt!

Labdien!

Man ir 15 gadi. Trīs vasaras pēc skolas beigšanas esmu strādājis par palīgu veikalā. Trīs mēnešos labi nopelnīju un jutos neatkarīgs, jo varēju pats sev nopirkt to, ko vēlējos, iet uz kino, ēst saldējumu. Nebija par katru nieku jāprasa nauda mammai.

Šogad man jābeidz 9. klase. Skolā viss liekas tik garlaicīgs, un vēl tas, ka gada beigās būs jākārto eksāmeni... Man ir apnikusi skola un ir bail no eksāmeniem. Gribu izstāties no skolas un sākt strādāt! Palīdziet man ar padomu!

Guntis

3. Mans brālis man dara pāri.

Čau!

Mans brālis mani sit un vienmēr, kad vecāki neredz, atņem kabatas naudu, bet vecākus tas neinteresē. Kad es viņiem to mēģinu stāstīt, viņi saka, lai mēs paši tiekam galā.

Iesakiet, kā man rīkoties!

Kārlis

4. Vai man teikt mammai, ka māsa sākusi pīpēt?

Sveiki!

Man ir super sencīši: daudz strādā, bieži brauc komandējumos un mums ar māsu vienmēr atved visādas modīgas mantas. Viņi ir forši – gan mamma, gan tētis! Man tikai gribētos, lai viņi ar mums biežāk parunājas.

Manai māsai ir 15 gadi. Viņa ir sākusi kavēt skolu, un es redzēju, ka viņa savā istabā pīpēja. Viņa man piedraudēja, ja es pateikšu mammai, viņa ar mani vairs nekad nerunās. Es nezinu, ko darīt. Ja es neteikšu mammai, tad māsa turpinās kavēt skolu un pīpēt, kas man ļoti nepatīk. Ja es pateikšu mammai, māsa būs ļoti dusmīga.

Kā šādā situācijā rīkotos Tu?

Zita

5. Mani klasesbiedri par mani smejas, jo esmu apaļīga.

Mani satrauc tas, ka esmu apaļīga.

Mammai vienmēr šķiet, ka es ēdu par maz, un viņa man vienmēr liek izēst visu, ko viņa ir sagatavojusi. Kad es mēģinu iebilst, ka ēst vairāk negribu, viņa sarāj mani.

Es negribu strīdēties ar mammu, bet vēl vairāk es negribu ēst tik daudz! Lūdzu, iesakiet, ko man darīt!

Gaida

43. pielikums
Spēle „Jauniešu laikraksts: problēmu lappusīte”

DARBA LAPA

Lasi teikumus! Savu vērtējumu par teikumos izteikto domu atzīmē tabulā ar „√”!

MĪLESTĪBA	VĒRTĒJUMS		
	Jā	**Nē**	**Nezinu**
1. Mīlestība ir mokoša.			
2. Mīlestība ir cilvēka skaistākās jūtas.			
3. Mīlestība ir vienīgais, kas cilvēkam vajadzīgs.			
4. Mīlestība ir tikai jauniešiem.			
5. Mīlestība liek cilvēkam smaidīt un justies laimīgam.			
6. Mīlestība ir kā rotaļa ar uguni.			
7. Mīlestība ir vieglprātīgo izprieca.			
8. Mīlestība novērš cilvēku no dzīves mērķa sasniegšanas.			
9. Mīlestība ir nelietderīga laika izšķiešana.			
10. Mīlestība ir kā saldējums ar šokolādi un zemenēm.			
11. Mīlestība – skatiens, asaras, čuksti, ilgas.			
12. Mīlestības nav, ir tikai auksts aprēķins.			
13. Mīlestība ir veselā saprāta zaudēšana.			
14. Mīlestība – pasaka pieaugušajiem.			
15. Mīlestība – kaut kas, par ko visi sapņo.			
16. Mīlestība ir atbalsts, paļaušanās, piedošana.			

44. pielikums
Brāļu Grimmu pasaka „Kurpnieks un rūķīši”

45. pielikums
Brāļu Grimmu pasaka „Kurpnieks un rūķīši”

Darbības vārdi un priedēkļi	
Likt (uz-, at-, aiz-, iz-)	Griezt (pie-, uz-, sa-)
Šūt (pie-, sa-, aiz-)	Nākt (pie-, at-, uz-)
Skaidrot (pa-, no-)	Veikt (pa-, uz-)
Adīt (uz-, no-)	Dejot (iz-, uz-, no-)

Deminutīvi			
Deminutīvs	**Pamatforma**	**Deminutīvs**	**Pamatforma**
Vīriņš		Krekliņš	
Drēbītes		Dāvaniņas	
Rūķītis			

46. pielikums
Imanta Ziedoņa „Dzeltenā pasaka”

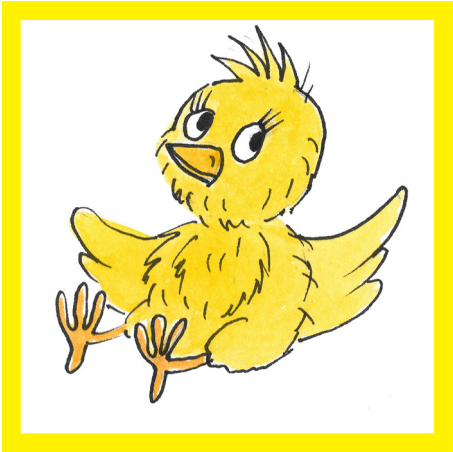
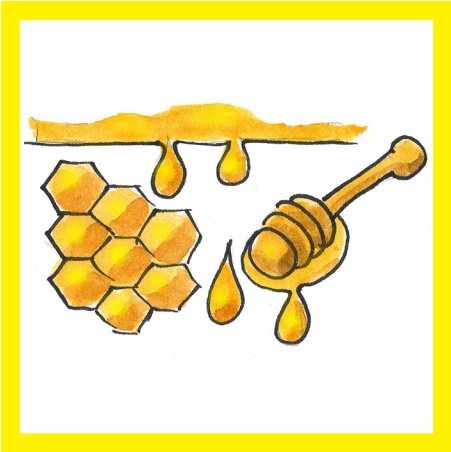
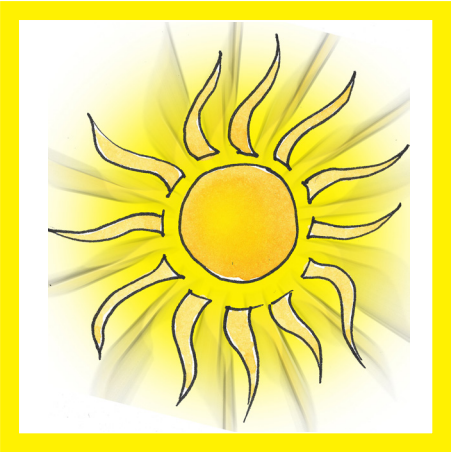
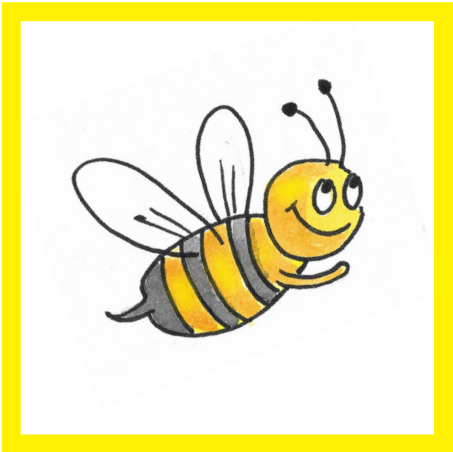

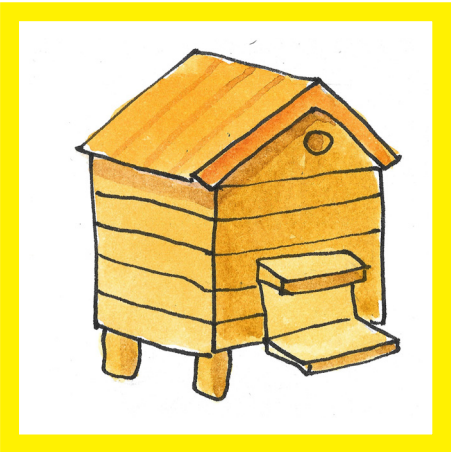

47. pielikums
Imanta Ziedoņa „Dzeltenā pasaka”

VĀRDI		
STROPS	**MEDUS**	**STARI**
VASKS	**PLASTILĪNS**	**MEDUS RĀMĪŠI**
PRĪMULAS	**CŪKPIENES**	**PUTEKŠŅI**
APPUTĒT	**APBIRT**	**KRAUKŠĶOŠS**
SAULE	**CĀLIS**	**VISTA**
TAURENIS	**BITE**	**PANKŪKAS**